

SUOMALAISTEN NUORTEN KANSALLINEN JA EUROOPPALAINEN IDENTITEETTI

Heikkoja vai vahvoja, yhteneviä vai vastakkaisia?

Milja Homan

Pro gradu -tutkielma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden

ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2014

Tiivistelmä

SUOMALAISTEN NUORTEN KANSALLINEN JA EUROOPPALAINEN IDENTITEETTI

Heikkoja vai vahvoja, yhteneviä vai vastakkaisia?

Milja Homan

Pro gradu -tutkielma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Pertti Jokivuori

Kevät 2014

92 sivua + 12 liitettä

Tutkielman tehtävänä on tarkastella suomalaisten nuorten kansallista ja eurooppalaista identiteettiä. Tutkielmassa selvitetään ensinnäkin, kuinka vahvasti nuoret samastuvat näihin kollektiivisiin identiteetteihin ja toisekseen, millaiset tekijät tuottavat eroja niiden voimakkuuksissa. Lisäksi tarkastellaan kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin samanaikaisuutta. Tutkimus on sekundaarianalyysi, jossa hyödynnetään *Nuorten yhteiskunnallinen osaaminen, osallistuminen ja asenteet 2009: oppilaat* -aineistoa, joka on osa laajaa kansainvälistä ICCS 2009 -tutkimushanketta (International Civic and Citizenship Education Study 2009). Tutkimus on luonteeltaan kvantitatiivinen, ja aineiston analyysissä hyödynnetään SPSS-ohjelmaa. Tärkeimpiä analyysimenetelmiä ovat keskiarvovertailu, ristiintaulukointi sekä korrelaatio-, faktori- ja erotteluanalyysi.

Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti sekä niiden välinen suhde ovat saaneet paljon huomiota yhteiskuntatieteissä. Kirjallisuuden ja empiirisen tutkimuksen perusteella Euroopan unionin (EU) kansalaiset ovat kohtuullisen kiinnittyneitä omaan maahansa, mutta Eurooppaan samastuminen on kyseenalaisempaa.

Tämän tutkimuksen keskeisimpänä tuloksena on, että suomalaisilla nuorilla on varsin vahva kansallinen ja eurooppalainen identiteetti, joskin kansallinen identiteetti on keskimääräisesti jonkin verran eurooppalaista identiteettiä vahvempi. Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvoissa on jonkin verran eroja taustatekijöiden mukaan tarkasteltuna, mutta kaiken kaikkiaan nuoret näyttävät varsin yhtenäiseltä joukolta näiden kollektiivisten identiteettien suhteen. Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välillä on positiivinen korrelaatio, eli ne ovat toisiaan täydentäviä. Valtaosalla nuorista (85,6 %) on vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin yhdistelmä, ja ainoastaan 2,3 prosenttia nuorista ei samastu kumpaankaan identiteettiin. Nuorista 7,1 prosentilla on heikon kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin yhdistelmä ja 5,0 prosentilla vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin yhdistelmä. Nuorten identiteetikokemuksiin tuottavat eniten eroja Suomen valtionhallintoon liittyvät mielipiteet ja Suomen instituutioita kohtaan koettu luottamus sekä eurooppalaisten, etnisten ryhmien ja maahanmuuttajien oikeuksiin liittyvät mielipiteet ja EU-instituutioita kohtaan koettu luottamus.

Avainsanat: kansallinen identiteetti, eurooppalainen identiteetti, Suomi, Eurooppa, nuoret

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2 KUULUMISEN TUNNE JA KOLLEKTIIVISET IDENTITEETIT	9
2.1 Identiteetti on kertomus itsestä ja muista	9
2.1.1 Samastuminen kollektiivisiin identiteetteihin	10
2.2 Kuulumisen tunne kansallisella tasolla	13
2.2.1 Samastumisen kohteena kansakunta	13
2.2.2 Nationalismi tapana hahmottaa arkipäiväistä maailmaa	15
2.2.3 Perustavanlaatuinen kansallinen identiteetti	17
2.3 Kuulumisen tunne Euroopan tasolla.....	18
2.3.1 "Eurooppa" sisältää useita ideoita	18
2.3.2 Euroopan unioni eurooppalaisen identiteetin rakentajana.....	20
2.3.3 Poikkikansallinen eurooppalainen identiteetti.....	22
2.4 Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti – vastakkaisia vai toisiaan täydentäviä?	24
3 AIKAISEMPI TUTKIMUS	27
4 NUORET TUTKIMUSKOhteena	30
5 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	33
6 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	35
6.1 Aineiston esittely.....	35
6.2 Metodinen keskustelu ja tutkimusmenetelmät	36
7 IDENTITEETTIMITTAREIDEN OPERATIONALISOINTI	39
7.1 Kansallisen identiteetin mittaaminen	39
7.2 Eurooppalaisen identiteetin mittaaminen	44
7.3 Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti – saman identiteetin ulottuvuuksia vai erillisiä asioita?.....	47
8 MILLAISET TEKIJÄT TUOTTAVAT EROJA NUORTEN KANSALLISEN JA EUROOPPALAISEN IDENTITEETIN KOKEMUKSIIN?	50
9 "HEIKKOJA" JA "VAHVOJA" IDENTITEETTEJÄ.....	56
9.1 Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti – ovatko yhteydessä?	56
9.2 Mittareiden halkaiseminen heikkojen ja vahvojen identiteettien ulottuvuuksiin	58
10 ERI TAVOIN SAMASTUVAT NUORET.....	62
10.1 Ryhmään kuulumisen demografisten tekijöiden valossa.....	63
10.2 Ryhmiä eniten erottelevat tekijät.....	67
11 YHTEENVETO	77
Lähteet.....	85

Liitteet 93

1 JOHDANTO

Kansakuntaan samastuminen on yksi perinteisimmistä kollektiivisten identiteettien lähteistä. Ernest Gellnerin (1983, 6) mukaan ajatus ihmisestä ilman kansallisuutta tuntuu mahdottomalta – ihmisellä täytyy olla kansallisuus, aivan kuten hänellä täytyy olla nenä ja kaksi korvaa. Kuitenkin erityisesti 1980-luvulta lähtien maailma on kokenut muutoksia, jotka ovat asettaneet kyseenalaisiksi aiemmin itsestään selvinä pidettyjä asioita ja muuttaneet ihmisten maailmankuvaa. Muun muassa muuttoliikkeet, kiihtyvä Euroopan integraatio, talouden muuttuminen kansainvälisemmäksi ja globalisaatio ovat haastaneet käsityksen suvereneista kansallisvaltioista ihmisten ensisijaisina samastumiskohteina. (Saukkonen 2005, 91.) Näiden ilmiöiden myötä vanhojen alueellisten ja kansallisten rajojen on nähty muodostuneen epäselviksi, mistä johtuen kansallisten ja poikkikansallisten identiteettien pohtimisesta on tullut polttavampaa (ks. esim. Padgen 2001). Eurooppalainen identiteetti voidaan nähdä esimerkkinä uudenaikaisesta poikkikansallisesta kuulumisen muodosta.

Yhteiskuntatieteiden parissa onkin viimeisten parin vuosikymmenen aikana herännyt keskustelua kansallisvaltioiden ja kansallisten identiteettien tilasta. Niin ikään keskustelut Euroopasta, Euroopan unionista (EU) ja eurooppalaisesta identiteetistä ovat nousseet esiin. On keskusteltu esimerkiksi kansainvälistymisen lisääntymisen, Euroopan unionin sisällä kasvaneen vapaan liikkuvuuden ja unionin laajenemisen vaikutuksista kansalaisten kuulumisen tunteisiin ja samastumisen kohteisiin. Onko kansallisten identiteettien rinnalle noussemassa poikkikansallisia identiteettejä, kuten eurooppalainen identiteetti? Kuinka vahvasti kansalaiset samastuvat kansallisiin identiteetteihin ja eurooppalaiseen identiteettiin? Entä ovatko kansallinen ja eurooppalainen identiteetti toisilleen vastakkaisia? Onko ensin mainittu este eurooppalaisen identiteetin kehittymiselle tai heikentääkö eurooppalainen identiteetti puolestaan kansallista identiteettiä? Vai ovatko kansallinen ja eurooppalainen identiteetti sittenkin positiivisessa yhteydessä? Muun muassa tällaisia kysymyksiä on esitetty kiihtyvässä määrin ja yhtä suuressa määrin niihin on pyritty vastaamaan.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkitaan suomalaisten nuorten samastumista Suomeen ja Eurooppaan sekä pyritään löytämään vastauksia kirjallisuudessa esitettyihin hypoteeseihin kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin suhteesta. Kuinka vahvasti nuoret samastuvat Suomeen ja Eurooppaan? Jos nuori kokee vahvaa kuulumisen tunnetta Suomeen, onko

tämän mahdollista samastua Euroopan ideaan? Entä ovatko itsensä eurooppalaisiksi kokevat nuoret kenties vähemmän kiinnittyneitä Suomeen? Onko tällainen vastakkainasettelu ylipäättään tarpeellista? Entä millaiset kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin "kombinaatiot" luonnehtivat nuoria? Näihin kysymyksiin lähdetään etsimään vastauksia.

Haluan korostaa, että tässä tutkielmassa mielenkiinnon kohteena ovat *nuoret*. Täten kyseinen pro gradu liittyy myös sosiologiseen nuorisotutkimuksen kenttään. Tällainen rajaus tuottaa luonnollisesti sen, että emme voi yleistää tuloksia koskemaan koko väestöä tai pääse vertailemaan eri ikäryhmiä. Nuorisotutkimuksessa yleisesti vallalla olevaa ajatusta seuraten nuoret voidaan nähdä erityisinä sosiaalisen muutoksen agentteina. Nuoria tutkimalla voimme kenties paremmin yrittää tavoittaa tulevaisuuden kehityskaaria siitä, miten kansakunnan ja Euroopan ideoihin samastutaan vastaisuudessa. Tutkimusaineisto on vuodelta 2009 ja se koostuu suurimmaksi osaksi vuonna 1994 syntyneistä 15-vuotiaista nuorista. Tämä ikäryhmä tarjoaa varsin hedelmällisen tutkimuskohteen erityisesti eurooppalaisen identiteetin kannalta, sillä kyseiset nuoret ovat eläneet lähes koko elämänsä Euroopan unionin kansalaisina.

Tutkimuksessa hyödynnetään identiteetti-termiä käsitteellistämään nuorten kuulumisen tunnetta. Lyhyesti sanottuna kansallinen ja eurooppalainen identiteetti viittaavat siihen, miten nuoret samastuvat Suomeen ja Eurooppaan, ja miten voimakkaasti he ovat kiinnittyneitä näihin. Identiteetin käsite on saanut osakseen kohtuullisen paljon kritiikkiä, sillä sitä on käytetty varsin monimerkityksellisesti ja epäselvästi (ks. esim. Brubaker & Cooper 2000). Tästä syystä teoriaosuudessa (luvussa 2) tarkastellaan paitsi teoriaa identiteetistä, myös asioita ja ilmiöitä, joihin kansallinen ja eurooppalainen identiteetti kiinnittyvät ja liittyvät. Teoreettiseen viitekehyksen avulla pyritään ymmärtämään, miten kuulumiset kansallisella ja Euroopan tasolla ovat syntyneet, ja miten ne pysyvät yllä. Kuulumisen tunnetta lähestytään ensin yleisellä tasolla identiteetin ja kollektiivisen identiteetin käsitteiden avulla. Tämän jälkeen tarkastellaan syvällisemmin kiinnittymistä kansallisvaltion ja Euroopan ideoihin.

Kuulumisen tunnetta kansallisella tasolla käsitteellistetään kansakunnan ja nationalismien ideoiden avulla. Kansakunnan idean ymmärtämisessä hyödynnetään muun muassa Benedict Andersonin (2007) kuuluisaa määritelmää kansakunnasta *kuviteltuna yhteisönä* sekä edellä mainitun Gellnerin (1983, 7) ajatuksia kansakunnista ihmisten vakaumuksen,

uskollisuuden ja solidaarisuuden artefakteina. Muun muassa näiden teoreetikoiden mukaan kansakunnilla on huomionarvoista voimaa ihmisten kuulumisen tunteen kannalta.

Kysymykseen siitä, miten tämä on mahdollista, pyritään puolestaan löytämään vastausta nationalismin käsitteestä. Tässä tutkielmassa nationalismia ei ymmärretä vihamielisyytenä muita kansakuntia ja kansalaisia kohtaan. Sen sijaan sillä tarkoitetaan ajattelutapaa, jossa kansakunnat mielletään luonnollisina entiteetteinä ja kansakuntaan kuuluminen nähdään ihmisten synnynnäisenä, kyseenalaistamattomana ominaisuutena. Lopuksi tarkastellaan lähemmin kansallisen identiteetin ominaispiirteitä.

Eurooppaan kiinnittymistä lähestytään luomalla katsaus ensin yleiseen Euroopan ideaan ja sitten Euroopan unioniin. Euroopan määrittelemine on kautta historian ollut haasteellista, minkä on nähty estävän ihmisten samastumista siihen. Euroopan unioni onkin tietoisesti pyrkinyt rakentamaan eurooppalaista identiteettiä kansalaistensa keskuuteen vahvistaakseen omaa legitimizeettiään. Viimeiseksi tarkastellaan eurooppalaista identiteettiä omassa alaluvussaan.

Toisen luvun lopussa tarkastellaan vielä kansallista ja eurooppalaista identiteettiä yhdessä, ja esitellään erilaisia teoreettisia hypoteeseja niiden suhteesta. On hyvä huomata, että yhtäältä kansakunnan, nationalismin ja kansallisen identiteetin sekä toisaalta Euroopan, EU:n ja eurooppalaisen identiteetin erottaminen toisistaan tapahtuu käsitteiden tasolla. Todellisuudessa nämä kietoutuvat tiiviisti toisiinsa. Kolmannessa luvussa siirrytään tarkastelemaan aikaisempaa empiiristä tutkimusta, jossa on tarkasteltu samastumista Suomeen ja/tai Eurooppaan. Neljännessä luvussa luodaan puolestaan katsaus nuorisotutkimukseen, ja määritellään muun muassa mitä nuorilla ja nuoruudella tarkoitetaan. Nuoruus kytkeytyy identiteetteihin tärkeällä tavalla, sillä se on aikaa, jolloin kollektiiviset identiteetit kehittyvät.

Seuraavat kuusi lukua keskittyvät puolestaan tutkielman metodologiseen puoleen. Luvussa viisi esitellään tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelmat, ja luvussa kuusi esitellään puolestaan aineisto ja tutkimusmenetelmät. Tutkimus on luonteeltaan kvantitatiivinen, ja empiirinen osuus pohjaa kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin empiiristen vastineiden operationalisointiin. Näiden indikaattoreiden avulla pyritään kartoittamaan, missä määrin nuoret samastuvat Suomeen ja Eurooppaan, ja miten identiteetit limittyvät suhteessa toisiinsa. Identiteettimittareiden operationalisointia käsitellään luvussa seitsemän. Tutkielmassa pyritään myös selvittämään, millaiset tekijät ovat yhteydessä kansalliseen ja

eurooppalaiseen identiteettiin (luku 8). Identiteettien välisen suhteen tutkimista syvennetään tarkastelemalla niiden välistä tilastollista yhteyttä ja jakamalla nuoret niin sanottujen heikkojen ja vahvojen identiteettien ryhmiin luvussa yhdeksän. Luvussa kymmenen tarkastellaan eri ryhmiin kuuluvien nuorten ominaispiirteitä ja tekijöitä, jotka erottelevat eniten identiteettiryhmiä. Tutkielma päättyy yhteenvetoon (luku 11), jossa kootaan tärkeimmät tutkimustulokset ja pohditaan näitä teoreettisen viitekehyksen valossa.

2 KUULUMISEN TUNNE JA KOLLEKTIIVISET IDENTITEETIT

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on paikantaa suomalaisten nuorten kuulumisen tunnetta kansallisella ja Euroopan tasolla. Suomi ja Eurooppa voidaan ymmärtää "kuulumisen tiloina" eri maantieteellisissä mittakaavoissa. Molempien voidaan nähdä tarjoavan yhteisön, jossa henkilö kokee olevansa kuin kotonaan. Suomen tapauksessa yhteisö on mittakaavaltaan kansallinen ja Euroopan kohdalla poikkikansallinen. (ks. Morley 2001, 245.) Kuulumisen tunne on yhteydessä yksilön kollektiivisiin identiteetteihin. Kansakunnan synnyn ja ylläpidon ehtona on ollut vahvan kansallisen identiteetin rakentaminen, ja Euroopan integraation syventymisen myötä on ryhdytty kiivaasti pohtimaan eurooppalaisen identiteetin mahdollisuuksia. Sekä Suomi että EU ovat pyrkineet rakentamaan kollektiivisia identiteettejä, joihin kansalaiset samastuisivat ja joiden avulla he kiinnittyisivät näihin yhteisöihin. Seuraavaksi tarkastellaan ensin identiteetin käsitettä yleisesti, jonka jälkeen luodaan tarkempi katsaus kollektiivisiin identiteetteihin.

2.1 Identiteetti on kertomus itsestä ja muista

Identiteetin käsite on alun perin syntynyt antropologian ja sosiaalipsykologian aloilla ja levinnyt sittemmin hyvin laajasti yhteiskuntatieteisiin (Brubaker & Cooper 2000; Duchesne 2008, 400). Nykyään identiteetit ovat yksi keskeinen modernin sosiologian tutkimuskohde, ja tutkimus kattaa sekä yksilölliset että kollektiiviset identiteetit (Cerulo 1997, 385–386). Charles Tillyn (2003, 608) mukaan identiteetit ovat sosiaalisia järjestelyitä tai sopimuksia, joiden avulla ihmiset rakentavat jaettuun kertomuksiin siitä, keitä he ovat, miten he ovat yhteydessä toisiinsa ja mitä heille on tapahtunut. Identiteetit syntyvät vastauksina kysymyksiin "kuka sinä olet?" "keitä me olemme?" ja "keitä he ovat?". Vastauksiin liittyy aina vakuuttamista, puolustamista, sattumanvaraisuutta ja neuvotteluvaraa, mutta ne ovat aina jostakin johtuvia.

Pekka Kaunismaa (1997) määrittelee identiteetin hieman samaa tapaan. Hänen mukaansa identiteetissä on kyse *tulkinnallisesta itseyskäsitteestä*. Kyse on siis siitä, ettei olemisesta voida suoraan johtaa identiteettiä, sillä kaikki olemisen faktat eivät ole osa identiteettiä.

Toisin sanoen identiteetti ei ole suoraan samuutta, vaan se on tulkintoja itseystämme. (emt. 221.) Identiteetit eivät ole luonnollisia eivätkä määräydy deterministisesti samuuskien mukaan, vaan ovat ihmisten rakentamia, usein kuvitteellisia konstruktioita. Identiteetti ja samuus ovat siis kontingentissa suhteessa toisiinsa nähden – identiteetit voivat aina rakentua toisin. (emt. 222.) Identiteetit ovat myös aikasidonnaisia, ja niiden olemassaolon jatkuminen vaatii aktiivista ylläpitoa (Hobsbawm 1993, 19; Saukkonen 2005, 91). Täten ei ole itsestään selvää, että kaikki suomalaiset omaavat kansallisen identiteetin kaikkina aikoina, eikä eurooppalaisuus itsestään synnytä kokemusta eurooppalaisuudesta, joka olisi aina samanlainen.

Identiteetin käsite on saanut osakseen kohtuullisen paljon kritiikkiä. Muun muassa Brubaker ja Cooper (2000) kritisoivat käsitteen käyttöä, sillä sitä käytetään viittaamaan hyvin moninasiin asioihin, minkä voidaan nähdä vähentävän sen selityskykyä. Identiteetti on itsessään hyvin monimerkityksellinen ja abstrakti käsite. Tapaukset ovat luonnollisesti todellisuudessa paljon monimutkaisempia verrattuna siihen, mitä niistä voidaan sanoa teoreettisesti. Käsitteet – tässä tapauksessa identiteetti – kuitenkin rajaavat ilmiöitä ja helpottavat niiden ymmärtämistä. (Kaunismaa 1997, 220.) Lisäksi käsitteen vaihtaminen toiseksi ei välttämättä lisää ymmärrystä asiasta, jos käsitteen sisällöstä ei käydä keskustelua (ks. Huttunen ym. 2005, 21).

Tärkeintä olisi siis ennen kaikkea määritellä keskeiset käsitteet tarkasti ja ymmärrettävästi, jolloin niiden käyttäminen on oikeutettua. Identiteetti-käsitteen käyttöä voidaan perustella myös sillä, että monet teoreetikot ja tutkijat käyttävät sitä. Tutkimuksiin viittaaminen on helpompaa, jos käytetään samoja käsitteitä. Tässä tutkielmassa pyritään tekemään mahdollisimman läpinäkyväksi se, mitä näillä käsitteillä tarkoitetaan, ja miten niitä empiirisesti mitataan.

2.1.1 Samastuminen kollektiivisiin identiteetteihin

Sekä kansallinen että eurooppalainen identiteetti voidaan ymmärtää kollektiivisen identiteetin tyyppinä, jolloin niillä on monia yhtymäkohtia. Kollektiivisen identiteetin käsitteen käyttöala on hyvin laaja. Sillä voidaan viitata kaikkiin niin sanottuihin me-identiteetteihin. Kollektiiviset identiteetit ovat siis yliyksilöllisiä identiteettejä. Usein kollektiivisilla identiteeteillä viitataan jonkin kollektiivin – esimerkiksi ryhmän,

kansakunnan tai Euroopan – identiteettiin. Kollektiivista identiteettiä voidaan kuitenkin tarkastella myös yksilöllisestä näkökulmasta. (Kaunismaa 1997, 220.) Tässä tutkimuksessa näkökulma on nimenomaan yksilön subjektiivinen samastuminen kollektiiviseen identiteettiin.

Kollektiiviset identiteetit ovat sosiaalisesti rakentuneita, ja ne syntyvät sosiaalisen kanssakäymisen tarkoituksellisena tai tarkoituksettomana seurauksena. Ne ovat kytkeytyneet ihmisten jakamiin tietoisten ja tiedostamattomien merkitysten joukkoihin. (Fligstein 2008, 127.) Kollektiivisissa identiteeteissä ihmisiä yhdistävät jokin tai jotkin yhteiset ominaisuudet ja siteet sekä tunne kuulumisista tiettyyn rajattuun, solidaariseen ryhmään (Brubaker & Cooper 2000, 19–21). Kollektiivinen identiteetti voidaan nähdä myös jonakin sellaisena, missä kiteytyy tietyn alueen peräkkäisten sukupolvien jakama tunne jatkuvuudesta, yhteisistä muistoista ja kohtalosta (Smith 1992, 58). Niiden laajuus ja voimakkuus vaihtelevat ajan ja paikan mukaan (Smith 1991, 175–176).

Kollektiivisten identiteettien ytimen muodostavat symboliset koodit, joissa kiteytyy sosiaalisesti jaettu tapoja, jotka ilmentävät yhteisöjen ja ryhmien yhteenkuuluvuutta ja niiden ominaisuuksia. Näiden koodien avulla kykenemme helpommin tunnistamaan erilaisia ryhmiä ja yhteisöjä, ja ne auttavat hahmottamaan ja järjestämään maailmaa. Identiteetit perustuvat ihmisten kykyyn nähdä symbolisissa ja kielellisissä ilmaisuissa jotakin itseään koskettavaa. (Kaunismaa 1997, 222.) Kollektiivisten identiteettien olemassaolo edellyttää, että ihmiset, jotka jakavat nämä identiteetit, samastuvat ja uskovat niihin (Smith 1992, 75).

Yleensä ihmiset samastuvat siihen ryhmään, jonka suhteen he sosiaalisesti sijoittuvat. Muun muassa sukupuoli, uskonto, kansallisuus, yhteiskunta- ja ikäluokka ovat esimerkkejä perinteisistä kollektiivisista identiteeteistä, jotka ovat toimineet ihmisten identiteettien pääasiallisina perustoina. (Fligstein 2008, 127.) Kuitenkin modernina aikana potentiaalisten kulttuuristen identiteettien määrä ja mittakaava ovat kasvaneet ihmisten organisoituessa yhä monimutkaisemmin. Tämä on johtanut siihen, että perinteisten samastumisen kohteiden rinnalle on tullut uusia identiteettejä, kuten ammatilliset, etniset ja kansalais-identiteetit, jotka koskettavat koko ajan suurempaa osaa ihmisistä ympäri maapallon. (Smith 1992, 58.)

Se ryhmä, yhteisö tai sosiaalinen järjestelmä, johon kollektiivisella identiteetillä viitataan, voi olla ominaisuuksiltaan hyvin homogeeninen tai varsin heterogeeninen (Kaunismaa

1997, 222). Verrattaessa esimerkiksi Suomea ja Eurooppaa toisiinsa, näyttäytyy Suomi varsin yhtenäiseltä monesta valtiosta, kulttuurista ja kielestä muodostuvan Euroopan rinnalla. Kuitenkin puhutavat identiteeteistä viittaavat aina sosiaaliseen yhtäläisyyteen ja samankaltaisuuteen, jotka taas perustuvat ominaisuuksiin, jotka on annettu identiteeteille. Kuten todettu, nämä ominaisuudet eivät välttämättä ole todellisia samuuksia, vaan kielellis-symbolisesti välittyneitä sepitettyjä ja kuvitteellisia ”samuuksia”. Yhdistäviä ominaisuuksia luonnehtivat niiden abstrakti luonne, mikä tekee niistä uskottavampia. (emt.)

Identiteettejä myös rakennetaan valikoiden, mikä tarkoittaa joidenkin ominaisuuksien sisällyttämistä ja toisten ulosjättämistä. Kollektiivinen identiteetti on pitkälti symbolinen ilmiö, jonka avulla rakennetaan yksinkertaistavia tulkintamalleja inhimillisen moneuden ymmärtämiseksi. (Kaunismaa 1997, 223.) On kuitenkin huomattava, että yksinkertaistaminen rajaa aina samalla jotakin ulkopuolelleen (emt. 226). Identiteetit ovat aina relationaalisia ja ne ovat usein kehittyneet vastustuksessa ”merkityksellisten toisten” identiteettejä kohtaan (Smith 1992, 75; Delanty 1995, 5). Tämä johtaa siihen, että ”toiseuden” käsittäminen liittyy olennaisena osana identiteettien muodostumisen prosesseihin. Identiteetit tarvitsevat rajojensa määrittelyyn jatkuvaa linjan vetämistä itsen ja toisten välillä, ja identiteetit määritelläänkin usein erojen ja jopa vastakohtien avulla. (Löytty 2005, 166–167.) Kaunismaan mukaan kollektiivisiin identiteetteihin liittyy perustavanlaatuisesti ”meidän” erottaminen ”muista” (1997, 225).

On kuitenkin huomattava, että toiseuden esittäminen voi olla luonteeltaan paitsi negatiivista myös positiivista. Identiteetteihin liittyvä eronteko on negatiivista silloin, kun toiseus esitetään uhkaavana muukalaisuutena tai kun eronteko johtaa ”toisten” ulosrajaamiseen ja marginalisoimiseen (Delanty 1995, 5; Woodward 1997, 35). Kollektiivisella identiteetillä onkin periaatteessa huomattavaa voimaa sulkea joitakin ihmisiä yhteisön ulkopuolelle tai asettaa heidät marginaaliin (Kaunismaa 1997, 226). Sen sijaan erilaisuus on luonteeltaan positiivista silloin kun toiseus tunnustetaan itsessään ja tulkitaan moninaisuuden lähteenä (Delanty 1995, 5; Woodward 1997, 35). Tällöin erilaisuuden tunnustaminen nähdään rikastavana asiana (Woodward 1997, 35). Yleisesti ottaen dikotominen ”me ja muut” -ajattelu on liittynyt vahvasti sekä kansallisen että eurooppalaisen identiteetin muodostumiseen (Delanty 1995; Kaunismaa 1997).

2.2 Kuulumisen tunne kansallisella tasolla

2.2.1 Samastumisen kohteena kansakunta

Kansakunnan määrittelyn tekee haastavaksi se, että ei ole olemassa mitään objektiivisia kriteerejä, kuten kieli, uskonto tai maantiede, joiden juuri niiden avulla voisimme erottaa kansakunnan muista ihmisyyhteisöistä. Ihmiset kuuluvat moninaisiin poliittisiin ja kulttuurisiin ryhmittymiin, jotka eivät ole selkeästi jakautuneita tai keskenään yhdenmukaisia. Kaikkia tällaisia ryhmittymiä ei ole mielekästä kutsua kansakunniksi, eikä ole olemassa yhtä logiikkaa, jonka mukaan tietyistä yhteisöistä muodostuu kansakuntia. Kansakunnalla ei siis ole universaalisti hyväksyttyä, ”neutraalia” määritelmää. (Hobsbawm 1994, 13–17; Billig 1995, 24; Gellner 1996, 402–403.)

Kansakunnan käsitteen ilmestyminen voidaan kuitenkin paikantaa teollisten yhteiskuntien kehittymiseen. Näissä yhteiskunnissa sekä työn luonne että sosiaalinen kanssakäyminen edellyttivät yleistä koulutusta sekä luku- ja kirjoitustaitoa. Juuri näissä olosuhteissa jaetusta ja standardisoidusta koulukseen pohjautuvasta kulttuurista tuli kollektiivisten identiteettien olennainen kriteeri, joiden ylläpitämisestä muodostui valtioiden pääasiallinen tehtävä. Kansallisesta identiteetistä tuli tärkeä kriteeri poliittiselle oikeuttamiselle, ja siihen kiinnitettiin paljon huomiota. (Gellner 1996, 402.) Moderneiden valtioiden legitimitetin, rauhallisuuden ja tehokkuuden aste on ollutkin pitkälti kiinni siitä, miten hyvin ne ovat onnistuneet luomaan tunteen kansallisesta identiteetistä kansalaistensa keskuudessa (Díez Medrano & Gutiérrez 2001, 753). Voidaan siis nähdä, kuinka kansakunta ja kansallinen identiteetti kuuluvat tiiviisti yhteen. Kansallisen identiteetin luomisessa ja ylläpidossa on hyödynnetty muun muassa koululaitosta, armeijaa ja mediaa (emt.).

Kansakunnat ovat siis syntyneet tietoisien ja tarkoituksenmukaisen perinteen ja identiteettien muokkaamisen ansiosta (Nurmiainen 2007, 15). Kuitenkin tämän sijasta miellämme ajatuksissamme kansakunnat ikään kuin luonnollisina muodostelmina, joista maailmamme rakentuu (Billig 1995). Gellner (1983, 7) luonnehtii kansakuntia ihmisten vakaumuksen, uskollisuuden ja solidaarisuuden artefakteina. Tämän emotionaalisen siteen vuoksi meidän on vaikea kuvitella ihmistä ilman kansakuntaa, vaikka kansakuntaan kuulumisen ei ole ihmisyyden synnynnäinen ominaisuus, eivätkä ole kansakunnat universaaleja välttämättömyyksiä. Kansakunnat eivät ole mitään alkuperäisiä tai muuttumattomia sosiaalisia kokonaisuuksia, vaan liittyvät tiettyyn historialliseen

ajanjaksoon. (Gellner 1986, 6; Hobsbawm 1994, 18.) Mihin sitten perustuu tällainen kansakuntien emotionaalinen voima?

Kansakuntien ”laaja-alaista emotionaalista legitimizeettiä” voidaan kenties ymmärtää paremmin Benedict Andersonin (2007, 39–41) kansakunnan määritelmän avulla. Andersonin mukaan kansakunnat ovat ”kuviteltuja poliittisia yhteisöjä – ja ne on kuviteltu sekä sisäisesti rajallisiksi että täysivaltaisiksi”. *Kuviteltuja* ne ovat siksi, että edes pienimmän kansakunnan jäsenet eivät voi ikinä tuntea tai tavata suurinta osaa kansajäseniään saati edes kuulla heistä, mutta silti kaikkien kansalaisten ajatuksissa elää mielikuva heidän yhteydestään. Kansakuntien kuvittelu *rajallisiksi* tarkoittaa Andersonin mukaan, ettei suurinkaan kansakunta kuvittele kattavansa koko ihmiskuntaa, vaan sillä on aina rajat, joiden takana on muita kansakuntia. Ne on myös kuviteltu *täysivaltaisiksi*, koska kansakunnan käsite syntyi aikana, jolloin valistus ja vallankumous hajottivat jumalallisesti määrättyjen, hierarkkisten dynastiavaltakuntien oikeutusta. Lopuksi, kansakunnat on kuviteltu *yhteisöiksi*, sillä huolimatta kunkin kansakunnan sisällä mahdollisesti vallitsevasta epätasa-arvosta, kansakuntaan on aina sisällytetty ajatus syvästä horisontaalisesta toveruudesta.

Anderson korostaa, ettei kansakuntien kuviteltu luonne viittaa millään tapaan niiden valheellisuuteen. Päinvastoin kaikki yhteisöt, joissa emme ole kasvokkain vuorovaikutuksessa sen kaikkien jäsenten kanssa, ovat kuviteltuja. Näin ollen yhteisöjä ei tule erotella aitouden tai valheellisuuden perusteella, vaan sen pohjalta, miten ne on kuviteltu. (emt. 39–40.)

Jussi Pakkasvirta kirjoittaa, että andersonilaisesti anonyymisti kuviteltu modernin ajan yhteenkuuluvuus voidaan nähdä siinä, että nationalistinen maailmankuva siirtyy kuten muut perinteet sukupolvelta toiselle. On toki huomattava, että eri sukupolvet voivat identifioitua kansakuntaan eri tavoin. (Pakkasvirta 2005, 71.) Muun muassa Michael Billig (1995, 176–177) uskoo, että kansakuntien rakenteissa tulee olemaan muutoksia aivan kuten tämä päivän valtiot eivät ole samoja kuin 1800-luvun valtiot olivat. Hän myös uskoo, että aikanaan kansallisvaltiot tulevat kokonaan katoamaan. Kansallisvaltiot ovat historian luomia ja ajan myötä myös sen hävittämiä uusien yhteisöjen syntyessä tilalle. Kuitenkin vielä tänään kansallisvaltioilla on Billigin mukaan voimaa. Hänen mukaansa kansallisvaltioilla on peräti niin paljon voimaa, että meidän on vaikeaa kuvitella

muunlaista maailmaa kuin kansallisvaltioista koostuva maailma. Seuraavaksi tarkastelemmekin nationalismia ymmärtääksemme paremmin tällaista ajattelutapaa.

2.2.2 Nationalismi tapana hahmottaa arkipäiväistä maailmaa

Viimeisten kahdensadan vuoden aikana nationalismista on tullut globaalisti merkittävä yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ilmiö. Suurimmasta osasta ihmisistä tuntuu hyvin luontevalta ajatella maapallon koostuvan eri kansakunnista ja kansallisvaltioista. Useimmat näistä ihmisistä myös pitävät itseään jonkin kansakunnan jäsenenä, arvostavat omaa maataan, kansaansa ja kansallista identiteettiään. (Pakkasvirta & Saukkonen 2005a, 8.)

Nationalismikeskustelua luonnehtii näkökulmien ja teorianmuodostuksen moninaisuus, ja nationalismin käsitteellinen määrittely on haasteellista, sillä termillä voidaan viitata hyvin erilaisiin asioihin. Nationalismilla voidaan tarkoittaa muun muassa yhdistävää ja yhtenäistävää kulttuuriprosessia, valtionmuodostukseen tähtäävää poliittista ideologiaa, yhteenkuuluvuuden tunnetta rakentavaa ja ylläpitävää mentaalista tilaa tai uskonnonkaltaista ilmiötä, joka tuottaa turvallisen yhteisöllisyyden tunteen modernisoituvassa ja sekularisoituvassa maailmassa. (emt.)

Tässä tutkielmassa nationalismi ymmärretään ideologiana, joka vaikuttaa olennaisesti tietoisuuteemme ja ohjaa arkipäiväisen maailmamme hahmottamista (Billig 1995). Nationalismi voidaan määritellä modernisaatioprosessissa tapahtuvaksi maailman ja maailmankuvan rakentumiseksi. Sitä voidaan pitää sekä maailmaa selittävänä käsitteenä että sosiaalisena rakenteena politiikan ja kulttuurin määrittäessä kansakunnan olemusta. (Pakkasvirta 2005, 74–75.) Lyhyesti sanottuna nationalismi voidaan ymmärtää ajattelu- ja puhetapana. (Billig 1995; Ruuska 2001; Pakkasvirta & Saukkonen 2005b, 14–15.) Nationalismin myötä kansakuntien maailma näyttäytyy luonnolliselta, aivan kuin ajatukset maailmasta ilman kansakuntia ja ajatukset ihmisistä ilman kansallisuuksia olisivat mahdottomia (Billig 1995; Gellner 1986, 6). Nationalismi tekee ihmisten kansallisuudesta heidän identiteettinsä ja käyttäytymisensä kannalta olennaisen tärkeän seikan (Pakkasvirta & Saukkonen 2005b, 14–15).

Tämä "luonnollisuus" tulee kenties ymmärrettävämmäksi Billigin (1995) *banaalin nationalismin* käsitteen kautta. Banaali nationalismi sisältää uskomusten ja käytäntöjen tyyppejä, jotka uusintavat maailmaa kansallisvaltioiden maailmana, missä me elämme

kansallisvaltioiden kansalaisina. Maailman uusintaminen kansakuntien maailmana on Billigin mukaan mahdollista siten, että kokonaisten kiinteästi jokapäiväiseen elämään kytkeytyvien uskomusten, olettamusten, tapojen, representaatioiden ja käytäntöjen komplekseja uusinnetaan päivittäin. Näin ihmisiä muistutetaan jatkuvasti heidän kuulumisestaan tiettyyn kansakuntaan kansakuntien maailmassa. (Billig 1995, 6–8.) Tämä uskomus luo pohjan kokonaiselle uskomusjärjestelmälle, jossa esimerkiksi yksilöt, ryhmät, tavat ja instituutiot nähdään suhteessa kansoihin (Ruuska 2002, 2).

Tällainen maailma vaikuttaa rutiininomaiselta, arkipäiväiseltä ja jopa näkymättömältä – toisin sanoen banaalilta. Billigin (1995, 6) mukaan nationalismin on yleisesti levinnyt ja tavallinen vakiintuneiden kansakuntien tila. Myös Anthony D. Smithin (1991, 143–145) mukaan nationalismi on levinnyt ympäri maailman ja se ehdollistaa vahvasti kulttuurista ajattelutapaamme. Andersonin (2007, 35) mukaan "kansakunnallisuus" on puolestaan kaikkein universaalein legitiimi arvo aikamme poliittisessä elämässä.

Tällä tavoin nationalistinen ajattelu pitää ideoita kansallisesta itsenäisyydestä sekä kansan ja kotimaan välisestä yhteydestä itsestään selvinä, samoin kuin ajatuksen kansakuntien maailman luonnollisuudesta. Koko tapa ajatella maailmaa on esitetty näin. Ja vaikka se tuntuisi tutulta ja tavalliselta, se kuitenkin sisältää mystisiä olettamuksia, joista on tullut ajattelutapoja. Käsitteet, jotka vaikuttavat meistä täysin arkipäiväisiltä, ovatkin nationalismin muovaamia. Ne ovat ”keksittyjä jatkuvuustiloja”, jotka ovat luotu historiallisesti modernin ajalla, mutta jotka vaikuttavat siltä kuin ne olisivat olleet olemassa aina. (Billig 1995, 29, 61.) Nationalismi saa meidät unohtamaan kuinka kansakunnat ja kansalliset identiteetit ovat rakentuneet historiallisesti (emt. 37).

Täten on hyvä huomata, että nationalismi ei ole ainoastaan ideologia, joka synnyttää kansallisvaltioita – se on myös ideologia, joka mahdollistaa valtioiden olemassaolon jatkumisen (Billig 1995, 15). Vaikka nationalismi on luonteeltaan kohtuullisen pysyvä, se ei kuitenkaan ole muuttumaton. Nationalismissa on samaan aikaan paljon yhteistä kaikille maailman kansoille, mutta siitä on myös paikallisia sovellutuksia omine tyyppillisyyksineen. (Ruuska 2002, 6.)

2.2.3 Perustavanlaatuinen kansallinen identiteetti

Kansallisen identiteetin käsite on melko epämääräinen; sitä käytetään väljästi ja eri tarkoituksissa. Kansallisella identiteetillä voidaan tarkoittaa muun muassa valtion poliittista ja kansainvälistä identiteettiä, kansan tai kansakunnan identiteettiä tai sitä, millä tavoin yksilöt identifioituvat johonkin kansakuntaan, valtioon tai molempiin. (Saukkonen 1996, 5; Saukkonen 2005, 90–93.) Tässä tutkielmassa kansallisella identiteetillä tarkoitetaan yleisesti ottaen jälkimmäistä määritelmää eli yksilön samastumista kansakuntaan ja sen ideaan. On hyvä huomata, että kansakunta, nationalismi ja kansallinen identiteetti kietoutuvat toisiinsa, ja ovat oikeastaan vain analyttisesti erotettavissa. Tästä syystä oheiset alaluvut sisältävät hieman päällekkäisyyksiä.

Kansakuntien ja nationalismien tavoin kansalliset identiteetit ovat ideologisia rakennelmia, jotka ovat kehittyneet historiallisten prosessien myötä (Billig 1995, 24). Valtiota ja sen sisältämää kansallisuutta symboloimaan on kehitetty kokonaisia symbolijärjestelmiä, jotka sisältävät muun muassa valtion lipun, kansallislaulun ja kansallisen historian (Saukkonen 2005, 96). Ideana on tuottaa sosiaalisia siteitä yksilöiden välille tarjoamalla jaettujen arvojen, symbolien ja traditioiden repertuaareja. Symbolien avulla jäseniä muistutetaan heidän yhteisestä perinnöstään ja kulttuurisesta sukulaisuudestaan, ja täten heidän kokemuksensa yhteisestä identiteetistä ja kuulumisen tunteesta vahvistuu. (Smith 1991, 16–17.) Kansallisen identiteetin yhtenä tärkeimmistä tehtävistä onkin kansakunnan jäsenten sosiaalistaminen tietyn kansallisuuden omaaviksi kansalaisiksi (Billig 1995).

Stuart Hallin (1999, 45–46) mukaan kansalliset kulttuurit, joihin synnymme, ovat modernissa maailmassa yksi tärkeimmistä lähteistä kulttuuristen identiteettien kannalta. Modernilla ajalla uskollisuus ja identifikaatio ovat asteittain kohdistuneet kansalliseen kulttuuriin, kun aikaisemmin esimodernilla ajalla samastuttiin heimoon, kansaan, uskontoon ja alueeseen. Kansallinen kulttuuri on tapa rakentaa merkityksiä, jotka ohjaavat ja järjestävät toimintaamme sekä käsityksiä itsestämme. Toisaalta Billig (1995) huomauttaa, että kansalliset identiteetit ovat enemmän kuin yksilön sisäinen psykologinen tila tai määritelmä itsestä – kansalliset identiteetit ovat elämänmuotoja. Ne sijaitsevat sosiaalisen elämän tavoissa, kuten ajattelussa ja kielenkäytössä. Kansalliset identiteetit ovat osa laajempaa arkipäiväisen elämän rytmiä kansallisvaltioista rakentuvassa maailmassa, kuten nationalismi-luvussa todettiin. Näitä latenteilta vaikuttavia kansallisia identiteettejä ylläpidetään Billigin mukaan kansallisvaltioissa joka päivä.

Kansallinen identiteetti siis tuottaa yksilöille vahvan keinon määritellä ja paikantaa itsensä suhteessa muihin. Jaettujen uniikkien kulttuurien myötä kykenemme tietämään keitä me olemme nykymaailmassa. (Smith 1991, 16–17.) Myös Billig (1995, 93) sanoo kansallisen identiteetin olevan lyhenne kaikista niistä tutuista oletuksista, joita liitämme kansakuntaan, maailmaan ja paikkaamme maailmassa.

Kansallinen identiteetti on Smithin (1991, 143–144) mukaan kaikkiin muihin kollektiivisiin identiteetteihin nähden kaikkein perustavanlaatuisin ja kattavin. Smith (1991) sanoo kansallisen identiteetin olevan läpitunkeva. Kulttuurin alueella se näyttäytyy suhteessa erilaisiin oletuksiin, myytteihin, arvoihin ja muistoihin sekä kielessä, laissa, instituutioissa ja seremonioissa. Sosiaalisesti kansallinen side tarjoaa kaikkein kattavimman ja sallivimman yhteisön. Poliittisesta näkökulmasta katsottuna kansallisella identiteetillä legitimoidaan poliittisia toimia, jotka koskettavat kansalaisten jokapäiväistä elämää. (emt. 143–144.) Niillä oikeutetaan sosiaalinen järjestys ja solidaarisuus (emt. 15–16).

Myös Liah Greenfeld ja Daniel Chirot (1994, 79) ovat tätä mieltä. He toteavat, että vaikka kansallinen identiteetti on yksi monista kollektiivisista identiteeteistä, ja se on olemassa samaan aikaan ja osin päällekkäisesti näiden kanssa, on sillä sellaista voimaa, mitä muilla identiteeteillä ei ole. Kansallinen identiteetti muodostaa kirjoittajien mukaan niin kutsutun perimmäisen identiteetin, joka määrittää yksilön perusolemusta ja johon nähden muut identiteetit ovat toissijaisia.

2.3 Kuulumisen tunne Euroopan tasolla

2.3.1 "Eurooppa" sisältää useita ideoita

Euroopan idealla on useita yhtymäkohtia kansakunnan idean kanssa. Se muistuttaa kansakunnan ideaa muun muassa siinä mielessä, että molempien kohdalla "rakennustyö" on tullut hyvin pitkälti ylhäältäpäin. Toisin sanoen kansakuntiin ja Eurooppaan liitetyt määrittelyt ovat pääasiallisesti olleet intellektuellien ja politiikassa mukana olleiden luokkien ideologiaa (Delanty 1995, 6). Euroopan määrittelyyn myös kytkeytyy vahvasti kertomus yhteisöstä ja kuvitteellisesta kotimaasta, joka yhdistyy jälkikäteen keksittyyn historiaan ja alueeseen liittyvään moralisointiin. Kuten kansakuntien kohdalla, niin myös

Euroopan tapauksessa ajatukset yhteisestä kulttuurista ja jaetuista muistoista sekä kiinnittyminen alueeseen ovat muokkautuneet ajan saatossa. (emt. 7–8.)

Näin ollen myös Eurooppaa voitaisiin luonnehtia Andersonin ajatusta mukaillen kuvitelluksi yhteisöksi. Andersonhan toteaa kaikkien kasvokkaista vuorovaikutusta suurempien yhteisöjen olevan luonteeltaan kuviteltuja, mutta tavat, joilla eri yhteisöt kuvitellaan, eroavat. Toden totta, verrattaessa eurooppalaisten kansakuntien kuviteltuja yhteisöjä yleiseen eurooppalaiseen kuviteltuun yhteisöön, näin varmasti onkin. Yleisesti ottaen Euroopan väestön keskuudessa kansakuntien ideoilla on ollut historiallisesti vahvemmat juuret kuin mitä Euroopan idealla on ollut (Dunkerley ym. 2002, 122). Eurooppaa käsittelevää kirjallisuutta luonnehtii skeptinen suhtautuminen sellaiseen Euroopan ideaan, joka synnyttäisi kuulumisen tunteen tavallisten ihmisten keskuudessa (ks. esim. Smith 1992; Fligstein 2008).

Entä mitä tarkalleen ottaen tarkoitetaan kun puhutaan Euroopasta? Lähempi tarkastelu paljastaa Euroopan epäselväksi ja epämääräiseksi käsitteeksi. Se on useista tarinoista, kuvista, kollektiivisista muistoista ja keksityistä traditioista koostuva kulttuurinen rakennelma. Eurooppa tarkoittaa eri asioita eri ihmisille eri konteksteissa, ja sen määrittelyyn liittyy kamppailua ja paljon erilaisia ideoita ja ideaaleja. Kansakuntien tavoin Euroopan idea on muotoutunut historiallisena prosessina, jota on luonnehtinut enemmän konflikti kuin konsensus. Eurooppa ideana on aina ollut liikkeessä, ja siihen on liittynyt keksimistä ja uudelleenkeksimistä suhteessa kulloisenkin ajankohdan kollektiivisiin identiteetteihin. (Delanty 1995, 1–3; Padgen 2002, 33.)

Kuitenkin – jälleen samaan tapaan kuin kansakuntien kohdalla – kertomuksiin Euroopasta on usein haluttu liittää yhdistäviä asioita tai ominaisuuksia. Yleensä nämä perustuvat kristinuskoon, humanistisiin arvoihin tai liberaaliin demokratiaan. Delantyn mukaan Euroopan historian on kuitenkin mahdotonta nähdä perustuvan yhdestä yhdistävästä ideasta, sillä ideat itsessään ovat historian tuotosta. Nämä ideat näyttävät yhtenäisiltä vasta jälkikäteen tarkasteltuna, ja suurin osa Euroopasta on tullut eurooppalaiseksi vasta retrospektiivisesti. (Delanty 1995, 1–3.)

Euroopan yhteisten nimittäjien keksimiseen voidaan nähdä liittyvän myös toinen ongelma. Paitsi että yhtenäistävät ideat näyttäytyvät tältä vasta jälkikäteen, ne myös sopivat vain johonkin tiettyyn Euroopan kertomukseen tai yhteen versioon siitä, mitä on olla eurooppalainen. Eurooppalaisen identiteetin ja sen historiallisen alkuperän paikantaminen

on vaikeaa, sillä Eurooppa koostuu niin moninaisista sekä kieliltään, tavoiltaan ja paikallisilta perinteiltään erilaisista kansoista, kulttuureista ja elämänmuodoista. (Dunkerley ym. 2002, 114–115; Sihvola 1998, 39.) Kertomukset ovat siis väistämättä valikoivia otteita ja jättävät aina jotakin ulkopuolelleen. Lisäksi määrittelyä tehdään aina myös suhteessa siihen mitä *ei* olla, ja vaikutteita voidaan ottaa myös Euroopan ulkopuolelta. (Dunkerley ym. 2002, 114–115.) Tämä toki pitää paikkansa myös kansakuntien määrittelyn suhteen. Mittakaava on kuitenkin huomattavan paljon suurempi Euroopan tasolla. Verrattaessa Suomea ja Eurooppaa on suomalaisen kansakunnan idean rakentaminen luonnollisesti paljon helpompaa kuin Euroopan idean kiteyttäminen.

Myös Smith (1992,67–71) pohtii, mikä yhdistää eurooppalaisia ja samalla erottaa nämä ei-eurooppalaisista. Hänen mukaansa eurooppalaisten kulttuurinen ja historiallinen moninaisuus johtavat siihen, että eurooppalaiset eroavat toisistaan yhtä paljon kuin he eroavat ei-eurooppalaisista. Smith kuitenkin lisää, että on toisaalta olemassa jaettuina oikeudellisia ja poliittisia traditioita sekä jaettuina kulttuurisia ja uskonnollisia perintöjä. Kaikki eurooppalaiset eivät toki jaa näitä kaikkia, mutta kaikki Euroopan yhteisöt ovat olleet osallisina ainakin jossain näissä traditioissa ja perinöissä jossakin vaiheessa. Näistä jaetuista traditioista ja perinöistä muodostuu kokonaisuus, jota Smith kutsuu ”eurooppalaiseksi kulttuurien perheeksi”. Kulttuurien perhe tulee erottaa taloudellisista ja poliittisista liittymisistä. Jälkimmäiset ovat tietoisesti ja harkiten luotuja, kun taas kulttuurien perheet syntyvät pitkän ajan ja erityisten historiallisten olosuhteiden myötä, usein odottamatta ja tahattomasti.

Kaiken kaikkiaan Eurooppaa käsittelevää kirjallisuutta luonnehtii maanosan määrittämisen vaikeus. Jos Euroopan määrittäminen on näin haastavaa jo teoreettisesti, onko ihmisten empiirisesti mahdollista samastua tällaiseen heterogeeniseen yhteisöön, jos yhteisöstä voidaan edes puhua? Vastausta voidaan kenties etsiä tarkastelemalla Euroopan unionia, joka pyrkii monien kansakuntien hyödyntämien keinojen tapaan rakentamaan kansalaistensa keskuudessa kokemuksen eurooppalaisuudesta.

2.3.2 Euroopan unioni eurooppalaisen identiteetin rakentajana

Kuten sanottu, määritelmät Euroopasta ovat vaihdelleet historian saatossa. Toisen maailmansodan jälkeen Eurooppa on yhdistetty yhä enemmän Euroopan unioniin

(EU), ja Eurooppaa käytetään usein synonyymina unionille. Integraatioprosessi vaikuttaa osaltaan Eurooppaan liitettyihin merkityksiin ja ideoihin. (Dunkerley ym. 2002, 116–118.) Toisen maailmansodan jälkeen Euroopan integraation perustajat näkivät yhteisen eurooppalaisen identiteetin tarpeellisenä lääkkeenä etnosentrisiä, kansallisiin lojaliteetteihin liittyviä antagonismeja vastaan. Lisäksi he toivoivat, että Euroopan instituutiot synnyttäisivät laajemman tunteen yhteisöstä, joka taas helpottaisi eri maiden hallintojen integraatioprosessia. (Citrin & Sides 2004, 162.)

Kuten aiemmin on mainittu, moderneiden valtioiden legitimitetin, rauhallisuuden ja tehokkuuden aste on ollut pitkälti kiinni siitä, miten hyvin ne ovat onnistuneet luomaan tunteen kansallisesta identiteetistä kansalaistensa keskuudessa. Yhtäläillä kaikki uudet poliittiset systeemit ovat olleet aina tietoisia tarpeesta muodostaa poliittinen massaidentiteetti ja pohtineet miten tämä voisi toteutua (Bruter 2003, 1149). Niin ikään Euroopan unioni on tehnyt töitä juurruttaakseen jäsenvaltioidensa kansalaisiin tunteen eurooppalaisuudesta oikeuttaakseen olemassaolonsa ja toimintansa (Sakki 2010, 6).

Perustajajäsenien ideoista huolimatta Euroopan integraatioprosessi on alusta alkaen vahvasti painottunut poliittisiin ja taloudellisiin tekijöihin. Yhdentymisen laajetessa ja syvetessä on kuitenkin ryhdytty yhä enemmän pohtimaan ja etsimään ideologista pohjaa, joka osoittaisi, ettei integraatio ole vain teknokraattinen prosessi, vaan sillä on myös filosofinen ja moraalinen perusta. (Sihvola 1998, 39.) Integraatioprosessin on nähty siirtyneen pelkästä taloudellis-hallinnollisesta sisältämään myös sosiaalisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia (Sakki 2010, 6).

Euroopan unioni on yhä enemmissä määrin läsnä kansalaisten päivittäisessä elämässä (emt.). Ihmiset esimerkiksi matkustavat helposti unionin sisällä, opiskelijoita kannustetaan suorittamaan osa opinnoista ulkomailla ja työskenteleminen muissa Euroopan maissa on nykyään helpompaa ja yleisempää. Rahayksikkö euron myötä kansalaiset ovat päivittäin kosketuksissa unionin kanssa. Euroopan unioni myös vaikuttaa monin tavoin kansallisiin lainsäädäntöihin. (Duchesne 2008, 397.) Maastrichtin sopimuksessa on luotu käsite eurooppalaisesta kansalaisuudesta, jonka selkeimpänä osoituksena tavallisille kansalaisille ovat kansallisten passien yhtenäistäminen sekä rajavartiointin poistaminen jäsenvaltioiden välillä (Díez Medrano & Gutiérrez 2001, 753). Lisäksi EU pyrkii joukolla erilaisia symboleita luomaan tunteen *meistä* eurooppalaisena yhteisönä, synnyttämään yhteisen identiteetin jäsenvaltioiden kansalaisten keskuudessa ja vahvistamaan kansalaisten

kuulumisen tunnetta unioniin. Se on ottanut käyttöönsä oman lipun, hymnin, juhlapäivän, moton ja rahan. Nämä symbolit ovat vastaavia mitä kansallisvaltiot ovat hyödyntäneet kansallisen identiteetin vahvistamisessa. (Dunkerley ym. 2002, 116–118; Bruter 2003, 1152.)

Kuitenkin samaan aikaan on jatkuvasti puhuttu paljon Euroopan unionin demokratiavajeesta. Kansalaisten nähdään suhtautuvan varauksella unioniin, ellei jopa sitä vastustaen. (Citrin & Sides 2004, 161.) Ylipäättään keskusteluihin Euroopan unionista ja eurooppalaisesta identiteetistä liitetään usein kysymys siitä, tarvitseeko EU yhteistä identiteettiä. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan keskitytä legitimaatiokysymykseen tai asenteisiin unionia kohtaan. Sen sijaan Euroopan unionia käsitellään siinä valossa, miten se kenties on yhteydessä abstraktimman eurooppalaisen identiteetin kanssa.

2.3.3 Poikkikansallinen eurooppalainen identiteetti

Eurooppalaista identiteettiä on tutkittu paljon, mutta tutkijat eivät ole päässeet yhteisymmärrykseen käsitteen sisällöstä. On epäselvää, mistä eurooppalainen identiteetti koostuu, ketä se koskettaa tai mitkä ovat ne mekanismit, jotka ovat luoneet sen tai edelleen muokkaavat sitä. (Thiel & Friedman 2012, 1.) Samastuminen Eurooppaan on aina ollut kiistanalaista ja sitä on luonnehtinut valintojen mahdollisuus, mielipide-erot, kamppailu erilaisista määrittelytavoista ja samastumisen kohteista (Kaelble 2009, 198). Kansallisen identiteetin tavoin määritelmät eurooppalaisesta identiteetistä ovat moninaisia ja usein varsin epäselviä. Sophie Duchesne (2008) esittää, että vielä ei ole kehittynyt eurooppalaista identiteettiä, vaan olisi parempi puhua *identifikaatiosta* suhteessa Eurooppaan.

Tässä tutkimuksessa eurooppalainen identiteetti ymmärretään lyhyesti sanottuna poikkikansallisena kuulumisen tunteena Eurooppaan (ks. Thiel & Friedman 2012). Eurooppalaisella identiteetillä voidaan tarkoittaa identifioitumista Eurooppaan ja sitä viitekehystä, josta käsin ihmiset näkevät itsensä eurooppalaisina sekä kollektiivista tunnetta siitä, mitä tarkoittaa olla eurooppalainen (García 1993, 1; Díez Medrano & Gutiérrez 2001, 754; Thiel & Friedman 2012, 1). Käsite viittaa Markus Thielin ja Rebecca Friedmanin (2012, 1) mukaan yhteisen yleiseurooppalaisen kulttuurisen identiteetin olemassaoloon. Tämän tutkimuksen puitteissa ei päästä kiinni siitä, millaisia asioita

eurooppalaisena oleminen nuorille merkitsee. Sen sijaan tutkitaan, kokevatko nuoret itsensä ylipäättään eurooppalaisiksi ja osaksi Eurooppaa, ja jos kyllä, niin miten vahvasti.

Eurooppalaista identiteettiä käsittelevää kirjallisuutta luonnehtii läheinen suhde Euroopan unioniin, ja niitä on vaikeaa erottaa toisistaan. Eurooppalainen identiteetti on noussut keskustelun aiheeksi erityisesti 1990-luvulta lähtien juurikin siitä syystä, että sen nähdään kehittyvän rinnakkain Euroopan unionin kehityksen kanssa, ja ennen kaikkea koska sen nähdään turvaavan integraation legitimaatiota (García 1993, 2). Kuitenkin on hyvä huomata, että vaikka samastuminen Eurooppaan ja Euroopan unionin kannatus usein liittyvät toisiinsa, ovat ne kuitenkin eri asioita. Henkilön on mahdollista samastua vahvasti Eurooppaan kannattamatta kuitenkaan Euroopan poliittista integraatiota. Päinvastoin henkilö voi kannattaa Euroopan integraatiota kokematta vahvaa tunnetta eurooppalaisuudesta. (Díez Medrano & Gutiérrez 2001, 755.)

Eurooppalaista identiteettiä on tutkittu paljon eliitin näkökulmasta. Adrian Favell (2005, 1109) huomauttaa, että Euroopan unionia ja eurooppalaisen identiteetin suhdetta käsittelevää kirjallisuutta luonnehtii "ylhäältä alas" (*top-down*) -näkökulma sen sijaan, että analysoitaisiin tavallisten kansalaisten asenteita. On kuitenkin selvää, että EU:n hallinnon laajeneminen on lisännyt identiteettikysymyksien keskeisyyttä (Fligstein ym. 2012). Tässä tutkimuksessa eurooppalaisen identiteetin mittarin rakentamisessa tarkastellaan nimenomaan yleisen eurooppalaisen identiteetin ja unionin kannatuksen suhdetta ja pohditaan voidaanko nämä liittää yhteen.

Eurooppalainen identiteetti voi siis kehittyä ylhäältä käsin, mutta myös alhaalta päin. Toisin sanoen monet toimijat osallistuvat eurooppalaisen identiteetin rakentamiseen ja määrittelyyn. Jeffrey T. Checkel ja Peter Katzenstein (2009a, 3) erottavat eurooppalaisen identiteetin projektina ja prosessina. Yhtäältä eurooppalainen identiteetti voidaan käsittää ylhäältä päin tulevana kansallisen tai ylikansallisen eliitin toimeenpanemana projektina. Tällainen näkökulma painottaa identiteettien rakentamista määrätietoisten toimijoiden ja näiden poliittisten valintojen toimesta.

Toisaalta identiteettejä luodaan, muokataan ja politisoidaan myös eliitin ulottumattomissa sosiaalisissa prosesseissa, erilaisten kokemusten kautta. Tällä tarkoitetaan eri tasoilla tapahtuvaa vuorovaikutusta, kuten keskustelua, kommunikointia, sosiaalisia verkostoja ja hyödykkeiden vaihtoa. Nämä voivat tapahtua Euroopan tasolla tai kansallisella tai poikkikansallisella tasolla. Konkreettisia esimerkkejä voisivat olla vaikka eurooppalaisten

urheilukisojen tai Euroviisujen seuraaminen, Euroopan laajuiset sosiaaliset ja business-verkostot, kansalliset rajat ylittävä mobilisoituminen ruohonjuuritasolla Eurooppaa vastaan tai sen puolesta tai vaikkapa ostosten tekeminen suurissa marketeissa, jotka toimivat poikki mantereen. Näin katsottuna eurooppalaiset identiteetit ovat lopputulosta avoimista prosesseista, jotka antavat tilaa toimijoille, jotka pyrkivät toimeenpanemaan tarkkoja poliittisia projekteja. (Checkel & Katzenstein 2009a, 2–3.)

Checkel ja Katzenstein (2009b, 213) päätyvätkin siihen, että eurooppalaisesta identiteetistä tulisi puhua monikossa. Heidän mukaansa ei ole olemassa yhtä eurooppalaista identiteettiä, kuten ei ole olemassa yhtä Eurooppaa. Eurooppalaisen identiteetin muodoilla on kirjoittajien mukaan huomattavaa sosiaalista, maantieteellistä ja kansallista vaihtelua (Checkel & Katzenstein 2009a, 3).

2.4 Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti – vastakkaisia vai toisiaan täydentäviä?

Kirjallisuudessa on pohdittu paljon sitä, tarvitseeko Euroopan unioni eurooppalaista identiteettiä tai onko sellaisen identiteetin luominen tai syntyminen ylipäättään mahdollista. Myös siitä, ovatko kansalliset identiteetit este eurooppalaiselle identiteetille, esiintyy eriäviä hypoteeseja. (Mikkeli 1998; Díez Medrano & Gutiérrez 2001, 753–754.) Joka tapauksessa Euroopan integraation eteneminen on kasvattanut kiinnostusta kansallisten identiteettien ja yhteisen eurooppalaisen identiteetin suhteesta (Mikkeli 1998, 17). Ovatko kansallinen ja eurooppalainen identiteetti vastakkaisia, vai voivatko ne olla kumulatiivisia? Onko vahva kansallinen identiteetti yhteydessä heikkoon eurooppalaiseen identiteettiin tai toisinpäin?

Sophie Duchesne ja André-Paul Frogner (2007, 2) ovat koonneet yhteen kirjallisuudessa vallitsevia vaihtelevia hypoteeseja kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin suhteesta. Ensinnäkin Euroopan unionin perustajien toiveena oli, että unionin kansalaiset samastuisivat aikaa myöten yhä enemmän Eurooppaan, mikä johtaisi lopulta kansallisen identiteetin syrjäytymiseen. Tähän päivään mennessä tällainen visio ei ole kuitenkaan toteutunut. Yleisesti ottaen kansalaiset samastuvat kansallisvaltioihin enemmän kuin Eurooppaan. Identiteettien tyyppien suhteesta on vallalla kolme muuta vaihtoehtoista hypoteesia.

Ensimmäisen hypoteesin mukaan Euroopan unioni on uudenlainen poliittinen järjestelmä, joka on vapaa kansalaistensa kaikenlaisista eksklusiivisista sitoutumisista. Täten Eurooppaan samastuminen – tai pikemminkin Euroopan unioniin samastuminen – perustuu erilaiseen kuulumisen tunteeseen kuin kansallinen identiteetti. Empiirisesti tämä tarkoittaisi sitä, että kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välillä ei tulisi olla tilastollista yhteyttä. (emt.)

Kaksi muuta olettamusta taas perustuvat ajatukseen siitä, että eurooppalainen identiteetti pohjaa samanlaisiin prosesseihin ja kehittyy samalla tavalla kuin kansalliset identiteetit ovat kehittyneet. Eurooppalainen identiteetti nähdään kansallisen identiteetin tavoin tarpeellisena Euroopan unionin poliittisen yhteisön oikeuttamisessa ja kansalaisten poliittisen aktiivisuuden perustana. Tällainen näkemys johtaa kahteen – toisiinsa nähden vastakkaiseen – näkemykseen eurooppalaisen ja kansallisen identiteetin suhteesta. Toisen hypoteesin mukaan kansallinen identiteetti on eurooppalaisen identiteetin muodostumisen tiellä, jolloin näiden identiteettien välillä olisi tilastollisesti merkitsevä, negatiivinen yhteys. Kolmannen hypoteesin mukaan kansallinen ja eurooppalainen identiteetti nähdään sen sijaan toisiaan täydentävässä suhteessa, jolloin identiteetit olisivat tilastollisesti merkitsevässä, positiivisessa yhteydessä. (emt.)

Kirjallisuus käsittelee näitä kaikkia kolmea olettamusta, mutta empiiristä näyttöä on saatu lähinnä kahdesta jälkimmäisestä hypoteesista. Empiirisen tutkimuksen perusteella kansallinen ja eurooppalainen identiteetti voivat toisin sanoen olla antagonistisia tai kumulatiivisia. (emt.) Duchesnen (2008, 399–400) mukaan suurin osa tämän päivän tutkimuksesta – päinvastoin kuin 1990-luvulla – tukevat ajatusta siitä, että kansallinen ja eurooppalainen identiteetti ovat osittain kumulatiivisia.

Niin ikään Holly Casen (2010, 111) mukaan eurooppalaisuus ja kansalaisuus eivät ole toisensa poissulkevia, päinvastoin eurooppalaisuus on hänen mukaansa olennainen osa kansallista identiteettiä. Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti voidaan siis nähdä olevan toisiinsa liittyviä rakennelmia ja ihmisten kuuluvan näihin molempiin kokonaisuuksiin – kansakuntaan alaryhmänä ja Eurooppaan ylärühmänä (Meier-Pesti & Kirchler 2003, 686). Sosiologisessa mielessä ihmisillä voidaan nähdä olevan useita identiteettejä, ja he voivat liikkua näiden välillä kontekstin ja tilanteen mukaan (Smith 1992, 67). Myös Juan Díez Medranon ja Paula Gutiérrezin (2001, 758) mukaan yksilöillä on moninaisia ja tilannekohtaisia identiteettejä. Samastumisten intensiteetti eri ryhmiin voi

vaihdella, mutta useimmiten ihmiset kykenevät tasapainoilemaan erilaisten identiteettien välillä.

Tässä tutkielmassa kiinnitetään huomiota kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin väliseen suhteeseen. Ovatko identiteetit kumulatiivisia – kuten suurin osa tämän päivän tutkimuksesta sanoo? Jos identiteettien väliltä löytyy positiivinen yhteys, kuinka vahva se on ja kuinka suuri osuus nuorista samastuu molempiin identiteetteihin?

3 AIKAISEMPI TUTKIMUS

Tässä luvussa luodaan katsaus aikaisempaan empiiriseen tutkimukseen, jossa on kartoitettu kuulumisen tunnetta kansallisella ja/tai Euroopan tasolla. Osa tutkimuksista erottelee nuoret omana ikäryhmänä, mutta osassa tutkimuskohteena ovat suomalaiset yleisemmin.

Osana Nuorten poliittinen osallistuminen kahdeksassa Euroopan unionin maassa (EUYOUPART) -tutkimusta on kartoitettu 15–25 -vuotiaiden nuorten kansallista ja eurooppalaista identiteettiä. Tutkimus on toteutettu vuosina 2003–2005, ja sen mukaan suomalaisista nuorista 61 prosenttia kokee olevansa vahvasti tai erittäin vahvasti eurooppalainen, ja 93 prosenttia suomalaisista nuorista kokee olevansa vahvasti tai erittäin vahvasti osa Suomea. (Political Participation of Young People in Europe 2005, 158.) Tämän tutkimuksen perusteella valtaosa nuorista kokee siis kuuluvansa Suomeen, ja yli puolet kokee olevansa myös eurooppalainen.

Jorma Anttila (2007) tutkii väitöskirjassaan kansallista identiteettiä ja suomalaiseksi samastumista pyhtääläisten keskuudessa. Haastatellut kokevat suomalaiset kolmanneksi tärkeimmäksi samastumisen kohteeksi perheen ja oman talon tai pihapiirin jälkeen. Yli puolet (59 %) vastanneista tunsivat kuuluvansa suomalaisiin erittäin paljon. (emt. 174.) Eurooppalaisiin samastuminen ei noussut erityisen merkittäväksi Anttilan tutkimuksessa (emt. 175–176). On huomattava, ettei Anttilan tutkimus käsitellyt erikseen nuoria.

Onni on olla suomalainen -raportissa on tehty yhteenveto International Social Survey Programmen (ISSP) tutkimusten Suomen aineistoista. Raportti käsittää vuoden 2003 ISSP-tutkimuksen, jonka aiheena oli kansallinen identiteetti sekä vuoden 2004 ISSP-tutkimuksen, jonka teemana oli kansalaisosallistuminen. Raportin mukaan lähes puolet vastanneista koki Suomen itselleen erittäin läheiseksi ja 43 prosenttia läheiseksi. Lisäksi kansalaisuus nousi toiseksi tärkeimmäksi identiteetin rakennuspuuksi ammatin jälkeen. Sen sijaan Euroopan koki erittäin läheiseksi vain 7 prosenttia ja läheiseksi vajaa kolmannes, kun taas 44 prosenttia ei kokenut Eurooppaa kovin läheiseksi. (Oinonen ym. 2005, 8–9.) Huomionarvoista on, että raportin mukaan nuorin ikäryhmä, 15–20-vuotiaat, ei tunne vahvaa kuulumista asuinpaikkaan, Suomea eikä Eurooppaa kohtaan (emt. 10). Kuitenkin nuoret muun väestön ohella ovat melko ylpeitä suomalaisuudestaan. 15–20-vuotiaista 87 prosenttia kertoo olevansa erittäin tai melko ylpeä suomalaisuudestaan. (emt. 11.) 56 prosenttia kaikista vastaajista on täysin samaa mieltä väittämästä *Olen mieluummin*

Suomen kuin minkään muun maan kansalainen, ja jopa 70 prosenttia nuorimmasta ikäryhmästä vastasi olevansa vähintään samaa mieltä väittämästä. (emt. 12.)

ISSP:n raportti esittää, että nuoremmat ikäryhmät kokevat EU:n omakseen, sillä heille jäsenyys on jo itsestäänselvyys. Opiskelijat ja nuoret ylipäättään kokevat unioni-jäsenyyden lisäävän mahdollisuuksia liikkua, opiskella ja työskennellä ulkomailla. (emt. 76.) Se ei kuitenkaan merkitse vahvaa eurooppalaisen identiteetin kehittymistä, sillä raportin perusteella kaikkein nuorimmat ikäluokat eivät miellä itseään sen paremmin eurooppalaisiksi kuin suomalaisiksikaan (emt. 82). Sen sijaan vuoden 2004 Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVAn kansallisen arvo- ja asennetutkimuksen mukaan eurooppalaisuus on nousemassa hitaasti suomalaisuuden rinnalle identiteetin rakennusaineena. Syksyllä 2004 kyselyyn osallistuneista 12 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja 35 prosenttia jokseenkin samaa mieltä väittämästä *Tunnen itseni nykyisin paitsi suomalaiseksi, yhä selvemmin myös eurooppalaiseksi*. Kuitenkin 15 prosenttia vastasi ”vaikea sanoa” ja jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä oli 38 prosenttia vastanneista. (Torvi & Kiljunen 2005, 93.)

On huomattava, että osa näistä tutkimuksista on piakkoin jo kymmenen vuoden takaa, ja suomalaisuuden ja eurooppalaisuuden kokemuksissa voi tapahtua nopeitakin muutoksia. Tuoreempaa tutkimusta edustava, kevään 2010 Eurobarometri osoittaakin, että 70 prosenttia suomalaisista kokee eurooppalaisena olemisen itselleen merkityksellisenä (European Commission 2011, 100).

Vuoden 2010 Nuorisobarometrin tulosten mukaan suomalaiset kokevat varsin vahvaa isänmaallisuuden tunnetta sekä ovat perinteisiä ja kansallismielisiä. Yli puolet (61 %) kyselyyn osallistuneista 15–29-vuotiaista nuorista sijoittaa itsensä isänmaallinen–epäisänmaallinen -jatkumon isänmaalliseen päähän (Myllyniemi 2010, 27). Alle 20-vuotiaiden ikäryhmässä miehet ovat naisia isänmaallisempia (emt. 29). Barometrissä kysyttiin nuorilta myös avoimella kysymyksellä, minkä he kokevat Suomessa ja suomalaisuudessa arvokkaaksi ja puolustamisen arvoiseksi. Suurin yksittäinen vastaustyyppi liittyi itsenäisyyteen ja isänmaallisuuteen, ja vastauksista paistaa selkeä kansallismielisyys. Myös vastaukset, joissa puhuttiin kansallisuudesta, kansallisesta identiteetistä, kansanluonteesta, suomalaisuudesta ja suomalaisesta elämäntavasta sekä näiden erityisyydestä ja omaperäisyydestä, nousivat esiin. Nuorisobarometrissa todetaan,

että nuorten arvostusten tarkastelu tuottaa heistä vanhakantaisen vaikutelman. Vaikuttaa, että suomalaisuuden sisältöä ei haluta uudistaa tai kyseenalaistaa. (emt. 111–114.)

Wolfgang Lutz ja kumppanit (2006, 425) esittävät vuosien 1996–2004 Eurobarometrien analyysien pohjalta, että vanhempien ikäryhmien poistumisen myötä eurooppalaiseen identiteettiin samastumisessa tulee tapahtumaan merkittäviä muutoksia. Jo nyt on havaittavissa ikäkohorttien vaikutus eurooppalaisen identiteetin yleisyyteen kansallisten identiteettien rinnalla. Tutkijoiden mukaan yleisesti ottaen nuoremmilla sukupolvilla on sosialisointien ansiosta moninaisia samastumisen kohteita, jotka tulevat säilymään läpi heidän elämänsä. Kyse ei ole siis ikävaikutuksesta siten, että ihmiset nuoruudessaan samastuisivat eurooppalaiseen identiteettiin vanhempia voimakkaammin, vaan nimenomaan ikäkohorttien vaikutuksesta.

Näyttää siltä, että suomalaisuuden ja eurooppalaisuuden kokemukset vaihtelevat tutkimuksesta riippuen. Myös se, millä tavoin kuulumista ja samastumista on kysytty saattaa vaikuttaa tuloksiin. Yleisesti ottaen iso osa suomalaisista (nuorista) on kiinnittynyt Suomeen varsin vahvasti, kokee olevansa suomalaisia ja on ylpeä siitä. Sen sijaan tunne eurooppalaisuudesta tuottaa ristiriitaisempia tuloksia. Osa tutkimuksesta antaa viitteitä siitä, että eurooppalainen identiteetti on vahvistumassa suomalaisten (nuorten) keskuudessa, kun taas osa tutkimuksesta ei anna viitteitä tästä.

4 NUORET TUTKIMUSKOHTENA

Sosiologista nuorisotutkimusta on tehty 1900-luvun alusta lähtien, mutta tunnustetuksi tieteenalaksi se kehittyi vasta 1960-luvulla. Modernisaatioteorian eri muunnelmat ovat vaikuttaneet nuorisotutkimukseen paljon tieteenalan määrittellessä nuorison ja nuoruuden moderniin yhteiskuntaan kuuluviksi ilmiöiksi. (Puuronen 2006, 8.) Nuorta sukupolvea voidaan käyttää apuna hahmoteltaessa visioita tulevaisuudesta (Houni & Suurpää 1998, 6).

Nuoriso voidaan lyhyesti määritellä sosiaalisena tai yhteiskunnallisena ryhmänä ja *nuoruus* ikäkautena (Puuronen 2006). August B. Hollingshead (1975, 5–6) määrittelee nuoruuden sosiologisessa mielessä aikana henkilön elämässä, jolloin yhteiskunta, jossa tämä elää, ei enää näe henkilöä lapsena, muttei myöskään myönnä tälle täyden aikuisen statusta, rooleja ja toimintoja. Hollingsheadin mukaan nuoruus ja sen sisältö ovat kulttuurisesti ja sosiaalisesti määrittäneitä. Helmut Schelsky (1957, 8, 16–19, Puuronen 2006, 88 mukaan) määrittelee nuoruuden hyvin vastaavalla tavalla. Hänelle nuoruus on ylimeno- tai siirtymäkausi lapsuudesta aikuisuuteen. Se on elämänvaihe, jolloin henkilö yhtäältä ei enää ole lapsen roolissa, muttei toisaalta ole vielä omaksunut aikuisen roolia julkisuudessa, perheessä, talouselämässä, oikeusjärjestelmässä ja politiikassa. Roolilla tarkoitetaan yhteiskunnassa kuhunkin sosiaaliseen asemaan tai ikäkauteen kohdistuvia odotuksia, jotka ohjaavat yksilöiden toimintaa.

Yksilöt, jotka kuuluvat samaan sukupolveen, kuuluvat samaan historialliseen ulottuvuuteen yhteiskunnallisessa kehityksessä (Mannheim 1952). Nuorisotutkimusta luonnehtiikin yleinen teoreettinen lähtökohta siitä, että nuorten ihmisten elämät asetetaan laajempaan sosiaaliseen ja historialliseen kontekstiin. Nuorisotutkimuksessa analysoidaan millaisia vaikutuksia laajemmilla yhteiskunnallisilla muutoksilla on nuorten elämään ja positioihin. Voidaan myös kartoittaa, onko nuorten muuttuvilla kokemuksilla merkittäviä seuraamuksia muihin yhteiskunnan osa-alueisiin. Nuoret ovat usein yhteiskunnallisen muutoksen agentteja. (Cieslik & Simpson 2013, xi–xii.)

1990-luvulta lähtien nuorisotutkimuksen piirissä on syntynyt ajatus siitä, ettei ole enää mielekäästä puhua nuorista yhtenäisenä, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja poliittisesti eheänä kokonaisuutena (Houni & Suurpää 1998, 9). Sen sijaan nuorisoa tulisi tutkia historiallisena ja sisäisesti jakautuneena ryhmänä. Verrattaessa nuoria keskenään voidaan erilaisia asenteita tai käyttäytymismalleja ymmärtää nuorten eriaikaisuudella, millä tarkoitetaan

kuulumista eri sukupolviin. Eriaikaisuudella voidaan lisäksi viitata yksilöiden sisäisiin ristiriitoihin. Nuori voi olla sisäisesti eriaikainen siten, että hänellä on ajattelutapoja, toimintamalleja ja arvostuksia, joista osa on muodostunut varhaislapsuudessa ja osa myöhemmin. (Puuronen 2006, 74.) Lisäksi on hyödyllistä pohtia eripaikkaisuutta, joka voi olla sekä sosiaalista että fyysistä. Sosiaalinen eripaikkaisuus viittaa siihen, että huolimatta historiallisesta samanaikaisuudesta, erilaiset sosiaaliset asemat voivat johtaa erilaisiin tapoihin reagoida yhteiskunnallisiin muutoksiin. Eripaikkaisuus voi liittyä myös asuinpaikkaan. Eri paikkakunnilla asuvat nuoret eivät välttämättä elä samoja historiallisia tapahtumia samalla tavalla. (emt. 86–87.)

Yleisesti ottaen nuorisotutkimusta luonnehtii kuvaus postmoderneista, moninaisista ja liikkuvista identiteeteistä, sekä traditioiden ja auktoriteettien korvautumisesta uusilla identifikaatioiden kohteilla. Näiden muutosten myötä vanhemmilta peritty traditionaalinen maailmankuva ei enää ole itsestäänselvyys. (ks. esim. Lähteenmaa 1995; Houni & Suurpää 1998; Fülöp & Ross 2005; Ross 2008.)

Nuoruus myös kytkeytyy identiteetteihin keskeisesti, sillä nuoruus on tärkeä yksilöllisten ja ryhmäidentiteettien muokkautumisen kehitysvaihe. Identiteetit kehittyvät suhteessa erilaisiin mikro- ja makrotason järjestelmiin, joiden osaksi henkilö tuntee kuuluvansa. Näitä ovat esimerkiksi perhe sekä historiallinen, sosiaalinen ja poliittinen kehys. Myös alueellinen kuuluminen on tärkeä kiintopiste henkilökohtaisen identifikaation kannalta. (Fülöp & Ross 2005, 1; Villanueva & Maiztegui 2005, 46.) Nuoruus on aikaa, jolloin henkilö tulee tietoiseksi sosiaalisen ympäristönsä monipuolisuudesta. Silloin valitaan ryhmäidentiteetit ja niitä kehitetään suhteessa ympäristöön. (Fülöp & Ross 2005.)

Márta Fülöp ja Alistair Ross (2005, 4–5) huomauttavat, että poliittiset, taloudelliset ja yhteiskunnalliset muutokset nykypäivän Euroopassa vaikuttavat sosialisatioprosessien muokkautumiseen uusissa konteksteissa. Lapset ja nuoret kasvavat keskellä näitä muutoksia, ja heidän sosiaalinen käyttäytymisensä kuvastaa tämän uuden ja kehittyvän sosiaalisen yhteisön ulottuvuuksia. Fülöpin ja Rossin mukaan vaikuttaa siltä, että on kehittymässä monitahoisia ja monikerroksisia identiteettejä, jotka heijastelevat Euroopan integraation tapahtumia. Euroopan unioni on uudenlainen poliittinen yhteisö, jonka suhteen saattaa kehittyä uusia ja erilaisia kiinnittymiä. Tämän päivän nuoret ovat esimerkiksi tietoisia mahdollisuuksistaan opiskella ja työskennellä eri Euroopan maissa. Tämä poikkeaa huomattavasti heidän vanhempiensa ja isovanhempiensa sukupolvien tilanteesta.

Vaikka näitä opiskelu- ja työmahdollisuuksia ei hyödynnettäisi, tietoisuus niistä on yhtä kaikki olemassa. Nämä mahdollisuudet voivat myötävaikuttaa kuvitellun Euroopan yhteisön kehittymiseen muotoutuvien identiteettien rinnalla.

5 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on selvittää, missä määrin nuoret identifioituvat Suomeen ja Eurooppaan, ja kuinka vahvasti he kokevat kuuluvansa näihin maantieteellisesti eri mittakaavojen yhteisöihin. Toisin sanoen tarkastellaan kuinka vahvaa on suomalaisten nuorten kansallinen ja eurooppalainen identiteetti. Tämän jälkeen tarkastellaan tuottavatko taustatekijät eroja nuorten identiteettikokemuksissa. Lisäksi tutkitaan, millainen on kansallisen ja eurooppalaisen identiteettien keskinäinen suhde. Korrelaatiotestin avulla selvitetään, onko kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välillä tilastollista yhteyttä, ja jos kyllä, onko se luonteeltaan positiivista vai negatiivista. Tarkoituksena on siis selvittää, ovatko identiteettien tyypit toisilleen vastakkaisia vai kumulatiivisia.

Identiteettien yhteyden analyysia syvennetään halkaisemalla identiteettimittarit kahtia niin sanottuihin heikkoon ja vahvaan ulottuvuuteen. Heikkoon ulottuvuuteen kuuluvat nuoret samastuvat heikosti kollektiiviseen identiteettiin ja vahvaan ulottuvuuteen kuuluvat nuoret samastuvat identiteettiin voimakkaasti. Näiden identiteettiulottuvuuksien yhdistäminen synnyttää neljä ryhmää, joissa ensimmäiseen ryhmään kuuluvilla on sekä heikko kansallinen että heikko eurooppalainen identiteetti; toiseen ja kolmanteen ryhmään kuuluvilla toinen identiteetti on heikko ja toinen vahva; ja neljännen ryhmän nuorilla on sekä vahva kansallinen että vahva eurooppalainen identiteetti.

Se missä määrin nuoret sijoittuvat näihin ryhmiin, antaa lisätietoa kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin samanaikaisuudesta nuorten keskuudessa. Lisäksi selvitetään eroavatko ryhmät toisistaan eri taustatekijöiden suhteen sekä mitkä tekijät eniten erottelevat ryhmiä ja millaiset asiat ovat puolestaan tyypillisiä kullekin ryhmälle.

Tutkimuksessa pyritään siis vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten vahvoja ovat suomalaisten nuorten kansallinen ja eurooppalainen identiteetti?
2. Mitkä tekijät tuottavat eroja nuorten kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin kokemuksiin?
3. Ovatko kansallinen ja eurooppalainen identiteetti vastakkaisia vai toisiaan täydentäviä?

4. Miten nuoret sijoittuvat eri ryhmiin, jotka kuvaavat kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin heikon ja vahvan ulottuvuuden yhdistelmiä? Millaiset tekijät erottelevat näitä ryhmiä ja mitkä tekijät ovat luonteenomaisia kullekin ryhmälle?

6 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkielma on sekundaarianalyysi eli siinä hyödynnetään aineistoa, joka on alun perin kerätty toista tutkimusta varten. Tästä johtuen aineisto rajaa sitä, mitä voidaan tutkia. Aineisto kuitenkin tarjoaa hedelmällisiä kysymyksiä, joiden avulla kansallista ja eurooppalaista identiteettiä voidaan empiirisesti lähestyä. Tutkimuksessa hyödynnetään erityisesti kysymyspattereita 28 (kyselylomake I) ja 1 (kyselylomake II) (liite 11 ja 12).

6.1 Aineiston esittely

Aineistonani on *Nuorten yhteiskunnallinen osaaminen, osallistuminen ja asenteet 2009* - tutkimuksen oppilasosio. Kyselytutkimus on toteutettu suomalaisissa kouluissa kahdeksaluokkalaisilla nuorilla osana International Civic and Citizenship Education (ICCS) 2009 -tutkimushanketta. Tutkimuksessa kartoitetaan nuorten yhteiskunnallisia tietoja ja taitoja sekä heidän suhtautumistaan aktiiviseen kansalaisuuteen ja kansalaistaitoihin. Kyselytutkimukseen kuuluu kolme osaa: oppilaille, opettajille ja kouluille suunnattu kysely. Tutkimuksessani hyödynnän oppilasosiota, jossa tarkastellaan oppilaiden yhteiskunnallista tietämystä sekä näkemyksiä kansalaisyhteiskunnasta ja eurooppalaisuudesta. Aineisto sisältää kansainväliset, kansalliset sekä yhteiseurooppalaiset kyselyosiot. Aineisto on kerätty helmi–maaliskuun 2009 välisenä aikana. (Kupari ym. 2009.) Tilasin aineiston Yhteiskuntatieteellisestä tietoarkistosta (FSD).

Oppilaskyselyyn osallistui 176 yläkoulusta 3307 oppilasta, ja sen vastausprosentti on 95. Vastanneista 51,3 prosenttia on tyttöjä ja 48,7 prosenttia poikia. Valtaosa vastaajista (91,4 %) kuuluu suomenkieliseen kantaväestöön; 5,5 prosenttia suomenruotsalaiseen väestöön; 0,3 prosenttia saamelaisiin; 0,3 prosenttia romaneihin; 1,1 prosenttia maahanmuuttajiin; 0,2 prosenttia paluumuuttajiin; ja 1,2 prosenttia on vastannut kuuluvansa ”johonkin muuhun”. Tutkimus toteutettiin koko Suomessa. Aineistoon on lisätty aluejako-muuttuja, jonka avulla nuoren asuinseutu voidaan paikantaa Etelä-, Länsi-, Itä- ja Pohjois-Suomeen ja ruotsinkieliselle alueelle. Lisäksi kaikki edellä mainitut alueet on vielä jaoteltu taajama- ja maaseutualueen luokkiin.

6.2 Metodinen keskustelu ja tutkimusmenetelmät

Aineiston etuna on sen suuri koko ja korkea vastausprosentti (95 %). Nämä ovat hyödyllisiä tekijöitä etenkin erotteluanalyysin kannalta, jossa vastanneet jaotellaan eri ryhmiin. Suuren otoksen ansiosta jokaiseen ryhmään saadaan riittävästi tapauksia. Suuren otoksen ansiosta ilmiöistä voidaan myös tehdä paremmin yleistyksiä. Tutkimustulosten tulkinnassa tulee pitää mielessä, että tutkimus kohdistuu vain peruskoulun kahdeksaslukkalaisiin. On mahdollista, että nuorten kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin kokemukset voivat erota vanhempien sukupolvien kokemuksista. Täten tulee pitää mielessä, että voimme tehdä tulkintoja vain analyysin kohteena olevasta ikäryhmästä, eikä tuloksia voida täten yleistää kaikkiin ikäryhmiin.

Tutkimus edustaa kvantitatiivista tutkimusta ja on niin sanottu sekundaarianalyysi. Näillä ominaisuuksilla on omat ominaispiirteensä, jotka on hyvä pitää mielessä. Kvantitatiivisen tutkimuksen etuna on se, että sen avulla voidaan tutkia ilmiön yleisyyttä. Voimme kyseisen tutkimuksen puitteissa saada tietoa muun muassa siitä, kuinka yleistä kansalliseen ja eurooppalaiseen identiteettiin samastuminen on nuorten keskuudessa. Tilastollisella tutkimuksella päästään hyvin kiinni suhteellisiin eroihin, tyyppillisiin ominaisuuksiin ja ilmiöiden välisiin yhteyksiin. On kuitenkin huomattava, että tässä tutkimuksessa ei voida tehdä ajallista vertailua. Ei siis voida sanoa, onko kansallisen ja/tai eurooppalaisen identiteetin kohdalla tapahtunut tai tapahtumassa muutoksia. Sekundaarianalyysin takia monet "selittävät" tekijät kietoutuvat samantyyppisiin asioihin kuin mitä aineistosta rakennettujen summamuuttujien väittämät edustavat.

Tutkimuksen keskiössä on kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin empiiristen vastineiden operationalisointi. Operationalisoinnissa teoreettisille käsitteille annetaan mitattavissa olevat määritelmät (Metsämuuronen 2005, 102). Analyysi lähtee liikkeelle kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin teoreettisia käsitteitä parhaiten vastaavien keskiarvoestimoitujen summamuuttujien rakentamista ja näiden kuvailusta. Summamuuttujat ovat siis indikaattoreita, jotka mittaavat kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin voimakkuutta. Niiden operationalisoinnissa hyödynnetään sisällöllisen tulkinnan lisäksi korrelaatioita, faktorianalyysia ja Cronbachin alfa-tunnuslukuja. Tavoitteena on rakentaa sellaiset mittarit, joiden käsitevaliditeetti on mahdollisimman vahva. Toisin sanoen pyrkimyksenä on rakentaa sellaiset mittarit, jotka – aineiston rajoissa – vastaavat parhaimmalla mahdollisella tavalla todellisuutta. Tämän vuoksi ei ole

mielekästä tukeutua ainoastaan tilastollisiin testeihin, vaan operatioinalisoinnissa on olennaisen tärkeää myös sisällöllinen pohdinta.

Faktorianalyysia hyödynnetään tavallaan kahdella tapaa: eksploratiivisesti ja konfirmatorisesti. Eksploratiivisessa faktorianalyysissa voidaan tiivistää informaatiota ja ryhmitellä muuttujia (Metsämuuronen 2008, 42). Konfirmatorisessa faktorianalyysissa puolestaan tutkitaan, antaako aineisto tukea jo olemassa olevalle teorialle (emt. 59). Tässä tutkimuksessa eksploratiivista faktorianalyysia hyödynnetään pohdittaessa sopivimpia muuttujia identiteetti-indikaattoreiden rakentamisessa, ja konfirmatorista faktorianalyysista käytetään puolestaan varmistamaan se teoreettinen hypoteesi, jonka mukaan kansallinen ja eurooppalainen identiteetti ovat erillisiä asioita. Näihin menetelmiin palataan tarkemmin kyseisten analyysien yhteydessä.

Operationalisoidut summamuuttujat ovat jatkuvia muuttujia, joissa pistemäärän kasvu kuvaa identiteetin "voimistumista". Muuttujat, joiden suhteen identiteettejä tarkastellaan, ovat luokittelu- ja järjestysasteikollisia muuttujia. Keskeisiä analyysimenetelmiä ovat täten keskiarvovertailu, korrelaatioanalyysi ja ristiintaulukointi. Analyysi pohjautuu pitkälti yhteyksien ja erojen havainnointiin. Tutkielmassa esimerkiksi tutkitaan, tuottaako sukupuoli tilastollisesti merkitseviä eroja identiteettimittareiden keskiarvojen suhteen, ja jos kyllä, millaisia eroja tyttöjen ja poikien välillä on. Lisäksi tarkastellaan kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välistä yhteyttä korrelaation avulla.

Indikaattoreiden operationalisoinnin ja niin sanotun kuvailevan analyysin jälkeen rakennetaan neljä ryhmää, jotka perustuvat kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin muodostamiin "identiteetikombinaatioihin". Nämä ryhmät kuvastavat niin sanottujen heikon ja vahvan kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin yhdistelmiä. Ryhmien rakentaminen perustuu identiteetti-mittareiden dikotomisointiin, jossa mittarit "halkaistaan" jostakin valitusta kohtaa. On olemassa erilaisia tapoja katkaista mittarit, mikä puolestaan synnyttää erilaisia ryhmiä. Jälleen tavoitteena on rakentaa sellaiset ryhmät, jotka vastaavat todellisuutta parhaalla mahdollisella tavalla. Dikotomisointia tarkastellaan tarkemmin luvussa 9.2.

Analyysi jatkuu ryhmien vertailulla, jossa hyödynnetään ensin ristiintaulukointia ja lopuksi erotteluanalyysia. Erotteluanalyysi (*Discriminant Analysis, DA*) on menetelmä, jonka avulla tarkastellaan mitkä etukäteen valitut, kvantitatiivisella tasolla mitatut muuttujat erottelevat ryhmiä parhaiten toisistaan. Samalla saadaan tietoa myös siitä, millaiset tekijät

ovat luonteenomaisia jollekin tietylle ryhmälle. (Jokivuori & Hietala 2007, 120.) Ideana on siis löytää selittäviä muuttujista sellaisia yhdistelmiä – funktioita – jotka parhaiten kuvaavat ryhmien välisiä eroja (Metsämuuronen 2008, 223). Erottelijat muodostetaan muuttujista, joiden keskiarvojen suhteen ryhmät eroavat mahdollisimman paljon toisistaan (Nummenmaa, T. ym. 1997, 80).

Erottelijamuuttujien vaihtelun tulisi siis olla ryhmien sisällä mahdollisimman pientä ja ryhmien välillä mahdollisimman suurta (Jokivuori & Hietala 2007, 121). Huomionarvoista on, että erotteluanalyysissä ollaan yksittäisten selittävien muuttujien sijasta enemmän kiinnostuneita selittäjäjoukon yhtäaikaisesta toiminnasta (Metsämuuronen 2008, 224). Syntyvien erottelijoiden määrä riippuu siitä, kuinka monta ryhmää on analyysin kohteena. Erottelufunktioita syntyy aina yksi vähemmän kuin on ryhmien lukumäärä. (Jokivuori & Hietala 2007, 124.) Tässä tutkimuksessa analyysin kohteena on neljä ryhmää, joten erottelijoita voi siis olla korkeintaan kolme. Valittavien erottelijoiden määrä riippuu niiden tilastollisesta erottelukyvystä ja sisällöllisestä tulkinnasta (Nummenmaa, T. ym. 1997, 107). Erotteluanalyysin yksityiskohtiin palataan tarkemmin ryhmien erottelun yhteydessä luvussa 10.2.

7 IDENTITEETTIMITTAREIDEN OPERATIONALISOINTI

Käsitteiden empiiristen indikaattoreiden rakentamisessa on tärkeää pohtia, millaisista osatekijöistä tutkittava ilmiö muodostuu (Jokivuori 2002, 42). Jos käsitteiden muokkaaminen mittareiksi epäonnistuu, mitataan väärää asiaa (Metsämuuronen 2005, 102). Muuttujia voidaan pitää ilmiön validina mittarina silloin, kun se esittää ilmiötä merkityksellisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Useista eri osatekijöistä koostuvat summamuuttujat on nähty kuvaavan luotettavammin tiettyä teoreettista käsitettä verrattuna yksittäisestä väitteestä muodostettuun mittariin. Summamuuttuja on siis tehty siten, että usea samaan ilmiöön liittyvä muuttuja on koottu yhteen ja näistä on muodostettu yksi muuttuja. Näin ollen rakennettu summamuuttuja on indikaattori, jossa tiivistyy yhteen mittariin vastaajan alun perin useaan kysymykseen annetut vastaukset. (Jokivuori 2002, 42.) On kuitenkin tärkeää muistaa, ettei tällaisellakaan mittarilla saada selville koko totuutta, vaan voimme tavoittaa vain osan siitä (Metsämuuronen 2005, 103). Identiteettien kaltaisten monisyisten ilmiöiden tutkimisessa tämän huomioiminen on hyvin tärkeää.

Alun perin tutkielmani lähti liikkeelle rikkaasta aineistosta ja niistä monista mahdollisuuksista, joita se tuntui tarjoavan. Minulle ei ollut vielä selvää tutkimuskysymystä – pelkästään halu lähestyä kuulumisen tunteen tematiikkaa. Tähän aiheeseen aineisto tuntui mielekkäältä useiden Suomea ja Eurooppaa käsittelevien väittämien ansiosta. Tutkielma täsmentyikin analyysiin siitä, missä määrin suomalaiset nuoret samastuvat Suomeen ja Eurooppaan. Tässä vaiheessa minulla ei kuitenkaan ollut vielä täsmällistä teoreettista tai käsitteellistä viitekehystä, ja tutkimus eteni varsin aineistolähtöisesti. Mittareihin on tehty muutoksia tutkielman edetessä. Seuraavaksi käydään läpi indikaattoreiden operationalisoinnin prosessia.

7.1 Kansallisen identiteetin mittaaminen

Aineistosta löytyy oheiset kahdeksan kysymystä, jotka käsittelevät vastaajan suhtautumista Suomeen. Nämä muuttujat ovat toimineet kansallisen identiteetin empiirisen vastineen lähtökohtana.

K28 Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa? (liite 11)

- a) Suomen lippu on minulle tärkeä.
- b) Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin.
- c) Tunnen Suomea kohtaan suurta kunnioitusta.
- d) Meidän pitäisi Suomessa olla ylpeitä saavutuksistamme.
- e) Haluaisin mieluummin asua pysyvästi jossakin toisessa maassa.
- f) Olen ylpeä siitä, että asun Suomessa.
- g) Suomi pitää ympäristöasioita suuressa arvossa.
- h) Yleisesti ottaen Suomi on parempi maa elää kuin useimmat muut maat.

Muuttajat on luokiteltu uudelleen siten, että vahvaa Suomeen identifioitumista kuvaava vastausvaihtoehto saa arvon neljä, ja heikkoa samastumista kuvaava vastausvaihtoehto saa arvon yksi. Toisin sanoen kaikkien muiden muuttajien paitsi väittämän *Haluaisin mieluummin asua pysyvästi jossakin toisessa maassa* alkuperäiset asteikot on käännetty. Vastausten prosentuaaliset jakaumat on esitetty oheisessa taulukossa 1.

TAULUKKO 1 Kansallisen identiteetin operationalisoinnissa hyödynnettyjen muuttajien vastausjakaumat (%)

Kansallista identiteettiä kuvaava väittämä	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä
Suomen lippu on minulle tärkeä (N=3283)	40,1	47,3	10,5	2,0	100
Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin (N=3267)	10,1	77,0	11,0	1,9	100
Tunnen Suomea kohtaan suurta kunnioitusta (N=3275)	25,6	51,5	11,3	1,6	100
Meidän pitäisi Suomessa olla ylpeitä saavutuksistamme (N=3281)	44,5	50,0	4,4	1,2	100
Haluaisin mieluummin asua pysyvästi jossakin toisessa maassa (N=3266)	6,4	12,0	42,2	39,4	100
Olen ylpeä siitä, että asun Suomessa (N=3269)	49,2	41,9	8,1	0,8	100
Suomi pitää ympäristöasioita suuressa arvossa (N=3264)	18,9	61,7	17,5	1,9	100
Yleisesti ottaen Suomi on parempi maa elää kuin useimmat muut maat (N=3273)	45,4	42,3	10,4	1,8	100

Taulukosta voidaan nähdä, että suurin osa vastaajista on väittämien kanssa täysin samaa tai samaa mieltä, minkä voidaan tulkita merkitsevän varsin vahvaa kiinnittymistä Suomeen. Poikkeuksena on väittämä *Haluaisin mieluummin asua pysyvästi jossakin toisessa maassa*, jossa päinvastaisesti eri mieltä oleminen merkitsee positiivista kiinnittymistä Suomeen.

Nuorten mielestä suomalaisten tulisi erityisesti olla ylpeitä saavutuksistaan. Peräti 94,5 prosenttia nuorista oli väittämistä täysin samaa tai samaa mieltä. Nuoret kertovat myös olevansa ylpeitä siitä, että asuvat Suomessa: noin 91 prosenttia nuorista on väittämän kanssa täysin samaa tai samaa mieltä. Suurin osa on jopa sitä mieltä, että Suomi on parempi maa elää kuin useimmat muut maat: täysin samaa ja samaa mieltä olevien yhteenlaskettu osuus on melkein 88 prosenttia. Nuoret myös kokevat Suomen lipun tärkeänä itselleen: noin 87 prosenttia nuorista oli väittämän kanssa täysin samaa tai samaa mieltä. Näiden väittämien kohdalla täysin samaa mieltä olevien määrä on kaikista vastausvaihtoehdoista suurin.

Sen sijaan nuoret eivät ole yhtä vankasti täysin samaa mieltä siitä, että Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin tai että Suomi pitää ympäristöasioita suurella arvossa. Nuoret eivät myöskään ilmoittaneet kokevansa Suomea kohtaan suurta kunnioitusta yhtä suurella kannatuksella. Näiden väittämien kohdalla täysin samaa mieltä olevien osuus ei ollut yhtä suuri kuin edellä mainituissa väittämässä.

Kaiken kaikkiaan Suomea koskevat väittämät saivat kuitenkin osakseen hyvin positiivisen suhtautumisen. On myös huomattava, että eri mieltä ja varsinkin täysin eri mieltä olevien määrä on yleisesti ottaen varsin pieni. Yhteenvetona voidaan todeta, että kokonaisuudessaan muuttujien prosenttijakaumien tarkastelu antaa kuvan Suomeen varsin vahvasti kiinnittyneistä nuorista.

Tutkielman alussa kaikki edellä mainitut kahdeksan väittämää sisällytettiin kansallisen identiteetin mittariin. Tutkielman edetessä ja käsitteellisen viitekehyksen hahmottuessa mittariin tehtiin kuitenkin hieman muutoksia. Kuten aiemmin on käyty läpi, tutkimuksen käsitteellisessä keskiössä ovat kansallisen identiteetin kokemukset, abstraktiin kansakuntaan kiinnittyminen ja ajatus siitä, kuinka kansakuntaan kuulumisen mielletään usein kyseenalaistamattomana, luonnollisena tosiasiana. Tähän viitekehykseen osa väittämistä tuntui istuvan varsin hyvin, muun muassa kunnioitusta ja ylpeyttä sekä Suomessa asumista käsittelevät väittämät. Myös Suomen lippua koskeva kysymys sopii hyvin kansallisen identiteetin tarkasteluun, sillä se on tärkeä kansakunnan symboli. Nämä kaikki väittämät kartoittavat kukin hieman eri tavoin vastaajan affektiivista suhtautumista Suomeen *kansakuntana*. Ne soveltuvat hyvin Gellnerin (1983, 7) kansakunnan määritelmään. Hänen mukaan kansakunnat ovat ihmisten vakaumuksen, uskollisuuden ja solidaarisuuden artefakteja.

Sen sijaan väittämät Suomen poliittisesta järjestelmästä ja ympäristöasioiden hoitamisesta viittaavat enemmän vastaajan käsitykseen Suomesta *valtiona*. Toisin sanoen muut väittämät käsittävät vahvemman sentimentaalisen ulottuvuuden, mikä on nimenomaan tutkimuksen keskiössä. Lisäksi on mahdollista, että henkilön käsitykset Suomesta valtiona eivät ole yhteneviä suhteessa siihen, kuinka voimakkaasti tai heikosti vastaaja samastuu Suomeen kansakuntana. On esimerkiksi mahdollista kokea, että Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin tuntematta kuitenkaan sentimentaalista kuulumisen tunnetta Suomeen. Tai niin ikään on esimerkiksi mahdollista, että vastaajan mielestä Suomi ei pidä ympäristöasioita suurella arvossa, mutta siitä huolimatta samastuu Suomeen voimakkaasti.

Sisällöllisen pohdinnan lisäksi indikaattorin operationalisoinnissa on hyödynnetty tilastollisia testejä tarkkaillen erityisesti sitä, tukevatko nämä sisällöllistä pohdintaa. Ensin on tarkasteltu väittämien keskinäisiä korrelaatioita (liite 1). Korrelaatio merkitsee yhteyttä muuttujien välillä. Summamuuttujan kannalta olisi hyvä, jos muuttujien välillä olisi selkeä yhteys.

Väittämät *Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin ja Suomi pitää ympäristöasioita suurella arvossa* erottuvat muiden muuttujien korrelaatioihin verrattuna verrattain alhaisilla korrelaatiokertoimilla. Edellä mainittujen väittämien korrelaatiokertoimet muiden väittämien kanssa vaihtelevat välillä .16–.37 ($p < .001$), kun taas muiden väittämien keskinäiset korrelaatiot vaihtelevat välillä .35–.72 ($p < .001$). Toisin sanoen nuorten näkemykset siitä, toimiiko Suomen poliittinen järjestelmä hyvin tai arvostaako Suomi ympäristöasioita eivät ole yhtä selkeässä yhteydessä muiden Suomea koskevien väittämien kanssa. Loput muuttujista ovat varsin vahvasti yhteydessä toisiinsa.

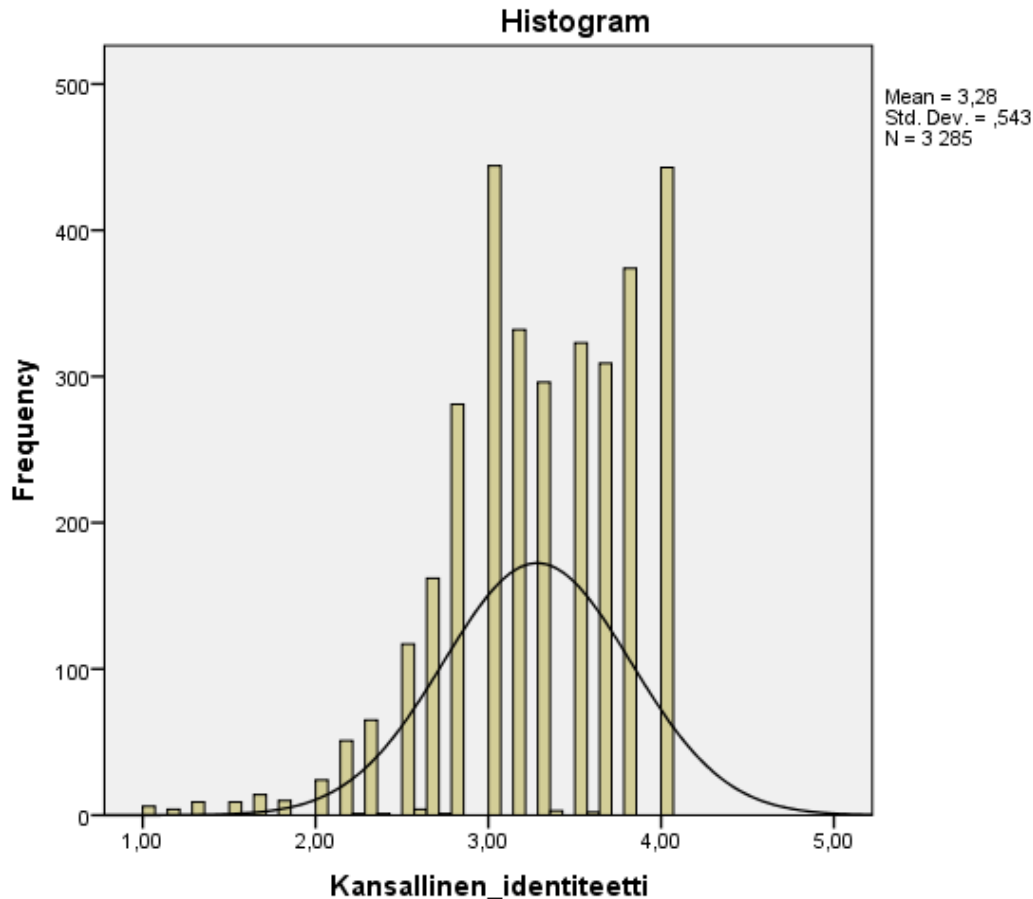
Indikaattorin käsitevaliditeettia voidaan arvioida myös faktorianalyysin avulla.

Faktorianalyysin avulla voidaan tutkia useiden muuttujien samanaikaista yhteisvaihtelua. Analyysissä selvitetään, miten muuttujien väliset korrelaatiot ”kimputtuvat”, eli millä muuttujilla on keskenään samankaltaista vaihtelua, ja mitkä muuttujat taas ovat toisistaan riippumattomia. (Nummenmaa, L. 2010, 397.) Faktorianalyysin idea perustuu siihen, että muuttujajoukossa vallitsevien yhteyksien eli korrelaatioiden taustalla vallitsee jokin taustarakente, joka voi tiivistyä yhteen tai useampaan faktoriin (Jokivuori & Hietala 2007, 89).

Faktorianalyysin perusteella kaikki kysymyksen 28 väittämät latautuvat samalle faktorille (liite 2). Kuitenkin jälleen väittämät *Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin ja Suomi*

pitää ympäristöasioita suuressa arvossa saavat kaikkein alhaisimmat lataukset. Lataukset ilmaisevat, kuinka paljon faktori selittää kunkin muuttujan vaihtelusta. Mitä suurempi on faktorin ja muuttujan välisen latauksen itseisarvo, sitä enemmän faktori selittää kyseisen muuttujan vaihtelua. (Nummenmaa, L. 2010, 402.) Kaikkien kysymyksen 28 muuttujien Cronbachin alfa on .84 kun taas ilman kahta edellä mainittua väittämää Cronbachin alfa on .85. Edellä mainituista syistä on sekä sisällöllisesti että tilastollisesti perusteltua muodostaa muuttujista K28a, K28c–K28f ja K28h keskiarvoestimoitu summamuuttuja, jossa pistemäärän lisääntyminen kuvaa kansallisen identiteetin voimistumista. Summamuuttujan vaihteluväli on 1,00–4,00, keskiarvon ollessa 3,28 ja keskihajonnan 0,54. Kansallisen identiteetin summamuuttujan jakauma on esitetty kuviossa 1.

Jakaumasta voidaan nähdä, ettei se seuraa niin sanottua normaalijakaumaa keskiarvon yläpuolella. Summamuuttujan pistemäärät 3,00 ja 4,00 keräävät eniten tapauksia (molemmat 13,5 %). Kaikkein korkeimman mahdollisen arvon (4,00) saavien osuus on siis huomattavan suuri. Keskiarvo, 3,28, on korkea, sillä se on selkeästi skaalamuuttujan keskipisteen (2,5) yläpuolella. Sen sijaan pienet arvot (välillä 1,00–2,00) keräävät todella vähän tapauksia (0,2–0,7 %). Toisin sanoen kansallisen identiteetin indikaattorin perusteella nuoret samastuvat Suomeen varsin voimakkaasti, ja näin ollen voidaan sanoa, että suurella osalla nuorista on vahva kansallinen identiteetti.

KUVIO 1 Kansallista identiteettiä kuvaavan summamuuttujan jakauma

7.2 Eurooppalaisen identiteetin mittaaminen

Kansallisen identiteetin tapaan eurooppalaisen identiteetin mittari rakennettiin vaiheessa, jossa teoreettinen viitekehys ei ollut vielä tarkentunut. Alustavassa analyysissä tarkasteltiin kaikkia Eurooppa-osion kysymyksen 1 muuttujia. Näissä kartoitetaan vastaajan suhtautumista Eurooppaan, eurooppalaisuuteen ja Euroopan unioniin:

K1 Haluaisimme tietää, millaisena näet itsesi. Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa? (liite 12)

- a) Koen itseni eurooppalaiseksi.
- b) Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten Suomen kansalaiseksi.
- c) Olen ylpeä siitä, että asun Euroopassa.
- d) Tunnen itseni osaksi Eurooppaa.
- e) Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten maailman kansalaiseksi.
- f) Minulla on enemmän yhteistä eurooppalaisten nuorten kuin muun maailman nuorten kanssa.
- g) Tunnen itseni osaksi Euroopan unionia.

- h) Olen ylpeä siitä, että maani on Euroopan unionin jäsen.
 i) Tunnen itseni enemmän osaksi Eurooppaa kuin Pohjoismaita.

Kaikki muuttujat on jälleen luokiteltu uudelleen siten, että vahvaa eurooppalaista identiteettiä kuvaava vastausvaihtoehto saa suurimman arvon neljä ja heikkoa eurooppalaista identiteettiä kuvaava vaihtoehto saa pienimmän arvon yksi. Vastausten prosenttijakaumat on esitetty taulukossa 2.

TAULUKKO 2 Eurooppalaisen identiteetin operationalisoinnissa hyödynnettyjen väittämien vastausjakaumat (%)

Eurooppalaista identiteettiä kuvaava väittämä	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä	Yhteensä
Koen itseni eurooppalaiseksi (N=3270)	60,4	36,5	2,5	0,6	100
Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten Suomen kansalaiseksi (N=3266)	20,9	22,1	43,9	13,1	100
Olen ylpeä siitä, että asun Euroopassa (N=3264)	39,1	56,1	4,4	0,5	100
Tunnen itseni osaksi Eurooppaa (N=3257)	21,8	54,4	22,0	1,8	100
Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten maailman kansalaiseksi (N=3263)	24,2	52,0	21,1	2,7	100
Minulla on enemmän yhteistä eurooppalaisten nuorten kuin muun maailman nuorten kanssa (N=3257)	17,1	52,3	27,2	3,4	100
Tunnen itseni osaksi Euroopan unionia (N=3259)	12,1	50,7	33,3	4,0	100
Olen ylpeä siitä, että maani on Euroopan unionin jäsen (N=3255)	24,5	64,3	9,1	2,1	100
Tunnen itseni enemmän osaksi Eurooppaa kuin Pohjoismaita (N=3256)	8,6	27,6	52,5	11,3	100

Taulukosta voidaan nähdä, että väittämät *Koen itseni eurooppalaiseksi*, *Olen ylpeä siitä, että asun Euroopassa* ja *Olen ylpeä siitä, että maani on Euroopan unionin jäsen* saavat melko vankan kannatuksen: suurin osa vastaajista on joko täysin samaa tai samaa mieltä näistä. Sen sijaan erilaisten vertailuasetelmien sisältävien väittämien kohdalla vastaukset jakaantuvat tasaisemmin. Näin tapahtuu myös väittämien *Tunnen itseni osaksi Eurooppaa* ja *Tunnen itseni osaksi Euroopan unionia* kohdalla. Näiden kaikkien Eurooppaa käsittelevien väittämien yhteneväisyyttä mittaava Cronbachin alfa saa arvokseen 0.81, ja niistä tehtiin alkuperäinen summamuuttuja.

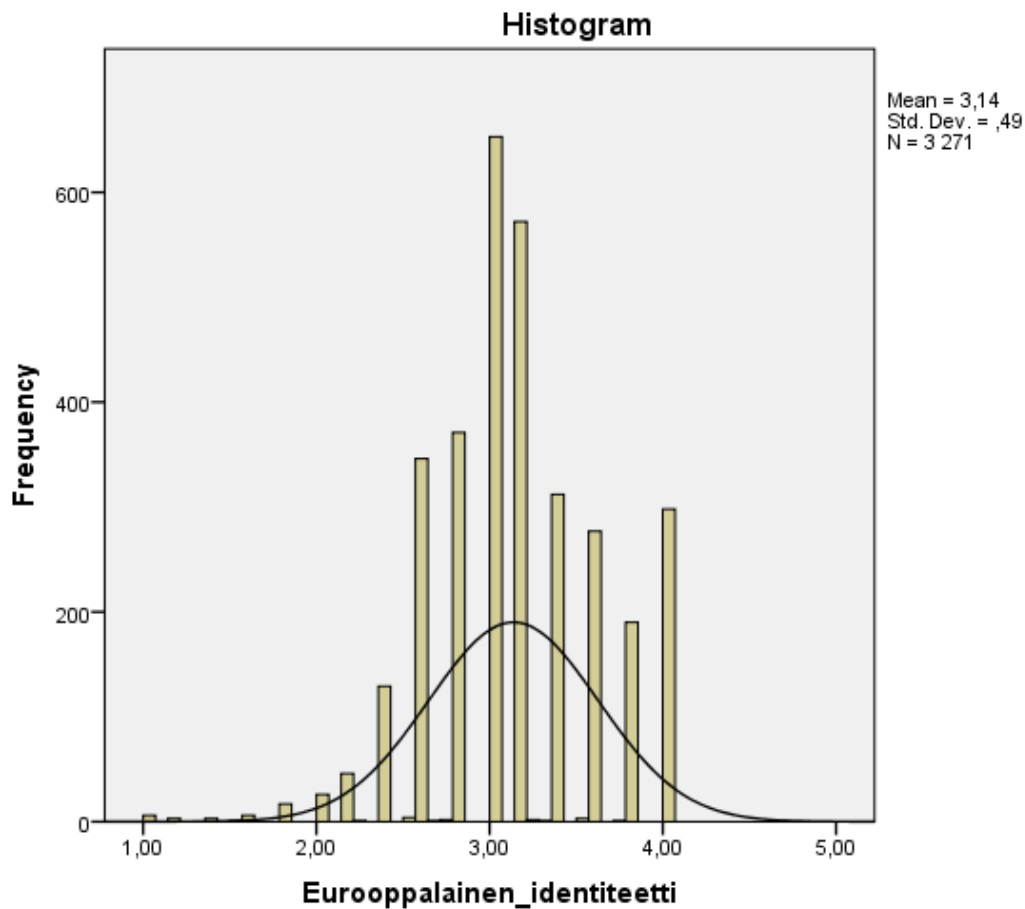
Kuitenkin teoreettisen viitekehyksen hahmottumisen myötä tähänkin mittariin on tehty myöhemmin muutoksia. Alkuperäinen eurooppalaisen identiteetin mittari sisälsi useita väittämiä, joihin sisältyy vertailuasetelma Euroopan tai eurooppalaisuuden kanssa. Kuitenkin tutkielman keskittyy analysoimaan kuulumisen tunnetta kansallisella ja Euroopan tasolla. Käsitteellisen selvyuden vuoksi vertailuasetelman sisältävät muuttujat on täten rajattu pois. Mittaria rakennettaessa muuttujien välisiä korrelaatioita on myös tarkasteltu, ja kertoimet todentavat etteivät nämä vertailuasetelman sisältävät muuttujat myöskään korreloi keskimäärin yhtä vahvasti muiden väittämien kanssa (liite 3).

Myös faktorianalyysi tukee päätöstä jättää edellä mainitut muuttujat mittarin ulkopuolelle (liite 4). Väittämä *Tunnen itseni enemmän osaksi Eurooppaa kuin Pohjoismaita* latautuu eri faktorille kuin muut, ja väittämä *Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten Suomen kansalaisiksi* latautuu kahdelle faktorille. Lisäksi väittämä *Minulla on enemmän yhteistä eurooppalaisten nuorten kuin muun maailman nuorten kanssa* ei lataudu yhtä voimakkaasti kuin muut muuttujat. Toisin sanoen faktorianalyysin perusteella ei ole erityistä syytä, miksi vertailuasetelman sisältävät muuttujat tulisi ottaa mukaan summamuuttujaan. Näin ollen on sisällöllisesti ja tilastollisesti perusteltua jättää ne analyysin ulkopuolelle.

Teoriaosuudessa keskusteltiin siitä, kuinka kokemus eurooppalaisuudesta ja Euroopan unionin kannatus ovat eri asioita. Näyttää kuitenkin siltä, että nämä asiat korreloivat vahvasti aineistossa. EU-väittämillä on kohtuullisen selkeä lineaarinen yhteys väittämien *Koen itseni eurooppalaiseksi*, *Olen ylpeä siitä, että asun Euroopassa* ja *Tunnen itseni osaksi Eurooppaa* kanssa. Väittämän *Tunnen itseni osaksi Euroopan unionia* korrelaatiot vaihtelevat välillä 0,34–0,61 ($p < .001$), ja väittämän *Olen ylpeä siitä, että maani on Euroopan unionin jäsen* korrelaatiot vaihtelevat välillä 0,34–0,52 ($p < .001$). Lisäksi ne latautuvat melko voimakkaasti samalle faktorille edellä mainittujen väittämien kanssa (liite 4). Mittarin yhtenäisyyttä mittaava Cronbachin alfa puoltaa myös Euroopan unionia käsittelevien väittämien sisällyttämistä mittariin. Cronbachin alfa ilman EU-väittämiä olisi .73 kun taas niiden kanssa arvo on .81.

Näin ollen sisällöllisen pohdinnan ja tilastollisen arvioinnin jälkeen muodostetaan eurooppalaista identiteettiä mittaava summamuuttuja, johon sisällytetään muuttujat K1a, K1c, K1d, K1g ja K1h. Summamuuttujan pistemäärä nousee Eurooppaan samastumisen voimistuessa. Summamuuttujan vaihteluväli on 1,00–4,00, jossa arvo 1,00 kuvaa heikkoa

eurooppalaista identiteettiä ja arvo 4,00 kuvaa vahvaa eurooppalaista identiteettiä. Summamuuttujan keskiarvo on 3,14 ja keskihajonta 0,49. Jakauma on esitetty kuviossa 2.

KUVIO 2 Eurooppalaista identiteettiä kuvaavan summamuuttujan jakauma

Kuviosta voidaan nähdä, ettei summamuuttuja täysin noudata normaalijakaumaa. Summamuuttujan pistemäärällä 3,00 on eniten tapauksia (20,0 %), ja sen jälkeen jakauma laskee. Huomattavaa kuitenkin on, että indikaattorin maksimiarvolla (4,00) on vielä 9,1 prosenttia tapauksista. Keskiarvo on myös varsin korkea, se on selkeästi korkeampi kuin skaalamuuttujan keskipiste (2,5). Tästä voidaan päätellä, että nuorilla on varsin vahva eurooppalainen identiteetti.

7.3 Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti – saman identiteetin ulottuvuuksia vai erillisiä asioita?

Ennen analyysin syventämistä on hyvä tutkia faktorianalyysin avulla ovatko kansallinen ja eurooppalainen identiteetti erillisiä ulottuvuuksia vai onko identiteettien taustalla sittenkin

jokin niitä yhdistävä latentti "supertekijä" (ks. Jokivuori & Hietala 2007, 89–115). Tässä faktorianalyysia hyödynnetään niin sanotussa konfirmatorisessa mielessä.

Identiteettimittareiden operationalisoinnin yhteydessä faktorianalyysia hyödynnettiin eksploratiivisesti. Tässä analyysi toimii enemmänkin teorian testauksessa. Halutaan siis saada varmennus sille teoreettiselle oletukselle, että kansallinen ja eurooppalainen identiteetti ovat eri asioita.

Taulukossa 3 on esitetty kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin mittareiden muodostavien väittämien rotatoitu (oblimin) faktorianalyysi, joka osoittaa eri kollektiivisten identiteettien tyyppien todella olevan toisistaan erillisiä. Väittämät latautuvat kahdelle eri faktorille siten, että kansallisen identiteetin mittarin muodostavat väittämät latautuvat faktorille 1 ja eurooppalaista identiteettiä kuvaavat väittämät faktorille 2. Toisin sanoen yksittäiset väittämät latautuvat hypoteettisten tekijöiden eli kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin mukaan, joten väittämien voidaan katsoa mittaavan eri ilmiöitä, eikä niiden taustalta siis löydy yhtä latenttia identiteettitekijää. (ks. Jokivuori & Hietala 2007, 114.)

Muuttujien faktorilataukset ovat varsin korkeita. Kansallista identiteettiä kuvaavien väittämien lataukset vaihtelevat välillä 0.530–0.830 ja eurooppalaista identiteettiä kuvaavien väittämien lataukset välillä 0.521–0.799. Kansallista identiteettiä kuvaavien väittämien rotatoidut lataukset ovat toisessa faktorissa alle 0,1:n, ja niin ikään eurooppalaista identiteettiä kuvaavien väittämien rotatoidut lataukset ovat ensimmäisessä faktorissa alle 0,1:n. Identiteettien eri tyyppiä edustavat muuttujat latautuvat siis selkeästi omille erillisille faktoreilleen. Faktorianalyysi on tehty vinokulmaisella oblimin-rotatiolla, joka sallii faktoreiden välisen korrelaation (Jokivuori & Hietala 2007, 95). Yhdessä faktorit selittävät 58,2 prosenttia muuttujien vaihtelusta.

TAULUKKO 3 Faktorianalyysi (pääakselifaktorointi, oblimin-rotatio) kansallista ja eurooppalaista identiteettiä mittaavista väittämistä

	Faktori 1	Faktori 2
Kansallinen identiteetti 1	0,720	
Kansallinen identiteetti 2	0,823	
Kansallinen identiteetti 3	0,766	
Kansallinen identiteetti 4	0,559	
Kansallinen identiteetti 5	0,830	
Kansallinen identiteetti 6	0,530	
Eurooppalainen identiteetti 1		0,521
Eurooppalainen identiteetti 2		0,681
Eurooppalainen identiteetti 3		0,799
Eurooppalainen identiteetti 4		0,729
Eurooppalainen identiteetti 5		0,662

Faktorianalyysi todentaa, että kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin teoreettiset käsitteet kannattaa myös empiirisessä tutkimuksessa pitää erillään, ja näin ollen on todellakin mielekästä operationalisoida kaksi erillistä indikaattoria, joista toinen mittaa kansallista ja toinen eurooppalaista identiteettiä.

8 MILLAISET TEKIJÄT TUOTTAVAT EROJA NUORTEN KANSALLISEN JA EUROOPPALAISEN IDENTITEETIN KOKEMUKSIIN?

Edellisessä luvussa käytiin läpi millaisista muuttujista kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin mittarit rakentuivat. Seuraavaksi tarkastellaan millaiset tekijät ovat yhteydessä niihin indikaattoreihin. Aineiston nuoret ovat varsin homogeeninen ryhmä, mikä tuottaa hieman rajoituksia niihin taustamuuttujiin, joiden suhteen identiteettejä voidaan tarkastella. Ensinnäkin nuoret ovat samanikäisiä ja suorittavat peruskoulua, minkä takia nuoria ei erottele ikä eikä koulutustaso. Voimme kuitenkin tarkastella identiteettejä suhteessa sukupuoleen, etniseen ryhmään, asuinalueeseen, nuoren itselleen arvioimaan tulevaisuuden koulutustasoon, vanhempien (tai huoltajien) koulutustasoon sekä vanhempien (tai huoltajien) kiinnostukseen poliittisia ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan.

Aloitetaan tarkastelu vertailemalla tyttöjä ja poikia keskenään. Vuoden 2010 Nuorisobarometrissa pojat olivat tyttöjä isänmaallisempia. Tarkastellaan eroavatko tytöt ja pojat tämän aineiston pohjalta kansallisen identiteetin suhteen ja vertaillaan myös eurooppalaisen identiteetin mittarin keskiarvoja (taulukko 4).

TAULUKKO 4 Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvot ja -hajonnat sukupuolen mukaan

Sukupuoli	Kansallinen identiteetti			Eurooppalainen identiteetti		
	mean	SD	n	mean	SD	n
Tytöt	3,17	0,52	1690	3,10	0,45	1678
Pojat	3,41	0,54	1593	3,18	0,53	1586

On huomioitava, että suuren aineiston myötä tulokset ovat helposti tilastollisesti merkitseviä, vaikka erot eivät olisikaan suuria. Poikien ja tyttöjen keskiarvot eroavat toisistaan tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < .001$) sekä kansallisen että eurooppalaisen identiteetin suhteen. Pojilla on tyttöjä vahvempi kansallinen ja eurooppalainen identiteetti. Erot eivät tosin ole erityisen suuria, varsinkaan eurooppalaisen identiteetin kohdalla. Mielenkiintoisempaa onkin kenties se, että pojat samastuvat sekä Suomeen että Eurooppaan tyttöjä voimakkaammin, eikä esimerkiksi vain toiseen. Lisäksi kiinnostavaa

on, että tyttöjen kansallisen ja eurooppalaisen identiteettien keskiarvojen välinen ero on pienempi kuin poikien vastaava.

Kuten neljännessä luvussa todettiin, nuorisotutkimuksen parissa on ryhdytty kiinnittämään huomiota siihen, ettei nuoria kannata käsittää yhtenä homogeenisena ryhmänä, vaan tulisi huomioida mahdollinen eripaikkaisuus nuorten välillä. Eripaikkaisuus voi olla sosiaalista ja fyysistä. Sosiaalinen eripaikkaisuus viittaa siihen, että erilaiset sosiaaliset asemat voivat johtaa erilaisiin tapoihin reagoida yhteiskunnallisiin ilmiöihin. (Puuronen 2006, 86.)

Tämän tutkimuksen puitteissa voimme lähestyä mahdollista sosiaalista eripaikkaisuutta tarkastelemalla nuoria etnisen ryhmän, oman arvioidun tulevaisuuden koulutustason sekä vanhempien koulutustason ja yhteiskunnallisen kiinnostuksen suhteen.

Tarkastellaan tuottaako etninen ryhmä eroja kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin mittareiden keskiarvoissa. Aineistossa ryhmiä oli seitsemän: suomenkielinen kantaväestö, suomenruotsalainen väestö, saamelaiset, romanit, maahanmuuttajat, paluumuuttajat ja "joku muu" -ryhmä. Etninen ryhmä tuottaa tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja kansallisen identiteetin keskiarvoissa ($p < .001$) ja tilastollisesti merkitseviä eroja eurooppalaisen identiteetin keskiarvoissa ($p < .01$). Tulokset on esitetty oheisessa taulukossa 5.

TAULUKKO 5 Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvot ja -hajonnat etnisen ryhmän suhteen.

K2b Mihin seuraavista ryhmistä katsot kuuluvasi?	Kansallinen identiteetti			Eurooppalainen identiteetti		
	mean	SD	n	mean	SD	n
Suomenkieliseen kantaväestöön	3,30	0,54	2983	3,14	0,48	2965
Suomenruotsalaiseen väestöön	3,26	0,51	179	3,16	0,42	178
Saamelaisiin	2,78	0,90	9	2,98	0,83	9
Romaneihin	3,09	0,76	9	3,24	0,85	9
Maahanmuuttajiin	2,99	0,56	38	2,95	0,51	37
Paluumuuttajiin	2,98	0,60	8	2,93	0,91	8
Johonkin muuhun	2,84	0,61	37	2,91	0,60	38
Kaikki	3,28	0,54	3263	3,14	0,49	3244

Tuloksia tulkitessa on syytä ottaa huomioon, että lukuun ottamatta suomenkielistä kantaväestöä ja suomenruotsalaisia, muut ryhmät ovat varsin pieniä. Suomenkieliseen kantaväestöön kuuluvia on melkein 3000 vastaajaa ja suomenruotsalaisia on lähemmäs 200, kun taas muihin ryhmiin kuuluu 8–38 vastaajaa. Lisäksi pienien ryhmien keskihajonnat

ovat melko suuret, mikä antaa viitteitä siitä, että ryhmien sisällä on melko suurta vaihtelua. Suomenkieliseen kantaväestöön kuuluvilla on keskimäärin kaikkein voimakkain kansallinen identiteetti, mikä ei liene erityisen yllättävää. Tämän ryhmän keskiarvo on 3,30, mikä ylittää kokonaiskeskiarvon 3,28. Myös suomenruotsalaisen väestön keskuudessa samastutaan Suomeen varsin voimakkaasti (keskiarvo 3,26). Alhaisin keskiarvo (2,78) on saamelaisilla. Tämän ryhmän keskihajonta on myös varsin suuri, joten ryhmän sisällä nuoret kokevat kansallisen identiteetin eri tavoin.

Eurooppaan samastuminen on vahvinta romanien keskuudessa (keskiarvo 3,24). Tähän on kuitenkin syytä suhtautua varauksella, sillä otokseen kuuluu vain yhdeksän vastaajaa ja keskihajonta on hyvin suuri (0,85). Seuraavaksi eniten Eurooppaan samastuvat suomenruotsalaiset (keskiarvo 3,16) ja suomenkieliseen kantaväestöön kuuluvat (keskiarvo 3,14). Saamelaiset, romanit ja johonkin muuhun ryhmään kuuluvat kokevat eurooppalaisen identiteetin keskimäärin jonkin verran voimakkaammin kuin kansallisen identiteetin, kun taas suomenkieliseen kantaväestöön kuuluvat, suomenruotsalaiset, maahanmuuttajat ja paluumuuttajat kokevat kansallisen identiteetin keskimäärin eurooppalaista identiteettiä voimakkaammin.

Kuten sanottu aineiston nuoret ovat kaikki peruskoulun kahdeksaluokkalaista, joten koulutustasossa ei ole eroja. Kyselyssä on kuitenkin tiedusteltu nuorten itselleen arvioimaa tulevaisuuden koulutustasoa, jonka suhteen voidaan tarkastella, eroavatko nuorten identiteettikokemukset (liite 5). Muuttujan asteikko on käännetty siten, että korkein koulutustaso saa korkeimman pistemäärän. Tulevaisuuden arvioitu koulutustaso tuottaa tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja sekä kansallisen että eurooppalaisen identiteetin suhteen ($p < .001$).

Kansallinen identiteetti näyttää olevan sitä vahvempaa, mitä korkeamman koulutustason nuori itselleen arvioi. Erot ovat kuitenkin varsin pieniä lukuun ottamatta sitä hyvin pientä ryhmää, joka ei usko suorittavansa peruskoulua loppuun. Eurooppalaista identiteettiä tarkasteltaessa koulutustason suhteen yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon itselleen arvioivat erottuvat jonkin verran vahvemalla eurooppalaisella identiteetillä suhteessa muihin. Puolestaan ne nuoret, jotka eivät usko suorittavansa peruskoulua loppuun, erottuvat varsin heikolla eurooppalaisella identiteetillä. Muita koulutustasoja itselleen ennustavat nuoret sen sijaan saavat keskenään hyvin läheiset keskiarvot. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että arvioitu koulutustaso tuottaa vain pieniä eroja identiteettikokemuksissa.

Voidaan myös tutkia, onko vanhempien koulutustasolla yhteyttä nuorten Suomeen ja Eurooppaan identifioitumisen kanssa. Muuttujien asteikot on jälleen käännetty siten, että korkein pistemäärä kuvaa korkeinta koulutustasoa. Äidin tai naispuolisen huoltajan koulutustaso tuottaa tilastollisesti merkitseviä ($p < .01$) eroja kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvojen jakaumissa (liite 6). Luokkien erot eivät ole erityisen suuret. Ne nuoret, joiden äidit ovat käyneet muutaman vuoden kansakoulua, erottuvat alhaisemmilla kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvoilla, muuten arvot ovat melko samanlaisia. Erityisesti eurooppalaisen identiteetin suhteen eroja ei juuri ole.

Äidin koulutustaso ei siis näytä tuottavan merkittäviä eroja sen suhteen, kuinka voimakkaasti nuoret samastuvat Suomeen ja Eurooppaan. Isän tai miespuolisen huoltajan koulutustaso ei tuota tilastollisesti merkitseviä eroja nuorten kansallisen tai eurooppalaisen identiteetin vaihteluissa. Vaikka nuorten kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvoissa ei käytännössä ollut suuria eroja äidin koulutustason eri luokissa, olivat erot kuitenkin tilastollisesti merkitseviä. Mielenkiintoista on, että isän koulutustason suhteen tilastollista merkitsevyyttä ei ollut.

Sosiaaliseen asemaan liittyen voimme myös tutkia, onko vanhempien tai huoltajien yhteiskunnallisella ja poliittisellä kiinnostuksella yhteyttä nuorten kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin kanssa (liite 7 ja 8). Muuttujat on jälleen käännetty siten, että kiinnostus yhteiskunnallisia ja poliittisiä asioita kohtaan voimistuu numeroarvon kasvaessa. Molempien vanhempien yhteiskunnallis-poliittinen kiinnostus tuottaa tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja keskiarvojen jakaumissa ($p < .001$). Niillä nuorilla, joiden vanhemmat ovat kiinnostuneita poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista, on vahvempi kansallinen ja eurooppalainen identiteetti. Käytännössä erot ovat kuitenkin jälleen hyvin pienet. Spearmanin korrelaatiotesti vahvistaa vanhempien yhteiskunnallis-poliittisen kiinnostuksen ja kansallisen sekä eurooppalaisen identiteetin väliset yhteydet hyvin heikoiksi (liite 9). Toisin sanoen vanhempien poliittisellä ja yhteiskunnallisella kiinnostuksella ei näytä todellisuudessa olevan juurikaan merkitystä sen suhteen, kuinka vahvasti nuori kokee kansallisen tai eurooppalaisen identiteetin.

Sosiaalinen eripaikkaisuus voi olla myös fyysistä eli eri paikkakunnilla asuvat nuoret voivat kokea yhteiskunnalliset ilmiöt eri tavoin (Puuronen 2006, 87). Tarkastellaan seuraavaksi tuottaako asuinalue eroja kollektiivisten identiteettien kokemuksiin. Aineisto on jaettu viiteen alueeseen, jotka ovat Etelä-, Lounais-, Itä- ja Pohjois-Suomi sekä

ruotsinkielinen alue. Lisäksi nämä alueet on jaettu taajama- ja maaseutu-alueisiin. Tulokset on esitetty taulukossa 6.

TAULUKKO 6 Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvot ja -hajonnat asuinalueen mukaan tarkasteltuna

Alue	Kansallinen identiteetti			Eurooppalainen identiteetti		
	mean	SD	n	mean	SD	n
Etelä-Suomi/maaseutu	3,30	0,51	163	3,14	0,54	164
Etelä-Suomi/taajama	3,22	0,56	1329	3,09	0,49	1330
Länsi-Suomi/maaseutu	3,37	0,48	133	3,08	0,55	132
Länsi-Suomi/taajama	3,28	0,56	634	3,21	0,49	631
Itä-Suomi/maaseutu	3,47	0,48	176	3,20	0,48	174
Itä-Suomi/taajama	3,31	0,53	247	3,18	0,46	246
Pohjois-Suomi/maaseutu	3,43	0,45	136	3,08	0,48	134
Pohjois-Suomi/taajama	3,36	0,53	307	3,18	0,46	303
Ruotsinkielinen alue/maaseutu	3,38	0,38	32	3,21	0,43	32
Ruotsinkielien alue/taajama	3,16	0,56	128	3,08	0,44	125
Kaikki	3,28	0,54	3285	3,14	0,49	3271

Tarkastellaan ensin tarkemmin kansallista identiteettiä. Asuinalue tuottaa tilastollisesti erittäin merkitseviä eroja ($p < .001$) indikaattorin keskiarvoissa. Yleisesti alueellisesti tarkasteltuna kansallinen identiteetti on heikointa ruotsinkielisellä alueella ja Etelä-Suomessa. Itä- ja pohjoissuomalaiset sen sijaan kokevat kansallisen identiteetin keskimäärin melko voimakkaasti. Länsisuomalaiset nuoret puolestaan jäävät näiden neljän edellä mainitun väliin. Tarkasteltaessa alueita tarkemmin maaseutu/taajama-jaottelun mukaisesti, voidaan nähdä, että kansallinen identiteetti on kaikilla alueilla maaseudulla voimakkaampaa kuin taajamissa. Taajama/maaseutu -luokittelu tuottaa tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p < .001$) eroja kansallisen identiteetin keskiarvoissa. Kaiken kaikkiaan kansallisen identiteetin mittarin keskiarvot ovat korkeita kaikkialla Suomessa, ja arvot vaihtelevat varsin pienessä marginaalissa (3,16–3,47).

Asuinalue tuottaa tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p < .001$) eroja myös eurooppalaisen identiteetin suhteen. Erot eivät kuitenkaan ole yhtä selkeästi määriteltävissä kuin kansallisen identiteetin kohdalla. Eurooppalaisen identiteetin keskiarvot eivät esimerkiksi eroa tilastollisesti merkitsevästi maaseutu/taajama-jaottelun suhteen. Eurooppalainen identiteetti on heikompaa Länsi- ja Pohjois-Suomen maaseuduilla ja ruotsinkielisen alueen taajamissa (keskiarvot kaikissa 3,08) sekä Etelä-Suomen taajamassa (keskiarvo 3,09).

Kaikkein vahvinta eurooppalainen identiteetti on puolestaan länsisuomalaisten taajamissa asuvien nuorten keskuudessa (keskiarvo 3,21) ja itäsuomalaisten maaseudulla asuvien nuorten keskuudessa (keskiarvo 3,20). Kokonaisuudessaan eurooppalainen identiteetti on kaikkein heikointa Etelä-Suomessa ja kaikkein vahvinta Itä-Suomessa. Kaiken kaikkiaan erot eivät kuitenkaan olleet erityisen suuret alueiden kesken. Kaikkien alueiden keskiarvot vaihtelevat välillä 3,08–3,21, mistä voidaan päätellä, että nuoret ympäri Suomen kokevat itsensä varsin vahvasti myös eurooppalaisiksi.

Tarkasteltuamme kansallista ja eurooppalaista identiteettiä suhteessa eri taustamuuttujiin ja asenneväittämiin voidaan todeta, että kaiken kaikkiaan keskiarvoissa ei ole suuria eroja. Sukupuoli tuottaa jonkin verran eroja nuorten identiteettikokemuksiin. Pojilla on vahvempi kansallinen ja eurooppalainen identiteetti kuin tytöillä. Kansallisen identiteetin suhteen sukupuolten välinen ero on hieman suurempi kuin eurooppalaisen identiteetin kohdalla. Tyttöjen kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välillä ei ollut yhtä suurta eroa kuin poikien kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välillä. Etninen ryhmä synnytti suurimmat erot identiteettikokemuksissa. Toiset ryhmät samastuvat enemmän kansalliseen identiteettiin kun taas toiset kokevat eurooppalaisen identiteetin vahvemmin.

Nuorten itselleen arvioima koulutustaso tuotti vain pieniä eroja identiteettien voimakkuudessa. Ne nuoret, jotka arvioivat suorittavansa korkeakouluopintoja, kokevat kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin hieman muita nuoria vahvemmin. Sen sijaan vanhempien koulutustasolla ei juuri ollut merkitystä nuorten kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin kannalta. Myöskään vanhempien yhteiskunnallis-poliittinen kiinnostus ei tuottanut erityisen vahvoja eroja nuorten identiteettikokemuksissa. Kollektiivisten identiteettien vahvuus vaihtelee jonkin verran sen mukaan, missä nuoret asuvat. Yleisesti ottaen maaseudun nuoret samastuvat kansalliseen identiteettiin vahvemmin kuin taajamien nuoret. Maaseutu/taajama-jaottelulla ei sen sijaan ollut merkitystä eurooppalaisen identiteetin kannalta.

9 "HEIKKOJA" JA "VAHVOJA" IDENTITEETTEJÄ

9.1 Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti – ovatko yhteydessä?

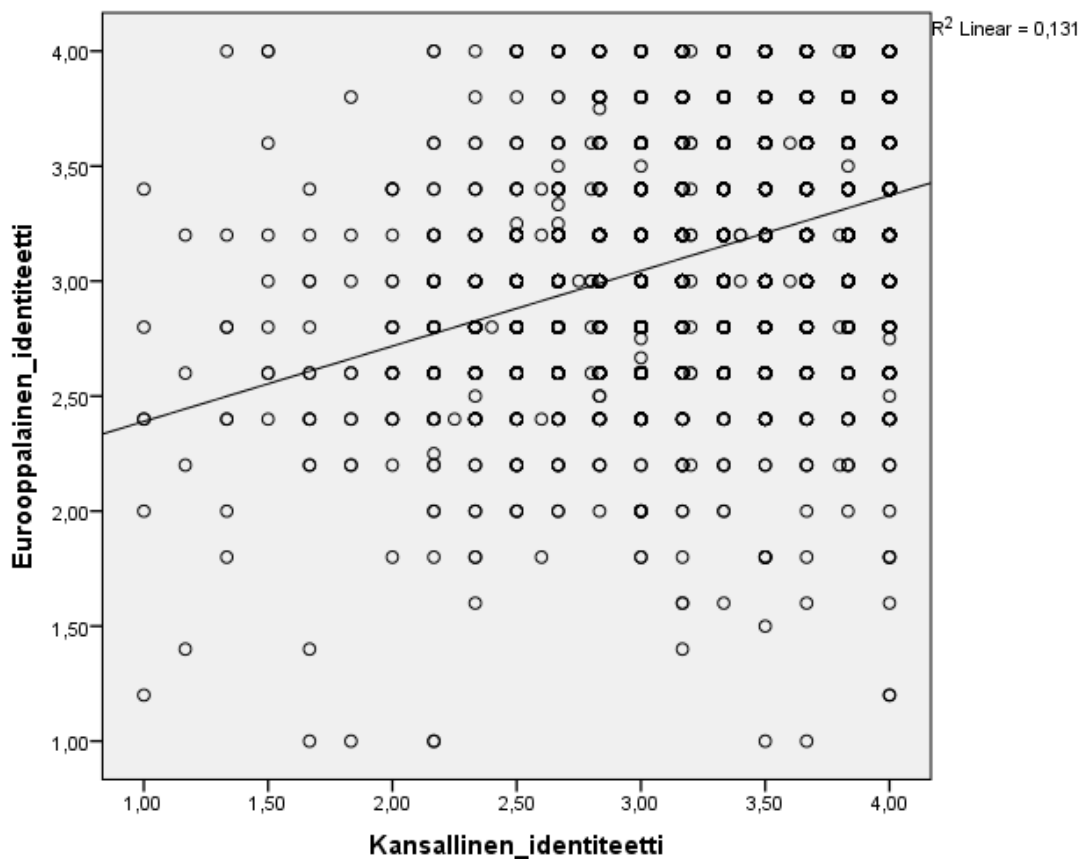
Edellä olemme muodostaneet kaksi indikaattoria, jotka kuvaavat kansallista ja eurooppalaista identiteettiä. Näiden mittareiden skaalojen maksimi- ja minimiarvot kuvaavat "vahvaa" identiteetin lajia ja vastaavasti minimiarvot kuvaavat identiteettilajien "heikkoa" ulottuvuutta. Tarkastelimme lisäksi, millaiset enimmäkseen demografiset tekijät ovat yhteydessä kansalliseen ja eurooppalaiseen identiteettiin sekä vertailimme, tuottivatko nämä samanlaisia eroja kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin suhteen. Alustavien tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että nuoret samastuvat sekä kansalliseen että eurooppalaiseen identiteettiin varsin voimakkaasti. Toisin sanoen kansallinen ja eurooppalainen identiteetti eivät vaikuta olevan keskenään kilpailevia.

Identiteettien välistä suhdetta voidaan tutkia tarkemmin korrelaatiotestin avulla.

Korrelaatio ei tarkoita syy-yhteyttä, mutta todistaa, että kahden ilmiön välillä on yhteys (Jokivuori & Hietala 2007, 27). Korrelaatiokerroin vaihtelee välillä $[-1, 1]$. Korrelaatiotesti vahvistaa kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välisen yhteyden. Kansallinen ja eurooppalainen identiteetti korreloivat aineistossa positiivisesti ja tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($r=.36^{***}$). Vahva kansallinen identiteetti ennakoii vahvaa eurooppalaista identiteettiä ja päinvastoin. Toisin sanoen, mitä vahvempi kansallinen identiteetti nuorella on, sitä vahvempi eurooppalainen identiteetti tällä myös on, ja toisin päin.

Yhteyden todenmukaisuudesta voidaan varmistua vakioinnin avulla. Osittaiskorrelaatio on kahden muuttujan välinen korrelaatio, jossa yhden tai useamman muuttujan vaikutus on vakioitu (emt. 32). Toisin sanoen vakioinnin avulla varmistetaan, ettei yhteys ole joidenkin kolmansien tekijöiden tuottama näennäiskorrelaatio. Vakioimme sukupuolen, etnisen ryhmän, asuinalueen, vanhempien koulutustasot ja nuoren itselleen arvioiman koulutustason sekä vanhempien kiinnostuksen poliittisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin. Vakioinnin jälkeen korrelaatiokerroin pienenee vain hieman ja säilyttää tilastollisen merkitsevyytensä ($r=.32^{***}$). Sosiaalitieteissä 0.5:n suuruisia korrelaatiokertoimia voidaan pitää osoituksena voimakkaasta muuttujien välisestä yhteydestä (Nummenmaa, L. 2010, 290). Täten kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välistä yhteyttä voidaan pitää kohtuullisen voimakkaana.

Indikaattoreiden positiivinen korrelaatio osoittaa, että vahva samastuminen Suomeen ja vahva samastuminen Eurooppaan eivät suurimmaksi osaksi ole kilpailevia asioita, vaan ne täydentävät toisiaan. Oheisessa kuviossa identiteettityypit on yhdistetty, jolloin voimme nähdä millä tavoin aineiston havaintoyksiköt jakautuvat kahden asteikon muodostamaan koordinaatistoon, jossa X-akselilla on kansallinen identiteetti ja Y-akselilla eurooppalainen identiteetti. Kuviossa on myös havaintoyksiköiden arvojen muodostama regressiosuora ($R^2=0,13$), joka on nouseva, sillä indikaattoreiden välillä vallitsee positiivinen korrelaatio. Regressiosuoran selitysaste on korkea; toisen muuttujan vaihtelu selittää 13 prosenttia toisen muuttujan vaihtelusta.

KUVIO 3 Kansallisen identiteetin ja eurooppalaisen identiteetin hajontakuvi

Kuviosta nähdään, että havaintoyksiköt täyttävät melkein koko skaalan, niistä suurimman osan sijoittuessa kuitenkin molempien skaalojen keskivaiheiden (2,50) yläpuolelle. Havaintoyksiköiden levitessä näin laajalle alueelle on mielenkiintoista tutkia tarkemmin näiden kahden identiteetin keskinäistä suhdetta. Suurin osa näyttää siis kokevan

kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin samanaikaisesti kohtuullisen vahvasti. Aineistossa on kuitenkin myös tapauksia, jotka samastuvat vahvasti vain joko Suomeen tai Eurooppaan toisen identiteettiulottuvuuden ollessa heikko. Lisäksi aineistossa on jonkin verran myös nuoria, jotka eivät samastu Suomeen eivätkä Eurooppaan.

9.2 Mittareiden halkaiseminen heikkojen ja vahvojen identiteettien ulottuvuuksiin

Seuraavaksi rakennamme neljä ryhmää, jotka eroavat toisistaan identiteettikokemustensa suhteen. Erilaisten dikotomisointien ja niiden myötä syntyvien erilaisten identiteettien ”yhdistelmien” avulla voidaan tarkemmin tutkia identiteettien keskinäistä suhdetta. Typologisoinnissa molemmat indikaattorit ”halkaistaan” jostakin määrätystä kohtaa, jonka myötä syntyy kaksi ryhmää kummankin indikaattorin osalta. Halkaistujen indikaattoreiden yhdistäminen synnyttää puolestaan neljä ryhmää, joista ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ne nuoret, jotka sijoittuvat molemmilla skaaloilla alle katkaisupisteen. Toiseen ja kolmanteen ryhmään kuuluvat niin sanotut unilateraalit, jotka sijoittuvat toisella skaalalla keskipisteen yläpuolelle ja toisella skaalalla keskipisteen alapuolelle. Neljännen ryhmän muodostavat nuoret, jotka saavat molemmilla indikaattoreilla katkaisupisteitä suurempia arvoja.

Jatkossa katkaisupisteiden alapuolelle sijoittuvat nuoret käsitetään siten, että heillä on heikko kansallinen ja/tai eurooppalainen identiteetti, ja vastaavasti ne nuoret, joiden arvot sijoittuvat katkaisupisteen yläpuolelle, käsitetään vahvan kansallisen ja/tai eurooppalaisen identiteetin omaavina. Nelikentän muodostavat ryhmät ovat siis 1) heikko kansallinen identiteetti ja heikko eurooppalainen identiteetti (KI – E –); 2) heikko kansallinen identiteetti ja vahva eurooppalainen identiteetti (KI – EI +); 3) vahva kansallinen identiteetti ja heikko eurooppalainen identiteetti (KI + EI –); ja 4) vahva kansallinen identiteetti ja vahva eurooppalainen identiteetti (KI + EI +).

Kahden jatkuvan muuttujan jakaminen voidaan suorittaa usealla eri tavalla, joita kutsutaan bifurkaatiomenetelmiksi. Menetelmän valintaa on kuitenkin tärkeää pohtia huolella, sillä operaatioon liittyy useita haasteita (Jokivuori 2002, 82). Muun muassa Scott E. Maxwell ja Harold D. Delaney (1993) sekä Robert C. MacCallum kumppaneineen (2002) ovat kritisoineet dikotomisointia sen keinotekoisuudesta ja informaation häviämisestä, sillä

sijoittamalla yksilöt tiettyyn kategoriaan, näitä kohdellaan ikään kuin nämä olisivat identtisiä keskenään. Lisäksi on syytä huomata, että valitulla bifurkaatiomenetelmällä on vaikutuksia tutkimuksen kulkuun ja tuloksiin. Bifurkaatiomenetelmä vaikuttaa siihen, käsitelläänkö havaintoyksikköä vahvan vai heikon identiteetin omaavana. Toisin sanoen sama henkilö voi kuulua vahvan identiteetin ulottuvuudelle yhden mittarinpuolittamistavan perusteella, toisen mittarinpuolittamistavan asettaessa tämän heikon identiteetin ulottuvuudelle. Lisäksi menetelmän valinnalla on vaikutuksia ryhmien kokoon.

Vaikka bifurkaatiomenetelmää voidaan kritisoida sen keinotekoisuudesta, ilmiön analyyttinen tutkiminen kuitenkin edellyttää indikaattoreiden jakamista jostakin kohtaa. Keinotekoisuuden kritiikki on syytä pitää mielessä ja pyrkiä valitsemaan sellainen menetelmä, joka on tutkittavan ilmiön kannalta paras mahdollinen. Ylipäätään tulisi suhtautua tietyllä varauksella, kun puhutaan heikoista ja vahvoista identiteeteistä. On yksinkertaistavaa sanoa, että jollakulla on esimerkiksi heikko kansallinen identiteetti, ja sen määrittäminen jonkin arvon perusteella on niin ikään yksinkertaistavaa. Luokittelu on kuitenkin apuväline, jolla voidaan yrittää päästä kiinni identiteettien ja kuulumisen tunteen abstraktista luonteesta. Tällaisen luokittelun avulla voidaan erityisesti tutkia kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskinäistä yhteyttä.

Mahdollisia mittareiden katkaisuvaihtoehtoja ovat esimerkiksi niiden jakaminen mediaanin, keskiarvon tai skaalan keskipisteen kohdalla. Kyseisessä tutkimuksessa molempien mittareiden vaihteluväli on 1,00–4,00, joten molemmissa skaalan keskipiste on 2,50. Mediaani- ja keskiarvojako ovat riippuvaisia aineistossa esiintyvistä arvoista, mutta keskipistejaon kohdalla näin ei luonnollisesti ole (Sverke & Sjöberg 1994). Mediaanijako (KI = 3,33; EI = 3,20), keskiarvojako (KI = 3,28; EI = 3,14) ja keskipistejako (= 2,50 molemmat) tuottavat varsin erikokoisia ryhmiä (taulukko 7).

TAULUKKO 7 Erilaisilla bifurkaatiomenetelmillä tuotetut identiteetikombinaatiot

Bifurkaatio- menetelmä	KI – EI – % (n)	KI – EI + % (n)	KI + EI – % (n)	KI + EI + % (n)	Yhteensä % (N)
Mediaanijako	37,8 (1230)	8,9 (291)	29,1 (946)	24,2 (787)	100,0 (3321)
Keskiarvojako	29,9 (972)	16,9 (549)	19,5 (633)	33,8 (1100)	100,0 (3321)
Keskipistejako	2,3 (76)	7,1 (230)	5,0 (163)	85,6 (2785)	100,0 (3321)

Selitys: KI = kansallinen identiteetti, EI = eurooppalainen identiteetti, – =heikko, + = vahva

Keskiarvojakoon perustuvat ryhmät ovat kaikkein eniten keskenään samankokoisia. Mediaanijaolla synnytettyt ryhmät ovat myös keskenään varsin samansuuruisia lukuun ottamatta ryhmää, jossa kansallinen identiteetti on heikko ja eurooppalainen identiteetti vahva. Keskipistejakoon perustuvat ryhmät eroavat voimakkaasti suhteessa mediaani- ja keskiarvojakoon perustuviin ryhmiin.

Keskipistejakoon perustuvassa ryhmittelyssä selkeästi valtaosa vastaajista sijoittuu vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen (KI + EI +) ryhmään vain muutaman prosentin sijoituessa nelikentän toiseen ääripäähän (KI – EI –). Myös unilateraalien ryhmien osuudet jäävät varsin pieniksi. Tämä on luonnollista muisteltaessa kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin muodostamaa havaintokuviota, jossa valtaosa tapauksista sijoittui arvojen 2,50 yläpuolelle. Toisin sanoen keskipistejakoon perustuvan ryhmittelyn mukaan valtaosalla aineiston nuorista on sekä vahva kansallinen että vahva eurooppalainen identiteetti. Mielenkiintoista on myös se, että keskipistejaottelulla unilateraaleista ryhmistä hieman suurempi on se ryhmä, jossa eurooppalainen identiteetti on vahvaa (KI – EI +), kun taas mediaani- ja keskiarvojaottelulla tuotetuista unilateraaleista ryhmistä suurempi osa kuuluu vahvan kansallisen identiteetin ryhmään (KI + EI –). Mediaanijakoon perustuvassa ryhmittelyssä unilateraalien ryhmien osuuksissa on muihin jaotteluihin nähden suuremmat erot, ja nimenomaan vahvan kansallisen identiteetin hyväksi.

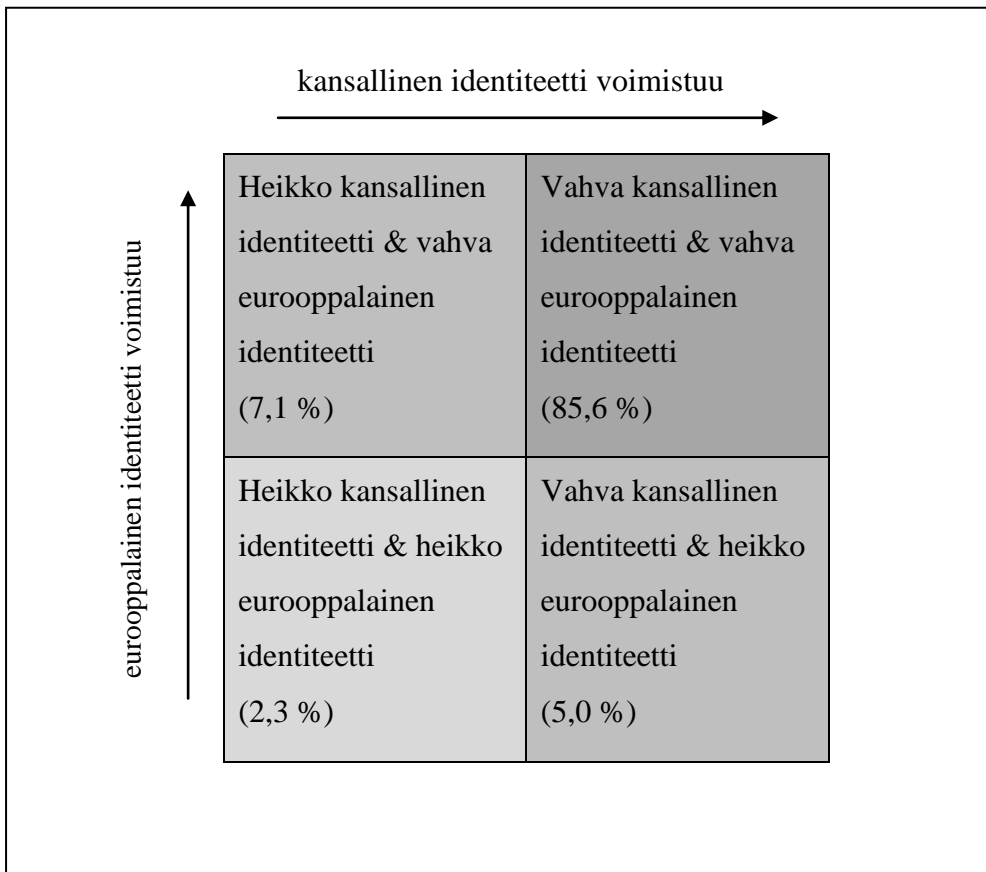
Michael E. Gordonin ja Robert T. Laddin (1990, 47) mukaan bifurkaatiomenetelmät vaikuttavat olevan tutkimuskohtaisia ja otoksesta riippuvaisia. Pohdittaessa parhainta jakomenetelmää tärkeimpänä kriteerinä tulisi olla se, että ryhmittely vastaa todellisuutta kaikkein parhaimmalla mahdollisella tavalla. Skaalojen keskipistejakoon perustuvan jaottelun vahvuutena on, että näin muodostetut ryhmät kuvastavat vastaajien identiteettien todellisia voimakkuuksia, eikä vain aineistoon perustuvia tilastollisia ryhmiä (Bemmels 1994, 401–422, Jokivuoren 2002, 84 mukaan).

On myös huomioitava, että kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin mediaani ja keskiarvo ovat aineistossa varsin korkeat. Toisin sanoen suuri osa aineiston nuorista on saanut molemmilla skaaloilla melko korkeita arvoja. Tulee muistaa, että skaalojen arvo 3,00 vastaa vastausta ”samaa mieltä”. Jos katkaisemme skaalat näiden arvojen kohdalta ja rakennamme kaksi kategoriaa, jotka ilmentävät heikkoa ja vahvaa identiteetin voimakkuutta, olemme vaarassa sijoittaa heikon identiteetin kategoriaan tapauksia, joilla itse asiassa on varsin positiivinen sitoutuminen kansalliseen identiteettiin.

Keskipistejaottelun ”haittana” voidaan nähdä ryhmien välinen suuri epätasaisuus. Kuitenkin suuren aineiston ansiosta kaikkiin ryhmiin tulee tilastollisessa mielessä tarvittava määrä tapauksia. Näin ollen jatkoanalyysiin valitaan keskipistejaotteluun perustuva luokittelu, sillä sen voidaan katsoa edustavan nuorten ”identiteetikombinaatioita” parhaiten ja vastaavan todellisuutta kaikkein parhaiten. Analyysin viimeisessä luvussa käydään tarkemmin läpi keskipistejaottelun perusteella muodostettuja ryhmiä.

10 ERI TAVOIN SAMASTUVAT NUORET

Kuten edellisissä luvuissa totesimme, keskipistejaottelun tuottamat ryhmät ovat keskenään hyvin epätasaiset. Heikkojen identiteettien ryhmään kertyy vain 2,3 prosenttia vastanneista, ja unilateraalit heikon kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin sekä vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmät keräävät vain 7,1 ja 5,0 prosenttia koko aineistosta. Sen sijaan vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmässä on melkein 86 prosenttia kaikista vastanneista. Näiden prosenttilukujen epätasaisuuden ei kuitenkaan tulisi vaikuttaa tutkimuksen käsitevaliditeettiin, joka on ensisijaista. Heikkojen ja vahvojen identiteettien ulottuvuuksien yhdistelmiä on havainnollistettu oheisessa kuviossa 4.

KUVIO 4 Keskipistejaotteluun perustuvien "identiteetikombinaatioiden" nelikenttä

Tämän aineiston pohjalta näyttää todellakin siltä, että suurin osa suomalaisista nuorista omaa sekä vahvan kansallisen että vahvan eurooppalaisen identiteetin. Niin sanottujen yksipuolisten identiteettien ryhmien pieni koko vahvistaa aiemmin todetun kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin vahvan keskinäisen yhteyden. Identiteetit siis kulkevat ikään

kuin käsi kädessä. On myös varsin kiinnostava havainto, että vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmä jää näinkin pieneksi (5,0 %). Se on vieläkin pienempi kuin heikon kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmä (7,1 %). Toisin sanoen keskipistejaottelun perusteella useammalla suomalaisella nuorella on vahvan eurooppalaisen ja heikon kansallisen identiteetin kombinaatio vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin sijasta. Tämä on varsin mielenkiintoinen tulos siinä valossa, minkä eurooppalaiseen identiteettiin kriittisesti suhtautuva kirjallisuus luo. Myös nelikentän negatiivisen ääripään pienuus antaa viitteitä siitä, että kuulumisen tunne ja kiinnittyminen Suomeen ja Eurooppaan on hyvin yleistä. Valtaosa nuorista kokee itsensä osaksi Suomea ja Eurooppaa tai vähintään osaksi jompaakumpaa näistä.

10.1 Ryhmään kuulumisen demografisten tekijöiden valossa

Seuraavaksi tarkastellaan ristiintaulukoinnin avulla erottelevatko demografiset tekijät ryhmiä toisistaan. Meillä on tiedossa, miten nuoret sijoittuvat eri identiteettiryhmiin koko aineiston tasolla. Ristiintaulukoinnin avulla voimme kuitenkin saada tarkempaa tietoa siitä, millaisia nuoria kuhunkin ryhmään kuuluu. Lähemmässä tarkastelussa ovat sukupuoli, asuinalue ja etninen ryhmä. Aloitetaan analyysi tyttöjen ja poikien ryhmään kuulumisen tarkastelulla. Tulokset on esitetty taulukossa 9.

TAULUKKO 9 Identiteettiryhmiin sijoittuminen sukupuolen mukaan (% , n)

Sukupuoli	KI – EI –	KI – EI +	KI + EI –	KI + EI +	Yhteensä
Tytöt	2,8 (47)	9,0 (151)	4,0 (67)	84,2 (1411)	100,0 (1676)
Pojat	1,8 (29)	5,0 (79)	6,1 (96)	87,1 (1372)	100,0 (1576)
Kaikki	2,3 (76)	7,1 (230)	5,0 (163)	85,6 (2783)	100,0 (3252)

χ^2 -testi osoittaa, että sukupuolet eroavat tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < .001$) identiteettiryhmiin sijoittumisen suhteen. Jälleen on kuitenkin muistettava, että suuri aineisto tuottaa helposti tilastollisesti merkitseviä eroja, joten on hyvä tarkastella ryhmiin jakautumista lähemmin. Tuloksia voidaan tulkita siten, että esimerkiksi tytöistä 2,8 prosenttia sijoittuu heikkojen identiteettien ryhmään, kun taas pojista tähän ryhmään sijoittuu 1,8 prosenttia. Tytöistä siis hieman useampi sijoittuu heikon kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmään, mutta ero poikiin on hyvin pieni. Niin ikään heikon kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin yhdistelmä on jonkin verran yleisempää

tyttöillä (9,0 %) kuin pojilla (5,0 %). Sukupuolten välinen ero ei taaskaan ole erityisen suuri, mutta jonkin verran suurempi verrattuna heikkojen identiteettien ryhmään.

Sen sijaan toiseen unilateraaliin ryhmään eli vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmään sijoittuminen on yleisempää pojilla (6,1 %) kuin tytöillä (4,0 %). Tyttöjen ja poikien väliset erot ovat kuitenkin jälleen varsin pieniä. Kenties mielenkiintoisempi tulos on se, että verrattaessa unilateraaleja ryhmiä keskenään havaitaan, että tytöistä useampi sijoittuu heikon kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmään, kun taas pojista useampi kuuluu vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmään. Sekä tytöistä että pojista enemmistö kuuluu vahvojen identiteettien ryhmään. Vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmässä poikien osuus (87,1 %) on hieman suurempi kuin tyttöjen osuus (84,2 %). Vaikka valtaosa tytöistä ja pojista sijoittuu vahvojen identiteettien ryhmiin, on tyttöjen ryhmiin sijoittumisessa kaiken kaikkiaan hieman enemmän vaihtelua kuin poikien ryhmiin sijoittumisessa.

Seuraavaksi tarkastellaan keskipistejaotteluun perustuvien ryhmien koostumusta etnisen ryhmän mukaan. Ryhmien osuudet on esitetty taulukossa 10. Etniset ryhmät eroavat χ^2 -testin perusteella tilastollisesti erittäin merkitsevästi ($p < .001$) sen mukaan, miten ne sijoittuvat kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin ryhmiin. Osa ryhmistä on varsin pieniä ja niiden jakaminen eri identiteettien yhdistäminen tuottaa niin ikään hyvin pieniä ryhmiä, mikä on syytä ottaa huomioon prosentiosuuksia tulkittaessa. Kaiken kaikkiaan on huomattava, että kaikkien ryhmien enemmistö kuuluu jälleen vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmään, mutta enemmistöjen osuudet vaihtelevat noin 56 prosentista noin 89 prosenttiin.

TAULUKKO 10 Keskipistejaotteluun perustuvien ryhmien koostumus etnisen ryhmän mukaan tarkasteltuna % (n)

Ryhmä	KI – EI–	KI – EI+	KI + EI–	KI + EI +	Yhteensä
Suomenkielinen kantaväestö	2,1 (63)	6,5 (193)	5,1 (150)	86,3 (2549)	100,0 (2955)
Suomenruotsalaiset	0,0 (0)	9,6 (17)	1,7 (3)	88,8 (158)	100,0 (178)
Saamelaiset	11,1 (1)	33,3 (3)	0,0 (0)	55,6 (5)	100,0 (9)
Romanit	11,1 (1)	22,2 (2)	11,1 (1)	55,6 (5)	100,0 (9)
Maahanmuuttajat	13,5 (5)	13,5 (5)	5,4 (2)	67,6 (25)	100,0 (37)
Paluumuuttajat	0,0 (0)	25,0 (2)	12,5 (1)	62,5 (5)	100,0 (8)
Joku muu	8,1 (3)	18,9 (7)	8,1 (3)	64,9 (24)	100,0 (37)
Kaikki	2,3 (73)	7,1 (229)	4,9 (160)	85,7 (2771)	100,0 (3233)

Suomenkieliseen kantaväestöön ja suomenruotsalaisiin kuuluvista ylivoimainen enemmistö kuuluu vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmään (86,3 %; 88,8 %). Sen sijaan muiden etnisten ryhmien sijoittuminen vahvojen identiteettien ryhmään ei ole yhtä ylivoimaista. Tämä ei kuitenkaan liene yllättävää varsinkaan maahanmuuttajien kohdalla. Saamelaisilla ja romaneilla kiinnittyminen saattaa suuntautua enemmän alueeseen ja/tai kulttuuriin. Unilateraalien ryhmien keskinäinen vertailu etnisen ryhmän mukaan tuottaa varsin kiinnostavia tuloksia. Ensinnäkin verrattaessa kahta suurinta ryhmää eli suomenkieliseen kantaväestöön kuuluvia ja suomenruotsalaisia toisiinsa huomaamme, että ensin mainitun ryhmän sijoittuminen unilateraalien ryhmien välillä on melko tasaista (KI – EI +: 6,5 %; KI + EI –: 5,1 %). Sen sijaan suomenruotsalaisista selkeästi useampi kuuluu vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmään (9,6 %) kuin vahvan kansallisen identiteetin ryhmään (1,7 %). Kaiken kaikkiaan unilateraalien vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmään kuulumisen on kaikissa etnisissä ryhmissä yleisempää kuin unilateraalien vahvan kansallisen identiteetin ryhmään kuulumisen.

Seuraavaksi tarkastellaan ryhmään kuulumista asuinalueen perusteella (taulukko 11). Aluejako tuottaa tilastollisesti merkitseviä ($p < .01$) eroja ryhmäkuulumiseen.

TAULUKKO 11 Keskipistejaotteluun perustuvien ryhmien koostumus aluejaon mukaan tarkasteltuna % (n)

Alue	KI – EI –	KI – EI +	KI + EI –	KI + EI +	Yhteensä
Etelä-Suomi/ maaseutu	3,7 (6)	5,6 (9)	5,6 (9)	85,2 (138)	100,0 (162)
Etelä-Suomi/ taajama	2,9 (38)	8,0 (106)	6,1 (80)	83,0 (1095)	100,0 (1319)
Länsi-Suomi/ maaseutu	3,0 (4)	1,5 (2)	7,6 (10)	87,9 (116)	100,0 (132)
Länsi-Suomi/ taajama	1,9 (12)	8,0 (50)	3,5 (22)	86,6 (544)	100,0 (628)
Itä-Suomi/ maaseutu	1,7 (3)	1,7 (3)	4,6 (8)	92,0 (160)	100,0 (174)
Itä-Suomi/ taajama	2,0 (5)	7,8 (19)	3,7 (9)	86,5 (212)	100,0 (245)
Pohjois-Suomi/ maaseutu	0,7 (1)	3,0 (4)	7,5 (10)	88,8 (119)	100,0 (134)
Pohjois-Suomi/ taajama	2,0 (6)	6,6 (20)	3,3 (10)	88,1 (267)	100,0 (303)
Ruotsinkielinen alue/maaseutu	0,0 (0)	3,1 (1)	3,1 (1)	93,8 (30)	100,0 (32)
Ruotsinkielinen alue/taajama	0,8 (1)	12,8 (16)	3,2 (4)	83,2 (104)	100,0 (125)
Kaikki	2,3 (76)	7,1 (230)	5,0 (163)	85,6 (2785)	100,0 (3254)

Aloitetaan tarkastelu heikkojen identiteettien ryhmästä. Luokkien välillä on jonkin verran eroja – varsin pienen marginaalin sisällä tosin. Esimerkiksi ruotsinkielisen alueen maaseudun nuorista yksikään ei sijoitu tähän ryhmään, kun taas 3,7 prosenttia Etelä-Suomen maaseudun nuorista kuuluu siihen. Tarkastellaan seuraavaksi unilateraaleja ryhmiä. Vaikuttaa siltä, että heikon kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin yhdistelmä on yleisempää taajamissa kuin maaseudulla kaikkialla Suomessa. Sen sijaan vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmän suhteen ei voida tehdä tällaista suoraviivaista tulkintaa. Tarkasteltaessa viimeistä ryhmää huomaamme, että jälleen kaikkien alueiden nuorista valtaosa kuuluu vahvojen identiteettien ryhmään. Tähän ryhmään kuulumisen on maaseudun nuorilla hieman yleisempää kuin taajamien nuorilla.

10.2 Ryhmiä eniten erottelevat tekijät

Seuraavaksi siirrytään analyysiosion viimeiseen vaiheeseen eli erotteluanalyysiin. Erotteluanalyysin yleisiä piirteitä on esitelty luvussa 6.2. Menetelmän etuna on nimenomaan se, että sen avulla voidaan selvittää, mitkä tekijät erottelevat eniten eri ryhmiin kuuluvia nuoria. Samalla saadaan tietoa siitä, millaiset asiat ovat luonteenomaisia kullekin ryhmälle. Olemme jo aiemmin tarkastelleet ryhmien välisiä eroja muutamien taustamuuttujien suhteen, mutta nyt voimme syventää tuota analyysia. Sukupuoli ja aluejako ovat myös mukana erotteluanalyysissa, joten saamme tietää erottelevatko ne eniten ryhmiä toisistaan, vai ovatko jotkin muut tekijät erottelukykyisempiä. Luokitteluun perustuva tutkimus on Gordonin ja Laddin (1990, 56) mukaan onnistunut, jos se onnistuu tunnistamaan yhden tai useamman ryhmän, jotka eroavat käyttäytymiseltään. Tiettyyn ryhmään kuuluvia yhdistävät jotkin piirteet tai vastausominaisuudet. Mitä enemmän ryhmiä kuvastavia muuttujia on, sitä paremmin ryhmien yksilöt on erotettavissa, ja täten sitä hyödyllisempää luokittelu on.

Erotteluanalyysiin mukaan tulevia selittäviä ja ryhmiä mahdollisesti erottelevia muuttujia on valittu mukaan runsaasti, sillä tässä vaiheessa ei vielä tiedetä, millaisten asioiden suhteen ryhmät eroavat toisistaan eniten. Analyysiin mukaan valitut muuttujat ovat luonteeltaan järjestysasteikollisia tai kaksiluokkaisia muuttujia. Osa muuttujista on demografisia muuttujia, kuten sukupuoli ja asuinalue. Näistä kahdesta muuttujista on uudelleen koodattu kaksiluokkaiset dummy-muuttujat, jotta ne voidaan sisällyttää analyysiin. Suurin osa malliin tulevista muuttujista on mielipide- ja asenneväittämiä, jotka kuvaavat nuorten yhteiskunnallisia asenteita, tietoja ja osallistumista sekä asennoitumista Eurooppaa, muita eurooppalaisia ja EU:ta kohtaan. Näiden muuttujien vastauskaalat vaihtelevat yhden ja kolmen tai yhden ja neljän välillä. Tulosten tulkinnan helpottamiseksi muuttujien vastausasteikot on tarvittaessa käännetty siten, että pistemäärän kasvu kuvaa esimerkiksi kiinnostuksen tai samaa mieltä olemisen voimistumista. Kaikki analyysiin tulevat muuttujat on kirjattu liitteeseen 10. Käytännössä mukaan on otettu melkein kaikki sellaiset asenne- ja mielipideväittämät, joiden suhteen on mielenkiintoista pohtia kansallista ja eurooppalaista identiteettiä.

Ryhmiteltävänä muuttujana on neliluokkainen muuttuja, joka sisältää ryhmät: 1) molemmat identiteetit ovat heikkoja (n=76, 2,3 %); 2) kansallinen identiteetti on heikko ja eurooppalainen identiteetti vahva (n=230, 7,1 %); 3) kansallinen identiteetti on vahva ja

eurooppalainen identiteetti heikko (n=163, 5,0 %); sekä 4) molemmat identiteetit ovat vahvoja (n=2785, 85,6 %). Analyysissa on käytetty askeltavaa menetelmää, jonka avulla erottelufunktiosta saadaan kohtuullisen kokoinen ja helpommin käsiteltävä, sillä se karsii pois sellaiset muuttujat, jotka erottelevat ryhmiä vain vähän (Jokivuori & Hietala 2007, 123). Erotteluanalyysin tuottamat funktiot on esitetty taulukossa 12.

TAULUKKO 12 Erotteluanalyysin tuottamat funktiot

Funktio	Ominaisarvo	Erottelukyky (%)	Erottelukyky, kumulatiivinen (%)	Kanoninen korrelaatio
1	,188	59,9	59,9	,398
2	,103	33,0	92,9	,306
3	,022	7,1	100,0	,148

Aineistossa erotteluanalyysi tuottaa kolme erottelufunktiota. Ensimmäinen niistä on alkuperäisten muuttujien lineaarikombinaatio, joka erottelee ryhmät toisistaan parhaiten (Nummenmaa, T. ym. 1997, 106). Toisessa sarakkeessa on merkitty funktioiden ominaisarvot (*Eigenvalues*), jotka kuvaavat, kuinka paljon mikäkin funktio pystyy selittämään koko aineiston vaihtelusta. Faktori on sitä merkityksellisempi, mitä suurempi sen ominaisarvo on. (Nummenmaa, L. 2010, 403.) Näemme, että ensimmäisen funktion ominaisarvo on korkein ja toisen funktion ominaisarvo on vajaat puolet ensimmäisestä. Kolmannen funktion ominaisarvo on hyvin pieni. Funktioiden selitysosuudet saadaan kun ominaisarvot jaetaan havaittujen muuttujien määrällä. Selitysosuus kertoo, kuinka monta prosenttia kukin funktio selittää aineiston kokonaisvaihtelusta. (emt.)

Ensimmäinen funktio selittää noin 60 prosenttia ryhmien välisestä vaihtelusta, toinen 33 prosenttia ja kolmas selittää ainoastaan noin 7 prosenttia ryhmien välisestä vaihtelusta. Ensimmäinen ja toinen funktio erottelevat siis ryhmiä parhaiten. Yhdessä ne onnistuvat erottelemaan noin 93 prosenttia tapauksista. Kolmannen funktion erottelukyky on siis varsin pieni. Taulukon viimeisessä sarakkeessa on ilmoitettu funktioiden kanoniset korrelaatiot. Kanoninen korrelaatio tarkoittaa selittävien ja selitettävien muuttujien kombinaatiota, ja sen saama arvo merkitsee funktion selitysvoimaa (Metsämuuronen 2008, 136). Kanoninen korrelaatio vaihtelee välillä [0,1]. Ensimmäisen ja toisen funktion kanoniset korrelaatiot ovat varsin korkeita, mutta kolmannen funktion kanoninen korrelaatio on melko alhainen. Toisin sanoen ominaisarvojen, erottelukyvyn ja kanonisen

korrelaation perusteella voidaan sanoa, että ensimmäinen ja toinen funktio erottelevat ryhmiä eniten, mutta kolmannen funktion erottelukyky on vähäinen.

Erotteluanalyysin tulosten tulkintaa voidaan jatkaa tarkastelemalla erottelufunktioiden erottelukyvyn tilastollisia merkitsevyyksiä (*Canonical Discriminant Functions*), jotka perustuvat Wilksin lambdaojen kautta laskettuihin X-testeihin (Nummenmaa, T. ym. 1997, 110). Wilksin Lambda avulla mitataan, onko erottelufunktio tilastollisesti merkitsevä (Metsämuuronen 2008, 239). Kaikkien kolmen erottelufunktion erottelukyky (Funktio 1:ssä Wilks' Lambda=.746, X=576,300 ja p=.000; Funktio 2:ssa Wilks' Lambda .887, X=237,238 ja p=.000; Funktio 3:ssa Wilks' Lambda=.978, X=43,589 ja p=.000) on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Jälleen iso aineisto vaikuttaa siihen, että kolmannenkin funktion erottelukyky on tilastollisesti erittäin merkitsevä, vaikka todellisuudessa sen erottelukyky on varsin vähäinen.

Taulukossa 14 (*Structure Matrix* -tuloste) ovat ne muuttujat, jotka ovat eniten yhteydessä funktioihin. Nämä ovat siis muuttujia, joiden suhteen ryhmissä havaitaan tilastollisesti merkitseviä eroja. Analyysiin tulisi valita sellaisia muuttujia, jotka eroavat mahdollisimman paljon suhteessa muihin funktioihin. Eli jos samalla muuttujalla on kahdessa funktiossa hyvin samanarvoinen tunnusluku, on se syytä jättää pois analyysistä. (Jokivuori 2002, 88.)

Analyysiin valittiin alussa suuri määrä erilaisia muuttujia, ja sen takia myös funktioihin on "latautunut" paljon muuttujia. Tulosten tulkintaan on kuitenkin otettu mukaan vain ne muuttujat, joiden korrelaatio on yli +/- 0,3:n. Näin voidaan paremmin keskittyä niihin tekijöihin, jotka ovat kaikkein eniten yhteydessä kuhunkin erottelufunktioon. Mukana on vain kaksi funktiota, sillä kolmannelle funktiolle ei latautunut yhtään muuttujaa vaaditulla voimakkuudella. Lisäksi sen selityskyvyn jäädessä hyvin alhaiseksi, on tämä funktio jätetty analyysin ulkopuolelle. Sen sijaan kahdelle muulle funktiolle latautui varsin paljon muitakin muuttujia, joiden korrelaatiot olivat kohtuullisia, mutta jotka eivät ole tässä analyysissä mukana. Perehdytään muuttujiin, jotka ovat eniten muodostamassa erottelufunktioita taulukon 13 avulla.

TAULUKKO 13 Erottelufunktiot ja niihin sisältyvät muuttujat

Funktio 1		Funktio 2	
➤ Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin	+578*	➤ Suomeen tulevilla Euroopan maiden kansalaisilla tulee olla samat mahdollisuudet kuin suomalaisillakin riippumatta heidän puhumastaan kielestä	+518*
➤ Suomi pitää ympäristöasioita suuressa arvossa	+569*	➤ On hyvä, että muiden eurooppalaisten sallitaan asua Suomessa, sillä he tuovat mukanaan erilaisia kulttuureja	+487*
➤ Luottamus poliisiin	+501*	➤ Olisi hyvä, jos Euroopan mailla olisi yhtäläisemmät lait ja säädökset	+467*
➤ Luottamus puolustusvoimiin	+501*	➤ Luottamus Euroopan parlamenttiin	+438*
➤ Luottamus Suomen valtionhallintoon	+412*	➤ Vieraan eurooppalaisen kielen oppiminen auttaa ihmisiä ymmärtämään paremmin muita Euroopan kulttuureja	+412*
➤ Luottamus eduskuntaan	+408*	➤ Suomeen tulevilla Euroopan maiden kansalaisilla tulee olla samat mahdollisuudet kuin suomalaisillakin riippumatta heidän etnisestä tai rodullisesta taustastaan	+405*
➤ Luottamus asuinkunnan kunnallishallintoon	+407*	➤ Suomeen tulevilla Euroopan maiden kansalaisilla tulee olla samat mahdollisuudet kuin suomalaisillakin: riippumatta heidän koulutustasostaan	+404*
➤ Luottamus oikeusistuimiin	+396*	➤ Suomeen tulevilla Euroopan maiden kansalaisilla tulee olla samat mahdollisuudet kuin suomalaisillakin riippumatta heidän uskonnostaan tai vakaumuksestaan	+399*
➤ Äänestän kuntavaaleissa tulevaisuudessa	+391*	➤ Luottamus Euroopan komissioon	-383*
➤ Luottamus koululaitokseen	+385*	➤ Suomeen tulevilla Euroopan maiden kansalaisilla tulee olla samat mahdollisuudet kuin suomalaisillakin riippumatta siitä, tulevatko he rikkaasta vai köyhästä maasta	+383*
➤ Luottamus Yhdistyneisiin kansakuntiin (YK)	+374*	➤ Suomen kansalaiset ovat paremmin turvassa rikoksilta, jos he sulkevat rajat muista Euroopan maista tulevilta maahanmuuttajilta	-369*
➤ Ollakseen hyvä aikuinen kansalainen tulee osoittaa kunnioitusta valtiovallan edustajia kohtaan	+367*	➤ Kaikilla etnisillä ryhmillä tulisi olla Suomessa tasavertaiset mahdollisuudet saada hyviä työpaikkoja	+352*
➤ Luottamus poliittisiin puolueisiin	+366*	➤ Maahanmuuttajilla tulisi olla samat oikeudet kuin kaikilla muillakin kyseisen maan asukkailla	+343*
➤ Ollakseen hyvä aikuinen kansalainen tulee noudattaa aina lakia	+347*	➤ Maahanmuuttajien tulisi edelleen voida noudattaa omia tapojaan ja elämäntapaansa	+335*
➤ Protestivalmius maalaamalla iskulauseita	-311*	➤ Puhun ystävien tai perheen kanssa siitä, millaista mahtaisi olla työskennellä muissa	+324*

seiniin				
➤ Äänestän valtiollisissa vaaleissa tulevaisuudessa	+304*	➤ Euroopan maissa		
		➤ Maahanmuuttajalapsilla tulisi olla samat koulutusmahdollisuudet kuin muillakin lapsilla kyseisessä maassa		+ .324*
		➤ Se, että muiden Euroopan maiden kansalaisten sallitaan työskennellä täällä, on Suomen kansantalouden kannalta hyvä asia		+ .323*
		➤ Maahanmuuttajien tulisi edelleen voida puhua omaa kieltään		+ .319*
		➤ Useita vuosia uudessa maassa asuneilla maahanmuuttajilla tulisi olla mahdollisuus äänestää vaaleissa		+ .316*
		➤ Kaikilla etnisillä ryhmillä tulisi olla Suomessa tasavertaiset mahdollisuudet hankkia hyvä koulutus		+ .312*
		➤ Eurooppalaisten tulee saada matkustaa vapaasti missä tahansa Euroopassa; siten he oppivat ymmärtämään paremmin muita Euroopan kulttuureja		+ .311*
		➤ Koulujen tulisi opettaa oppilaat kunnioittamaan kaikkien etnisten ryhmien jäseniä		+ .306*
		➤ Euroopan maiden kansalaisten tulee saada asua ja tehdä työtä missä tahansa Euroopassa		+ .303*

Ensimmäiseen funktioon on kaikkein voimakkaimmin yhteydessä väittämät *Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin ja Suomi pitää ympäristöasioita suuressa arvossa*. Nämä voidaan tulkita positiiviseksi suhtautumiseksi Suomen valtiota kohtaan. Vastaavaa kuvaa luovat myös erilaiset "luottamusmuuttajat". Erottelufunktiolla painottuu luottamus poliisiin, puolustusvoimiin, Suomen valtionhallintoon, eduskuntaan, asuinkunnan kunnallishallintoon, oikeusistuimiin, koululaitokseen ja poliittisiin puolueisiin. Mukana on myös luottamus YK:ta kohtaan. Funktiolle on lisäksi latautunut hyvän kansalaisuuden elementeistä kunnioituksen osoittaminen valtiovallan edustajia kohtaan ja lakien noudattaminen. Edellisten kanssa varsin yhtenäistä funktiota rakentavat "vaalimuuttajat" eli arviot kunta- ja valtiollisissa vaaleissa äänestämisestä tulevaisuudessa. Sen sijaan iskulauseiden maalaaminen seiniin protestikeinona saa negatiivisen korrelaation. Kaiken kaikkiaan ensimmäisellä funktiolla painottuu luottamus erilaisiin instituutioihin ja auktoriteettien kunnioitus. Ennen kaikkea funktiota luonnehtii positiivinen suhtautuminen Suomea ja sen instituutioita kohtaan.

Toiselle erottelufunktiolle latautuu varsin paljon muuttujia, jotka ylittävät +/- 0.3:n rajan. Ensimmäisen funktion muuttujien liittyessä vahvasti Suomeen, liittyvät useat toisen

funktion muuttujat jollain tavalla Eurooppaa koskettaviin asioihin. Moni muuttujista käsittelee eurooppalaisten maahanmuuttoa Suomessa. Korrelaatiot ovat positiivisia, mikä tarkoittaa myönteistä kantaa väittämiin. Yleisesti ottaen funktiolla painottuu myötämielinen suhtautuminen eurooppalaisten maahanmuuttajien yhtäläisiin mahdollisuuksiin suomalaisiin nähden. Lisäksi tällä funktiolla painottuu luottamus Euroopan parlamenttia ja Euroopan komissiota kohtaan sekä yhtenäisempien lakien ja säädösten kannattaminen Euroopan maiden välillä. Toisin sanoen funktiolla painottuu myös Euroopan unionin toimielinten kannatus. Funktiolle latautuu myös useita maahanmuuttajien ja etnisten ryhmien oikeuksia käsitteleviä muuttujia. Täten voidaan sanoa, että tätä funktiota luonnehtii positiivinen suhtautuminen "erilaisuuteen" ylipäätään.

Seuraavaksi ryhdytään sijoittamaan ryhmiä kahteen erotteludimensioon *Functions at Group Centroids* -tulosten perusteella (taulukko 15). Ryhmien keskimääräisten erottelupisteiden perusteella havaitaan, mitkä erottelufunktiot luonnehtivat parhaiten kutakin ryhmää (Metsämuuronen 2008, 241). Ryhmien saamat pisteet kuvaavat kunkin ryhmän sijoittumista ulottuvuuteen, joka voidaan ajatella janamaiseksi. Nollapiste kuvaa kaikkien tapausten keskiarvoa, jolloin kunkin ryhmän painopistemäärän poikkeama nolasta ilmentää ryhmän sijoittumista suhteessa koko aineiston keskiarvoon. (Jokivuori 2002, 89.) Positiivisia arvoja saavat ryhmät sijoittuvat keskiarvon yläpuolelle kun taas negatiivisia arvoja saavat ryhmät sijoittuvat keskiarvon alapuolelle (Jokivuori & Hietala 2007, 129). Neljännen eli vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmän suuri osuus suhteessa koko aineistoon vaikuttaa luonnollisesti voimakkaasti keskiarvoon. Täten tämän ryhmän painopistearvot eivät voi poiketa radikaalisti nolasta eli keskiarvosta.

TAULUKKO 15 Sitoutumisryhmät erotteludimensioissa

Funktio 1	ryhmän painopiste	Funktio 2	ryhmän painopiste
1) Molemmat identiteetit heikot	-1,576	1) Molemmat identiteetit heikot	-0,355
2) Kansallinen identiteetti heikko, eurooppalainen identiteetti vahva	-1,240	2) Kansallinen identiteetti heikko, eurooppalainen identiteetti vahva	+0,550
3) Kansallinen identiteetti vahva, eurooppalainen identiteetti heikko	-0,591	3) Kansallinen identiteetti vahva, eurooppalainen identiteetti heikko	-1,365
4) Molemmat identiteetit vahvat	+0,160	4) Molemmat identiteetit vahvat	+0,029

Ensimmäinen erottelufunktio erottelee kaikkein voimakkaimmin toisistaan ryhmät, joissa kansallinen ja eurooppalainen identiteetti ovat samanaikaisesti joko heikkoja tai vahvoja. Heikon kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmä (2,3 %) sijoittuu ulottuvuuden negatiiviseen ääripäähän (-1,576). Tämä ryhmä on keskimääräistä vähemmän sitä mieltä, että Suomen poliittisen järjestelmän toimii hyvin ja että Suomi pitää ympäristöasioita suuressa arvossa. Tässä ryhmässä myös koetaan keskimääräistä vähemmän luottamusta poliisiin, puolustusvoimiin, Suomen valtionhallintoon, eduskuntaan, oman asuinkunnan kunnallishallintoon, oikeusistuimiin, koululaitokseen, Yhdistyneisiin kansakuntiin ja poliittisiin puolueisiin. Ryhmä ei myöskään usko äänestävänsä kunta- tai valtiollisissa vaaleissa tulevaisuudessa tai koe tärkeänä, että hyvän aikuisen kansalaisen ominaisuuksiin kuuluu noudattaa aina lakia tai osoittaa kunnioitusta valtiovallan edustajia kohtaan. Toisin sanoen tätä ryhmää luonnehtii keskimääräistä heikompi luottamus eri instituutioihin ja negatiivinen suhtautumien Suomeen valtiona.

Myös yksipuoleinen, heikon kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmä (7,1 %) sijoittuu dimensiolla melko lähelle edellistä ryhmää (-1,240). Sille on siis luonteenomaista vastaavat tekijät. Ei ole erityisen yllättävää, että nämä heikkojen kansallisten identiteettien ryhmien nuoret eivät luota Suomen valtion instituutioihin, eivätkä näe sen poliittisen järjestelmän ja valtionhallinnon toimivan hyvin. Kuten teoriaosuudessa käytiin läpi, ovat kansalliset poliittiset järjestelmät aina pyrkineet vahvistamaan legitimitettiään rakentamalla kansallisia identiteettejä. Näin ollen valtio on kiinteä osa kansakunnan ja niin ikään kansallisen identiteetin ideaa. Näyttää siltä, että heikko kansallinen identiteetti peilautuu vahvasti epäluottamukseen valtion instituutioita kohtaan.

Kuitenkin varsin yllättävästi myös toinen unilateraali, vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmä (5,0 %), sijoittuu ulottuvuuden negatiiviselle puolelle (-0,591). Tässäkin ryhmässä toisin sanoen koetaan selkeästi keskimääräistä vähemmän luottamusta Suomen valtion instituutioita kohtaan. Ei siis ole täysin itsestään selvää, että vahva kansallinen identiteetti johtaa suoraan myönteiseen suhtautumiseen valtionhallintoa kohtaan tai luottamukseen instituutioita kohtaan. Ilmeisesti myös eurooppalaisen identiteetin kokemus vaikuttaa luottamukseen suomalaisiin instituutioihin ja ajatuksiin hyvästä kansalaisuudesta.

Ainoastaan vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin omaava ryhmä (85,6 %) sijoittuu jonkin verran dimension positiiviselle puolelle (+0,160). Tämä ryhmä suhtautuu keskimääräistä myönteisemmin Suomen poliittisen järjestelmän toimivuuteen ja uskoo keskimääräistä vahvemmin, että Suomi pitää ympäristöasioita suuressa arvossa. Lisäksi tälle ryhmälle on ominaista keskimääräistä vahvempi luottamus poliisiin, puolustusvoimiin, Suomen valtionhallintoon, eduskuntaan, oman asuinkunnan kunnallishallintoon, oikeusistuimiin, koululaitokseen, Yhdistyneisiin kansakuntiin ja poliittisiin puolueisiin. Lisäksi ryhmän jäsenet arvioivat keskimääräistä useammin äänestävänsä tulevaisuudessa kunta- ja valtiollisissa vaaleissa. Näiden nuorten mielestä on myös keskimääräistä tärkeämpää osoittaa kunnioitusta valtiovallan edustajia kohtaan ja noudattaa aina lakia.

Näitä tuloksia tulkittaessa näyttää siis siltä, että luottamus erilaisia (enimmäkseen Suomen valtion) instituutioita kohtaan ja kansalaisaktiivisuus äänestämisen muodossa on luonteenomaista niille nuorille, joilla on *sekä* vahva kansallinen *että* vahva eurooppalainen identiteetti. Sen sijaan ne nuoret, jotka samastuvat heikosti molempiin kollektiivisen identiteetin tyypeihin tai vain toiseen niistä – olipa se sitten kansallinen tai eurooppalainen – kokevat keskimääräistä vähemmän luottamusta, eivätkä usko äänestävänsä tulevaisuudessa.

Ensimmäinen erottelufunktio erottelee siis kaikkein selkeimmin toisistaan ryhmät, joissa kansallinen ja eurooppalainen identiteetti koettiin samanaikaisesti joko heikkona tai vahvana. Toinen erottelufunktio sitä vastoin erottelee voimakkaimmin toisistaan unilateraalit ryhmät. Nämä ryhmät ovat nollakohdan eri puolilla.

Heikon kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmä sijoittuu ulottuvuuden positiiviselle puolelle (+0,550). Tämä ryhmä on siis vastannut keskimääräistä myönteisemmin eurooppalaisten maahanmuuttoa, maahanmuuttajien ja etnisten ryhmien oikeuksia sekä Euroopan unionia käsitteleviin väittämiin. Heikon kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin omaavien nuorten mielestä Suomeen tulevilla Euroopan maiden kansalaisilla tulisi olla samat mahdollisuudet kuin suomalaisilla riippumatta heidän puhumastaan kielestä, etnisestä tai rodullisesta taustasta, koulutustasosta, uskonnosta tai vakaumuksesta, tai riippumatta siitä tulevatko he rikkaasta vai köyhästä maasta. Lisäksi vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmään kuuluvat nuoret kannattavat keskimääräistä vahvemmin Euroopan maiden yhtäläisempiä lakeja ja säädöksiä sekä luottavat

keskimääräistä enemmän Euroopan parlamenttiin ja komissioon. Näyttää siis siltä, että Euroopan unionin kannatus on yhteydessä eurooppalaiseen identiteettiin myös erotteluanalyysin pohjalta.

Vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmässä myös kannatetaan enemmän muiden eurooppalaisten asumista ja työskentelyä Suomessa, sillä he tuovat mukanaan erilaisia kulttuureja ja parantavat Suomen kansantaloutta. Lisäksi tässä ryhmässä uskotaan, että vieraan eurooppalaisen kielen oppiminen auttaa ihmisiä ymmärtämään paremmin muita Euroopan kulttuureja. Tämä ryhmä vastustaa Suomen rajojen sulkemista rikoksilta suojautumisen vuoksi ja uskoo, että Euroopan maiden kansalaisten tulee saada asua ja tehdä työtä missä tahansa Euroopassa. Tämän ryhmän jäsenet myös uskovat, että maahanmuuttajien tulisi edelleen voida puhua omaa kieltään, ja että useita vuosia uudessa maassa asuneilla maahanmuuttajilla tulisi olla mahdollisuus äänestää vaaleissa. Lisäksi ryhmässä uskotaan keskimääräistä vahvemmin, että kaikilla etnisillä ryhmillä tulisi olla Suomessa tasavertaiset mahdollisuudet hankkia hyvä koulutus ja että koulujen tulisi opettaa oppilaat kunnioittamaan kaikkien etnisten ryhmien jäseniä. Täten vahva eurooppalaisuuden kokemus ei välttämättä rajoitu yhteisöllisyyteen pelkästään Euroopan tasolla, mutta kenties laajemminkin. Vahvan eurooppalaisen identiteetin omaavat nuoret näyttävät siis suhtautuvan "erilaisuuteen" ylipäättään muita ryhmiä myönteisemmin.

Vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmä (5,0 %) sen sijaan sijoittuu ulottuvuuden negatiiviselle puolelle melko voimakkaasti (-1,365). Tälle ryhmälle on ominaista päinvastainen suhtautuminen edellä mainittuihin väittämiin. Vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin yhdistelmä heijastuu varauksellisempaan suhtautumisena ajatukseen eurooppalaisesta yhteisöllisyydestä. Vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin nuoret poikkeavat keskiarvosta myös maahanmuuttajiin ja etnisiin ryhmiin suhtautumisen puolesta. Varauksellinen suhtautuminen "erilaisuuteen" näyttää siis olevan luonteenomaista ainakin vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin yhdistelmän omaaville nuorille.

Entä miten edellä mainittuihin asioihin suhtautuvat ne nuoret, joilla kansallinen ja eurooppalainen identiteetti on samanaikaisesti joko heikkoa tai vahvaa? Heikon kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmä on dimension negatiivisella puolella (-.340). Tämän ryhmän nuoret siis suhtautuvat eurooppalaisiin, EU:n instituutioihin sekä maahanmuuttajiin ja etnisiin ryhmiin keskimääräistä varauksellisemmin. Arvo ei

kuitenkaan ole lähellekään yhtä suuri kuin unilateraalinen vahvan kansallisen identiteetin ryhmällä. Näyttää siltä, että varauksellinen suhtautuminen muita eurooppalaisia, etnisiä ryhmiä ja maahanmuuttajia kohtaan on erityisen luonteenomaista nimenomaan nuorille, joilla on samanaikaisesti vahva kansallinen ja heikko eurooppalainen identiteetti.

Vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmä on niukasti dimension positiivisella puolella (+.018). Tässä ryhmässä toisin sanoen suhtaudutaan positiivisesti muiden eurooppalaisten oikeuksiin ja EU-instituutioihin sekä maahanmuuttajiin ja etnisiin ryhmiin. On muistettava, että kyseinen ryhmä on ylivoimaisesti suurin, joten voidaan sanoa, että suurinta osaa nuoria luonnehtii avoin suhtautuminen edellä mainittuja ryhmiä kohtaan.

Kaiken kaikkiaan erotteluanalyysin tulokset eivät tuottaneet erityisen yllättäviä tuloksia. Nuoria erottelivat enimmäkseen tekijät, jotka liittyvät yleisesti ottaen joko Suomeen tai Eurooppaan. Erotteluanalyysi antoi kuitenkin kiinnostavaa lisätietoa erityisesti yksipuoleisista ryhmistä. On myös kiinnostavaa pohtia niitä tekijöitä, jotka *eivät* ole mukana erottelemassa ryhmiä toisistaan. Sukupuolta lukuun ottamatta muut niin sanotut taustamuuttajat eivät tule mukaan erotteluanalyysiin. Sukupuoli latautuu erottelufunktio 2:lle ($r=-.250$), mutta ei ole mukana listassa, sillä se ei ylittänyt raja-arvoa. Sen korrelaatioarvo on kuitenkin kohtuullinen. Sukupuolesta tehtiin dummy-muuttuja, jossa tytöt saivat arvon 0 ja pojat 1. Tätä voidaan tulkita siten, että funktio 2:lle latautuvat muuttajat ovat tyypillisempiä tytöille kuin pojille. Sen sijaan maaseutu/taajama-jaottelulla ja nuorten arviolla omasta koulutustasosta ei ole erotteluvoimaa ryhmien suhteen. Myöskään vanhempien koulutustasoilla tai yhteiskunnallisella ja poliittisellä kiinnostuksella ei ole mainittavaa merkitystä erojen kannalta.

11 YHTEENVETO

Tässä pro gradu -tutkielmassa lähdettiin kartoittamaan suomalaisten nuorten kuulumisen tunnetta kansallisella ja Euroopan tasolla. Tutkielman keskiössä on kysymys siitä, missä määrin suomalaiset nuoret omaavat kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin, eli kuinka vahvasti he identifioituvat Suomeen ja Eurooppaan. Kollektiivisten identiteettien laajuus ja voimakkuus voivat vaihdella ajan ja paikan mukaan ja niissä voi tapahtua nopeitakin muutoksia (Smith 1991, 175–176), minkä takia niiden tutkiminen on tärkeää. Kollektiiviset identiteetit ovat olennainen osa sitä, miten ihmiset hahmottavat ja järjestävät maailmaa (Billig 1995; Kaunismaa 1997). Myös tästä syystä identiteettien tutkiminen on aiheellista. Kollektiivisiä identiteettejä tutkimalla voimme päästä kiinni siitä, miten ihmiset kokevat yhteiskunnalliset muutokset, esimerkiksi lisääntyvän kansainvälistymisen. Erityisesti nuoria tutkimalla voimme yrittää päästä kiinni siitä, missä suhteessa kansalliseen ja eurooppalaiseen identiteettiin samastutaan tulevaisuudessa (ks. Houni & Suurpää 1998, 6; Lutz ym. 2006).

Ensimmäisenä tutkimustehtävänä analysoitiin, miten vahvoja nuorten kansallinen ja eurooppalainen identiteetti ovat. Identiteettejä lähdettiin kartoittamaan operationalisoimalla molemmille oma empiirinen vastineensa. Teoreettisena lähtökohtana on, että kollektiiviset identiteetit ovat sosiaalisesti rakentuneita, ja niissä ihmisiä yhdistää tunne kuulumisesta johonkin rajattuun, solidaariseen ryhmään (Brubaker & Cooper 2000, 19–21; Fligstein 2008, 127). Kansallisen identiteetin indikaattori mittaa nuorten kuulumisen tunnetta Suomen kansakuntaan ja vastaavasti eurooppalaisen identiteetin indikaattori mittaa nuorten kuulumisen tunteen voimakkuutta Euroopan tasolla.

Operationalisoitujen mittareiden perusteella suomalaisilla nuorilla on keskimäärin vahva kansallinen ja varsin vahva eurooppalainen identiteetti. Molempien mittareiden keskiarvot ylittävät arvon kolme neliasteisella skaalalla ja molempien keskihajonnat olivat varsin pienet. Kansallinen identiteetti on voimakkaampaa kuin eurooppalainen, mutta ero on kohtuullisen pieni. Kaiken kaikkiaan vaikuttaa siltä, että kansallinen ja eurooppalainen identiteetti ovat merkityksellisiä nuorten kuulumisen tunteen kannalta.

Tulokset nuorten vahvasta kansallisesta identiteetistä eivät ole erityisen yllättäviä aihetta käsittelevän kirjallisuuden ja empiirisen tutkimuksen pohjalta. Teoriaosuudessa tarkastelimme, kuinka kansalliset identiteetit ovat olleet perinteisesti tärkeitä

kollektiivisten identiteettien lähteitä (Smith 1991; Fligstein 2008, 127). Toden totta Suomi näyttää Benedict Andersonin (2007, 39) sanoin nauttivan varsin "laaja-alaista emotionaalista legitimitettä" nuorten kansalaistensa keskuudessa. Tulos nuorten vahvasta kansallisesta identiteetistä on yhtenevä myös esimerkiksi vuoden 2010 Nuorisobarometrin (Myllyniemi 2010) kanssa, jonka mukaan nuorista välittyy varsin vanhakantainen ja isänmaallinen kuva. Myös tämän tutkielman pohjalta välittyy vastaava kuva, sillä osa kansallisen identiteetin mittarin väittämistä on varsin isänmaallissävyytteisiä. Tällaisia väittämiä ovat muun muassa *Suomen lippu on minulle tärkeä* ja *Tunnen Suomea kohtaan suurta kunnioitusta*. Suuri osa nuorista on täysin samaa tai vähintään samaa mieltä näistä väittämistä.

Teoriaosuudessa tarkastelimme myös nationalismin käsitettä, millä tarkoitetaan tässä tutkielmassa ajattelutapaa, jonka myötä monien mielestä tuntuu hyvin luontevalta ajatella maapallon koostuvan kansallisvaltioista. Tämän ajattelutavan myötä oman maan, kansan ja kansallisen identiteetin arvostus on merkityksellistä (Pakkasvirta & Saukkonen 2005a, 8). Tällainen tapa tarkastella maailmaa on hyvin arkipäiväinen ja lähes huomaamaton (Billig 1995). Aineiston analyysin pohjalta kansakuntaan kuulumisen ja siihen kiinnittyminen tuntuvat olevan nuorille varsin luontevia asioita, eikä tätä kyseenalaisteta, mikä antaa viitteitä Michael Billigin kuvaamasta banaalista nationalismista. Billigin mukaan nationalismi sisältää uskomusten ja käytäntöjen tyyppejä, jotka uusintavat elämäämme maailmaa kansallisvaltioiden maailmana, ja ihmisiä kansallisvaltioiden kansalaisina. Tällainen ajattelutapa ehdollistaa vahvasti kulttuurista ajattelutapaamme (Smith 1991, 143–145). Tutkielman empiirinen osuus antaa viitteitä tällaisen banaalin nationalismin olemassaolosta.

Sen sijaan analyysin tulos nuorten kohtuullisen vahvasta eurooppalaisesta identiteetistä ei istu siihen kuvaan, jonka kirjallisuus ja aiempi empiirinen tutkimus tästä kollektiivisesta identiteetistä esittävät. Yleisesti ottaen kirjallisuudessa suhtaudutaan varauksellisesti eurooppalaisen identiteetin ideaan, eikä uskota "tavallisten" ihmisten (ei-eliitin) samastuvan laajempaan Euroopan yhteisöön (ks. esim. Smith 1992; Fligstein 2008; Fligstein ym. 2012). Empiirinen tutkimus antaa vaihtelevia tuloksia suomalaisten samastumisesta Eurooppaan. Kaiken kaikkiaan eurooppalainen identiteetti ei näyttäydä teoriaosuudessa käsitellyissä tutkimuksissa yhtä vankalta kuin mitä tämän tutkielman analyysi paljastaa. Eurooppalaisen identiteetin mittarin keskiarvo on varsin lähellä kansallisen identiteetin keskiarvoa, ja sen keskihajonta on varsin pieni.

On tosin todettava, että eurooppalaisen identiteetin indikaattorin muodostavat muuttajat saavat jonkin verran vaihtelevia arvoja. Esimerkiksi yli 60 prosenttia nuorista oli täysin samaa mieltä väittämästä *Koen itseni eurooppalaiseksi*, mutta täysin samaa mieltä olevien osuus väittämästä *Tunnen itseni osaksi Eurooppaa* oli "vain" noin 22 prosenttia. Vaikka täysin samaa mieltä olevien osuus on jälkimmäisenkin väittämän kohdalla suhteellisen korkea, saattavat tällaiset osuuksien vaihtelut muuttajien välillä indikoida epämääräisyyden kokemusta, joka Euroopan määrittelyyn liittyy. Teoriaosuudessa kävimme läpi sitä, kuinka Euroopan määrittelyminen on aina ollut haasteellista ja kuinka siihen on liittynyt useita ideoita (Delanty 1995; Padgen 2002). Hartmut Kalblen (2009, 198) mukaan Eurooppaan identifioituminen on aina ollut kiistanalaista ja sitä on luonnehtinut valintojen mahdollisuus, mielipide-erot sekä taistelu erilaisista määrittelytavoista ja samastumisen kohteista. Jatkotutkimuksena olisi kiinnostavaa perehtyä tarkemmin niihin sisältöihin ja merkityksiin, joita nuoret antavat Euroopalle ja eurooppalaisuudelle.

Tarkastelimme teoriaosuudessa myös, kuinka Euroopan unioni on aktiivisesti pyrkinyt rakentamaan eurooppalaista identiteettiä, ja kuinka unioniin viitataan usein pelkästään Eurooppana. Vaikka samastuminen Eurooppaan ja Euroopan unionin kannatus usein liittyvät toisiinsa, ovat ne kuitenkin eri asioita (Díez Medrano & Gutiérrez 2001, 755). Tässä tutkielmassa unionin kannatusta mittaavat muuttajat sisällytettiin eurooppalaisen identiteetin indikaattoriin tilastollisten testien perusteella. Erotteluanalyysin tulokset antavat myös viitteitä siitä, että samastuminen Eurooppaan on yhteydessä Euroopan unioniin ja sen kannatukseen. Euroopan unioni voikin olla keskeinen syy siihen, miksi tämän aineiston perusteella nuorilla on vahva eurooppalainen identiteetti, sillä kyseiset nuoret ovat eläneet lähes koko elämänsä EU-kansalaisina. Nuorisotutkimuksessa on keskeisesti mukana ajatus siitä, että nuorten elämät sijoitetaan laajempaan yhteiskunnalliseen ja historialliseen kontekstiin. Nuorisotutkimus analysoi millaisia vaikutuksia yhteiskunnallisilla muutoksilla on nuorten elämään. (Cieslik & Simpson 2013, xi–xii.)

Tutkimuksen kohteena olevat nuoret ovat eläneet suurimman osan elämästään Euroopan unionin kansalaisina, ja voidaan esittää hypoteesi, että tällä on vaikutuksia Eurooppaan identifioitumiseen sen vahvistavassa mielessä. Nuoremmat, niin sanotut EU-sukupolvet, jotka ovat eläneet melkein koko elämänsä unionin kansalaisina, voivat kokea eurooppalaisuuden luonnollisempaan kuin aiemmat sukupolvet, joilla on kenties historian

tuomaa painolastia ja muistoja, jotka estävät kokemasta eurooppalaista yhteisöllisyyttä. Wolfgang Lutzin ja kumppaneiden (2006) Eurobarometrien pitkittäisanalyysi esittää, että eurooppalainen identiteetti on hiljalleen ottamassa jalansijaa uusien sukupolvien syntyessä ja vanhempien sukupolvien hävitessä. Myös Márta Fülöp ja Alistair Rossin (2004, 4–5) mukaan Euroopan integraatioprosessi vaikuttaa nuorten sosialisatioprosesseihin. Tämän tutkielman pohjalta ei kuitenkaan voida tehdä johtopäätöksiä ikäryhmien ja sukupolvien eroista, ja on huomattava, että edellä mainitut Euroopan unionin vaikutukset nuorten identiteettiin ovat vain analyysin pohjalta heränneitä hypoteeseja, jotka vaativat lisätutkimusta. Yhtä kaikki EU näyttää olevan merkityksellinen eurooppalaisen identiteetin kannalta.

Toisena tutkimusongelmana kysyttiin, mitkä tekijät tuottavat eroja nuorten kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin kokemuksiin. Kaiken kaikkiaan nuoret näyttävät varsin homogeeniselta ryhmältä identiteettien suhteen. Taustatekijät tuottivat tilastollisesti merkitseviä eroja identiteettimittareiden keskiarvoissa, mutta lähemmän tarkastelun myötä erot eivät yleisesti ottaen olleet suuria. Kiinnostavaa oli, ettei vanhempien koulutustaso eikä kiinnostus poliittisia ja yhteiskunnallisia asioita kohtaan tuottaneet merkittäviä eroja nuorten kollektiivisten identiteettien suhteen. Pojat samastuvat tyttöjä vahvemmin molempiin identiteetin tyyppisiin, ja kansallinen identiteetti on varsin odotettavasti voimakkainta suomenkielisen kantaväestön keskuudessa. Yleisesti ottaen maaseudun nuoret samastuvat voimakkaammin kansalliseen identiteettiin kuin taajamien nuoret, kun taas eurooppalaisuuden kokemukseen tällainen jaottelu ei synnyttänyt eroja.

Kolmantena tutkimustehtävänä oltiin kiinnostuneita kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välisestä yhteydestä ja sen luonteesta. Euroopan integraation eteneminen on herättänyt akateemisen kiinnostuksen näiden identiteettityyppien suhteesta, ja kirjallisuus esittää siitä vaihtelevia hypoteeseja. Toisinaan identiteetit esitetään antagonistisina, toisinaan kumulatiivisina (Duchesne & Frogner 2007). Trendinä kuitenkin vaikuttaa olevan näkemys siitä, että kansallinen ja eurooppalainen identiteetti eivät ole toisiaan poissulkevia (Duchesne 2008, 399–400). Myös tämän tutkielman perusteella identiteetit näyttävät olevan kumulatiivisia, sillä kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin indikaattoreiden välillä on kohtuullisen vahva positiivinen korrelaatio.

Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välinen positiivinen yhteys antaa siis viitteitä siitä, eurooppalainen identiteetti pohjaa samanlaisiin prosesseihin ja kehittyy samalla

tavalla kuin kansalliset identiteetit ovat kehittyneet (Duchesne & Frogner 2007, 2). Kuten aiemmin mainittu, Suomi ja Eurooppa voidaan ymmärtää kuulumisen tiloina eri maantieteellisissä mittakaavoissa. Molemmat voivat tarjota yhteisön, johon henkilö kokee kuuluvansa (Morley 2001, 245). Se, että yhteisöt niin sanotusti eroavat mittakaavaltaan – Suomen mittakaava on kansallinen ja Euroopan poikkikansallinen – voikenties edesauttaa sitä, ettei identiteettien välille synny konfliktia. Niin ikään Katja Meier-Pestin ja Erich Kirchlerin (2003, 686) mukaan kansallinen ja eurooppalainen identiteetti voidaan nähdä olevan toisiinsa liittyviä rakennelmia, ja ihmiset voivat kuulua molempiin samanaikaisesti – Eurooppaan yläryhmänä ja Suomeen alaryhmänä.

On tosin huomattava, että indikaattoreita muodostettaessa irtisanouduttiin vertailuasetelmista Suomen ja Euroopan välillä. Toisin sanoen tässä tutkielmassa kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin mittarit ovat itsenäisiä konstruktioita. Toisenlainen kysymyksenmuotoilu – sellainen, joka asettaisi kansallisen ja eurooppalaisen rinnakkaiseen tai vertailevaan asemaan – saattaisi johtaa erilaisiin tuloksiin.

Neljäntenä tutkimusongelmana kysyttiin, miten nuoret sijoittuvat eri ryhmiin, jotka ilmentävät kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin heikkoja ja vahvoja ulottuvuuksia. Katkaisupisteeksi päädyttiin valitsemaan skaalan keskipiste, sillä tämän voidaan nähdä heijastavan parhaiten todellista samastumisen voimakkuutta. Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin ulottuvuuksien yhdistäminen tuottaa neljä erilaista ryhmää. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvilla on sekä heikko kansallinen että heikko eurooppalainen identiteetti; toinen ja kolmas ryhmä ovat niin sanottuja sekaryhmiä, joissa toinen identiteetin tyyppi on vahva ja toinen heikko; neljänteen ryhmään kuuluvilla on puolestaan vahva kansallinen ja vahva eurooppalainen identiteetti.

Huomionarvoinen tulos on, että valtaosa nuorista (85,6 %) kuuluu vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin ryhmään. Tämä tukee aiempaa tulosta siitä, että identiteettien välillä on kohtuullisen vahva positiivinen korrelaatio. Ne siis näyttävät kulkevan ikään kuin käsi kädessä. Unilateraaleihin ryhmiin sijoittui vain 7,1 ja 5,0 prosenttia nuorista. Heikkojen identiteettien ryhmän pieni koko (2,3 %) puolestaan kertoo siitä, että analyysin kohteena olevilla kansallisella ja eurooppalaisella identiteetillä on vetovoimaa. Valtaosa nuorista samastuu ainakin jompaankumpaan kollektiivisen identiteetin tyyppiin. Vaikka valtaosa nuorista sijoittuu vahvojen identiteettien ryhmään, on nuorten kesken kuitenkin jonkin verran vaihtelua. Pieni osa ei samastu kumpaankaan

identiteettiin, ja jotkut samastuvat vain joko kansalliseen tai eurooppalaiseen identiteettiin. Täten voimme vahvistaa sen, mitä identiteeteistä on aiemmin sanottu sen suhteen, että identiteetti ja samuus ovat kontingentissa suhteessa (Kaunismaa 1997, 222). Aivan kaikilla nuorilla ei ollut automaattisesti vahva kansallinen identiteetti tai vahva eurooppalainen identiteetti.

Viimeiseksi tutkielmassa tarkasteltiin, millaisten tekijöiden suhteen eri ryhmiin kuuluvat nuoret eroavat toisistaan, ja mitkä tekijät ovat puolestaan luonteenomaisia kullekin ryhmälle. Erotteluanalyysi tuotti kolme erottelufunktiota, mutta vain kahdella näistä oli todellista erotteluvoimaa. Ensimmäiseen funktioon liittyi vahvasti Suomen poliittinen järjestelmä, luottamus erilaisia (enimmäkseen suomalaisia) instituutioita kohtaan sekä hyvään kansalaisuuteen liittyvät tekijät. Funktion suhteen eniten erosivat toisistaan ne nuoret, joiden kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin tyypit olivat samanaikaisesti joko heikkoja tai vahvoja. Heikosti kansalliseen ja eurooppalaiseen identiteettiin samastuvat nuoret suhtautuivat keskimääräistä epäilevämmiin Suomen poliittisen järjestelmän toimivuuteen, kokivat vähiten luottamusta instituutioihin, eivätkä uskoneet äänestävänsä tulevaisuudessa, kun taas vahvojen identiteettien nuoria luonnehti päinvastainen suhtautuminen näihin asioihin. Vähäinen luottamus instituutioita kohtaan ja passiivisuus vaaleissa äänestämisen suhteen näyttää olevan luonteenomaisinta juuri heikon kansallisen identiteetin omaaville nuorille. Myös unilateraali ryhmä, jossa kansallinen identiteetti on heikko ja eurooppalainen identiteetti vahva, asennoitui väittämiin samansuuntaisesti kuin heikon kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin nuoret.

Tulos vahvistaa sen, että valtio, kansakunnan idea ja kansallinen identiteetti kytkeytyvät tiiviisti yhteen (Díez Medrano & Gutiérrez 2001, 753). Valtiot ovat aina pyrkineet oikeuttamaan toimintaansa kansallisten identiteettien avulla, ja instituutiot ovat olleet olennaisesti mukana kansallisen identiteetin vahvistamisessa (Ruuska 2002, 2). Jos henkilö samastuu heikosti kansalliseen identiteettiin, on varsin odotettua, ettei hän myöskään kiinnity niihin tekijöihin, jotka ovat olennainen osa tätä identiteettiä.

Mielenkiintoista on kuitenkin se, että myös toista unilateraalia, vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin ryhmää luonnehtii keskimääräistä vähäisempi luottamus ja kansalaisaktiivisuus vaalien muodossa. Täten ei voidakaan suoraan sanoa, että vahva kansallinen identiteetti johtaa positiiviseen suhtautumiseen Suomen poliittista järjestelmää kohtaan tai korkeaan luottamukseen sen instituutioita kohtaan. Tämän tutkielman

perusteella nämä tekijät ovat luonteenomaisia ainoastaan sille ryhmälle, jossa samastutaan voimakkaasti paitsi kansalliseen *myös* eurooppalaiseen identiteettiin. Tämä on varsin kiinnostava tulos, jonka syvälliseen ymmärtämiseen olisi hyvä saada lisätutkimusta.

Sen sijaan toiseen erottelufunktioon ovat kaikkein eniten yhteydessä eurooppalaisten vapaaseen liikkumiseen liittyvät tekijät, luottamus EU-instituutioihin sekä etnisten ryhmien ja maahanmuuttajien oikeudet. Kaikkein eniten näitä asioita kannattivat selkeästi ne nuoret, joilla on vahvan eurooppalaisen ja heikon kansallisen identiteetin yhdistelmä. Nämä nuoret ovat paitsi keskimääräistä voimakkaammin kiinnittyneitä Eurooppaan, he myös suhtautuvat maahanmuuttajien ja etnisten ryhmien oikeuksiin muita myönteisemmin. Se, että luottamus EU-instituutioita kohtaan luonnehtii vahvan eurooppalaisen identiteetin nuoria, voidaan jälleen tulkita siten, että instituutioilla on tärkeä rooli identiteetin rakentumisen kannalta, ja ne kiinnittyvät kollektiivisiin identiteetteihin. Näyttää siltä, että vahvan eurooppalaisen identiteetin nuoret suhtautuvat myös "toiseuteen" muita nuoria avoimemmin. Nämä vahvan eurooppalaisen identiteetin omaavat nuoret, jotka eivät samastu kansakunnan ideaan, tarjoavat kiinnostavan jatkotutkimukseen aiheen: onko vahva eurooppalainen identiteetti kenties yhteydessä laajempaan, niin sanottuun kosmopoliittiseen maailmankatsomukseen (ks. esim. Delanty 2007; Warf 2012)?

Sen sijaan ne nuoret, joilla on vahva kansallinen ja heikko eurooppalainen identiteetti, suhtautuvat edellä mainittuihin tekijöihin negatiivisesti. Näiden vahvasti Suomeen kiinnittyneiden nuorten kohdalla tulee selkeästi esiin identiteetteihin liittyvä rajanteko "meihin" ja "muihin". Identiteetit perustuvat yksinkertaistaviin tulkintamalleihin, jotka aina samalla rajaavat jotakin ulkopuolelleen (Kaunismaa 1997, 226). Vahvan kansallisen ja heikon eurooppalaisen identiteetin nuorilla "erilaisuus" näyttäytyy negatiivisena, ja jopa uhkaavana. On kuitenkin huomattava, ettei voida suoraan olettaa, että vahva kansallinen identiteetti johtaa negatiiviseen suhtautumiseen toiseutta kohtaan; ne nuoret, joilla on vahvan kansallisen ja vahvan eurooppalaisen identiteetin yhdistelmä, suhtautuvat muihin eurooppalaisiin, maahanmuuttajiin ja etnisiin ryhmiin myönteisesti. Se suhtautuvatko vahvan kansallisen identiteetin omaavat nuoret toiseuteen negatiivisesti vai positiivisesti näyttää siis riippuvan siitä, koetaanko eurooppalainen identiteetti samaan aikaan heikosti vai voimakkaasti.

Kaiken kaikkiaan nuoret näyttävät liikkuvan luontevasti kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin välillä. Nuoret samastuvat vahvasti kansalliseen identiteettiin, mutta eurooppalaisuuden kokemus on vahvasti rinnalla.

Aineisto

Kupari, Pekka, Annikka Suoninen & Kari Törmäkangas (2009): Nuorten yhteiskunnallinen osaaminen, osallistuminen ja asenteet 2009: oppilaat [elektroninen aineisto]. FSD2760, versio 1.0 (2012-08-06). International Association for the Evaluation of Educational Achievement, IEA & Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos & Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö [tuottajat]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja], 2012.

Lähteet

Anderson, Benedict (2007): Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua. Tampere: Vastapaino.

Anttila, Jorma (2007): Kansallinen identiteetti ja suomalaisiksi samastuminen. Sosiaalipsykologisia tutkimuksia 14. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitos. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavilla:

<<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/23476/kansalli.pdf?sequence=2>>, luettu 4.10.2013.

Bemmel, Brian (1995): Dual Commitment. Unique Construct or Epiphenomenon? *Journal Of Labor Research* 16:4, 401–423.

Billig, Michael (1995): *Banal nationalism*. London: Sage.

Brubaker, Rogers & Frederick Cooper: Beyond "identity" (2000): *Theory and Society* 29:1, 1–47. Saatavilla:

<http://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/brubaker/Publications/18_Beyond_Identity.pdf>, luettu 2.9.2013.

Bruter, Michael (2003): Winning hearts and minds for Europe. The Impact of News and Symbols on Civic and Cultural European Identity. *Comparative Political Studies* 36:10, 1148–1179.

Case, Holly (2009): *Being European: East and West*. Teoksessa Checkel, Jeffrey T. & Peter Katzenstein (toim.): *European identity*. Cambridge University Press, Cambridge, 111–131.

Cerulo, Karen A. (1997): *Identity Construction: New Issues, New Directions*. *Annual Review of Sociology* 23:1, 385–409.

Checkel, Jeffrey T. & Peter Katzenstein (2009a): *The politicization of European identities*. Teoksessa Checkel, Jeffrey T. & Peter Katzenstein (toim.): *European identity*. Cambridge University Press, Cambridge, 1–25.

Checkel, Jeffrey T. & Peter Katzenstein (2009b): *Conclusion – European identity in context*. Teoksessa Checkel, Jeffrey T. & Peter Katzenstein (toim.): *European identity*. Cambridge University Press, Cambridge, 213–227.

Cieslik, Mark & Donatella Simpson (2013): *Key Concepts in Youth Studies*. London: Sage.

Citrin, Jack & John Sides (2004): *More than Nationals: How Identity Choice Matters in the New Europe*. Teoksessa Herrmann, Richard K., Thomas Risse & Marilynn B. Brewer (toim.): *Transnational Identities. Becoming European in the EU*. Rowman & Littlefield, Oxford, 161–185.

Delanty, Gerard (1995): *Inventing Europe: Idea, Identity and Reality*. London: MacMillan Press.

Delanty, Gerard (2007): *European Citizenship: A Critical Assessment*. *Citizenship Studies* 11:1, 63–72.

Díez Medrano, Juan & Paula Gutiérrez (2001): *Nested identities: national and European identity in Spain*. *Ethnic and Racial Studies* 24:5, 753–778.

Duchesne, Sophie (2008): *Waiting for a European Identity... Reflections on the Process of Identification with Europe*. *Perspectives on European Politics and Society* 9:4, 397–410. Saatavilla: <<http://edvardas.home.mruni.eu/wp-content/uploads/2009/09/Waiting-for-a-European-Identity...Reflections-on-the-process-of-identification-with-Europe.pdf>>, luettu 3.12.2013.

Duchesne, Sophie & André-Paul Frogner (2007): Why is it so difficult to know if national pride leads the way to European identity or prevents it? *Les Cahiers européens de Sciences Po* 3, 2–17. Saatavilla: <<http://www.cee.sciences-po.fr/en/publications/les-cahiers-europeens/2007.html>>, luettu 5.12.2013.

Dunkerley, David, Lesley Hodgson, Stanislaw Konopacki, Tony Spybey & Andrew Thompson (2002): *Changing Europe. Identities, nations and citizens*. London: Routledge.

European Commission (2011): *New Europeans. Report. Eurobarometer 73.3*. Saatavilla: <http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_346_en.pdf>, luettu 11.1.2014.

Favell, Adrian (2005): Review article. Europe's Identity Problem. *West European Politics* 28:5, 1109-1116.

Fligstein, Neil (2008): *Euroclash: The EU, European Identity, and the Future of Europe*. Oxford: Oxford University Press.

Fligstein, Neil, Anna Polyakova & Wayne Sandholtz (2012): European Integration, Nationalism and European Identity. *Journal of Common Market Studies* 50:1, 106–122.

Fülöp, Márta & Alistair Ross (2005): Introduction: Europe as a context for the development of identity. Teoksessa Fülöp, Márta & Alistair Ross (toim.): *Growing up in Europe today: Developing identities among adolescents*. Trentham Books, Stoke on Trent, 1–10.

García, Soledad (1993): *Europe's Fragmented Identities and the Frontiers of Citizenship*. Teoksessa García, Soledad (toim.): *European Identity and the Search for Legitimacy*. Pinter Publishers, London, 1–29.

Gellner, Ernest (1983): *Nations and Nationalism*. New York: Cornell University Press.

Gellner, Ernest (1996): Nation. Teoksessa Bottomore, Tom & William Outhwaite (toim.): *The Blackwell Dictionary of Twentieth-Century Social Thought*. Blackwell, Oxford, 402–403.

Gordon, Michael E. & Ladd, Robert T. (1990): Dual Allegiance: Renewal, Reconsideration, and Recantation. *Personnel Psychology* 43:1, 37–69.

- Greenfeld, Liah & Daniel Chirot (1994): Nationalism and aggression. *Theory and Society* 23:1, 79–130.
- Hall, Stuart (1999): Kulttuurisen identiteetin kysymyksiä. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Juha Herkman (toim.): *Identiteetti*. Vastapaino, Tampere, 19–76.
- Hobsbawm, Eric (1994): *Nationalismi*. Tampere: Vastapaino.
- Hollingshead, August B. (1949/1975): *Elmtown's Youth and Elmtown Revisited*. New York: John Wiley & Sons.
- Houni, Pia & Leena Suurpää (1998): Johdanto: Kamppailua nuoruudesta. Teoksessa Houni, Pia & Leena Suurpää (toim.): *Kuvassa nuoret*. Tampere University Press, Vammala, 9–22.
- Huttunen, Laura, Olli Löytty & Anna Rastas (2005): Suomalainen monikulttuurisuus. Paikallisia ja ylijäisiä suhteita. Teoksessa Huttunen, Laura, Olli Löytty & Anna Rastas (toim.): *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Vastapaino, Tampere 2005, 16–40.
- Jokivuori, Pertti (2002): Sitoutuminen työorganisaatioon ja ammattijärjestöön. Kilpailevia vai täydentäviä? *Jyväskylän Studies in Education, Psychology and Social Research* 206. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House. ISBN 95-39-1350-3. Saatavilla: <<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13345/9513913503.pdf?sequence=1>>, luettu 10.4.2013.
- Jokivuori, Pertti & Risto Hietala (2007): *Määrällisiä tarinoita. Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta*. Helsinki: WSOY.
- Kaelble, Hartmut (2009): Identification with Europe and politicization of the EU since the 1980s. Teoksessa Checkel, Jeffrey T. & Peter Katzenstein (toim.): *European identity*. Cambridge University Press, Cambridge, 193–212.
- Kaunistaa, Pekka (1997): Keitä me olemme? Kollektiivisen identiteetin käsitteellisistä lähtökohdista. *Sosiologia* 34:3, 220–230. Saatavilla: <<http://elektra.helsinki.fi/se/s/0038-1640/34/3/keitameo.pdf>>, luettu 19.5.2013.
- Lutz, Wolfgang, Sylvia Kritzenger & Vegard Skirbekk (2006): The Demography of Growing European Identity. *Science* 314:5798, 425.

- Lähteenmaa, Jaana (1998): Youth culture in transition to post-modernity: Finland. Teoksessa Büchner, Peter, Lynne Chisholm, Manuela du Bois-Reymond & Heinz-Hermann Krüger (toim.): Growing up in Europe. Contemporary Horizons in Childhood and Youth Studies. Walter de Gruyter, Berlin, 229–235.
- Löytty, Olli (2005): Toiseus. Kuinka tutkia kohtaamisia ja valtaa. Teoksessa Huttunen, Laura, Olli Löytty & Anna Rastas (toim.): Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino, Tampere, 161–189.
- MacCallum, Robert C., Shaopo Zhang, Kristopher J. Preacher & Derek D. Rucker (2002): On the Practice of Dichotomization of Quantitative Variables. *Psychological Methods* 7:1, 19–40.
- Mannheim, Karl (1952): The Problem of Generations. Teoksessa Kecskemeti, Paul (toim.): *Essays on the Sociology of Knowledge*. London: Routledge & Kegan Paul, 276–322.
- Maxwell, Scott E. & Harold D. Delaney (1993): Bivariate Median Splits and Spurious Statistical Significance. *Psychological Bulletin* 113:1, 181–190.
- Meier-Pesti, Katja & Erich Kirchler (2003): Nationalism and patriotism as determinants of European identity and attitudes towards the euro. *Journal of Socio-Economics* 32:6, 685–700.
- Metsämuuronen, Jari (2005): Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus.
- Metsämuuronen, Jari (2008): Monimuuttujamenetelmien perusteet. Jyväskylä: Gummerus.
- Mikkeli, Heikki (1998): Eurooppalainen identiteetti ja federalismi. Teoksessa Lyytinen, Eino, Heikki Mikkeli, Juha Sihvola, Pekka Suvanto: *Westfalenista Amsterdamiin*. Edita, Helsinki, 17–38.
- Morley, David (2001): Belongings. Place, space and identity in a mediated world. *European Journal of Cultural Studies* 4:4, 425–448.
- Myllyniemi, Sami (2010): Puolustuskannalla. Nuorisobarometri. Nuorisotutkimusverkko/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 107. Opetus- ja kulttuuriministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisoesian neuvottelukunta. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavilla:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/nuorisobarometri2010.pdf>, luettu 4.10.2013.

Nummenmaa, Lauri (2010): Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Hämeenlinna: Tammi.

Nummenmaa, Tapio, Raimo Konttinen, Jorma Kuusinen & Esko Leskinen (1997): Tutkimusaineiston analyysi. Porvoo: WSOY.

Nurmiainen, Jouko (2007): "Kuvitellut yhteisöt" nationalismien historiassa. Teoksessa Anderson, Benedict: Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua. Tampere: Vastapaino.

Oinonen, Eriikka, Raimo Blom & Harri Melin (2005): Onni on olla suomalainen? Kansallinen identiteetti ja kansalaisuus. Raportti ISSP 2003 ja 2004 Suomen aineistoista. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 1. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavilla: <http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/julkaisusarja/FSDjs01_onni.pdf>, luettu 4.10.2013.

Pagden, Anthony (2002): The Idea of Europe. From Antiquity to the European Union. Cambridge: Cambridge University Press.

Pakkasvirta, Jussi (2005): Kuvittele kansakunta. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (toim.): Nationalismit. WSOY, Porvoo, 70–89.

Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (2005a): Johdanto. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (toim.): Nationalismit. WSOY, Porvoo, 8–11.

Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (2005b): Nationalismi teoreettisen tutkimuksen kohteena. Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (toim.): Nationalismit. WSOY, Porvoo, 14–45.

Political Participation of Young People in Europe – Development of Indicators for Comparative Research in the European Union (EUYOUPART). Deliverable 17: Final Comparative Report 2005. Saatavilla: <http://www.sora.at/fileadmin/images/content/Pages/euyoupart_ergebnisse_finalcomparativereport.pdf>, luettu 11.12.2013.

Puuronen, Vesa (2006): Johdatus nuorisotutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

- Ross, Alistair (2008): *A European education. Citizenship, identities and young people.* Stoke on Trent: Trentham Books.
- Ruuska, Petri (2002): *Kuviteltu Suomi: globalisaation, nationalismin ja suomalaisuuden punos julkisissa sanoissa 1980–90 -luvuilla.* Acta Electronica Universitatis Tamperensis 156, Tampereen yliopisto. ISBN 951-44-5277-1, ISSN 1456-954X, <http://acta.uta.fi>. Saatavilla: <<http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67017/951-44-5277-1.pdf>> luettu 30.5.2013.
- Sakki, Inari (2010): *A Success Story or a Failure? Representing the European Integration in the Curricula and Textbooks of Five Countries.* Social psychological studies 25, University of Helsinki. ISBN 978-952-10-6424-1, ISSN 1457-0475. Saatavilla: <<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/63341/asuccess.pdf?..>>, luettu 19.8.2013.
- Saukkonen, Pasi (1996): *Identiteetti ja kansallinen identiteetti.* Kosmopolis 26:4, 5–19.
- Saukkonen, Pasi (2005): *Kansallinen identiteetti.* Teoksessa Pakkasvirta, Jussi & Pasi Saukkonen (toim.): *Nationalismit.* WSOY, Porvoo, 90–105.
- Schelsky, Helmut (1957): *Die Skeptische Generation. Eine Soziologie der deutschen Jugend.* Düsseldorf: Eugen Diederichs Verlag.
- Sihvola, Juha (1998): *Eurooppalainen kosmopoliittisuus.* Teoksessa Mikkeli, Heikki, Juha Sihvola, Pekka Suvanto & Eino Lyytinen: *Westfalienista Amsterdamiin.* Edita, Helsinki, 39–59.
- Smith, Anthony D. (1991): *National identity.* London: Penguin Books.
- Smith, Anthony D. (1992): *National identity and the idea of European unity.* International Affairs 68:1, 55–76.
- Sverke, Magnus & Anders Sjöberg (1994): *Dual Commitment to Company and Union in Sweden: An Examination of Predictors and Taxonomic Split Methods.* Economic and Industrial Democracy 15:4, 531–564.
- Thiel, Markus & Rebecca Friedman (2012): *Introduction: Culture and Narratives of Transnational Belonging.* Teoksessa Thiel, Markus & Rebecca Friedman (toim.): *European Identity and Culture: Narratives of Transnational Belonging.* Ashgate e-book, 1–16.

Tilly, Charles (2003): Political identities in changing polities. *Social Research* 70:2, 605–620. Saatavilla:

<<http://www.arts.yorku.ca/politics/ncanefe/docs/readings%20for%20the%20curious%20mind/Tilly%20on%20Political%20Identities%20in%20Changing%20Polities.pdf>>, luettu 28.9.2013.

Torvi, Kai & Pentti Kiljunen (2005): Onnellisuuden vaikea yhtälö. EVAn kansallinen arvo- ja asennetutkimus. Yliopistopaino: Taloustieto Oy. ISBN 951-628-420-5. Saatavilla:

<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2010/06/onnellisuuden_vaikea_yhtalo.pdf>, luettu 4.10.2013.

Villanueva, Maria & Concha Maiztegui: Multicultural states and the construction of identities: an overview of the Spanish case. Teoksessa Fülöp, Márta & Alistair Ross (toim.): *Growing up in Europe today: Developing identities among adolescents*. Trentham Books, Stoke on Trent 2005, 41–54.

Warf, Barney (2012): Nationalism, Cosmopolitanism, and Geographical Imaginations. *The Geographical Review* 102:3, 271–292.

Woodward, Kathryn (1997): *Concepts of Identity and Difference*. Teoksessa Woodward, Kathryn (toim.): *Identity and Difference*. Sage, London, 7–50.

Liitteet

Liite 1

Kysymyksien 28a–28h (kyselylomake I) pohjalta luotu korrelaatiomatriisi

	a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)
a) Suomen lippu on minulle tärkeä	1							
b) Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin	0,296 ***	1						
c) Tunnen Suomea kohtaan suurta kunnioitusta	0,678 ***	0,361 ***	1					
d) Meidän pitäisi Suomessa olla ylpeitä saavutuksistamme	0,585 ***	0,364 ***	0,719 ***	1				
e) Haluaisin mieluummin asua pysyvästi jossakin toisessa maassa	0,351 ***	0,159 ***	0,385 ***	0,347 ***	1			
f) Olen ylpeä siitä, että asun Suomessa	0,552 ***	0,252 ***	0,617 ***	0,602 ***	0,565 ***	1		
g) Suomi pitää ympäristöasioita suuressa arvossa	0,316 ***	0,299 ***	0,359 ***	0,351 ***	0,196 ***	0,372 ***	1	
h) Yleisesti ottaen Suomi on parempi maa elää kuin useimmat muut maat	0,355 ***	0,190 ***	0,395 ***	0,408 ***	0,355 ***	0,494 ***	0,326 ***	1

* p<.05 tilastollisesti melkein merkitsevä

** p<.01 tilastollisesti merkitsevä

*** p<.001 tilastollisesti erittäin merkitsevä

Liite 2

Kysymyksien 28a–28h (kyselylomake I) pohjalta tehty faktorianalyysi

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	3,932	49,153	49,153	3,445	43,058	43,058
2	,975	12,194	61,347			
3	,809	10,112	71,459			
4	,693	8,657	80,116			
5	,598	7,479	87,595			
6	,413	5,168	92,763			
7	,321	4,008	96,771			
8	,258	3,229	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Factor Matrix^a

	Factor
	1
K[i28_1] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa: Suomen lippu on minulle tärkeä	,730
K[i28_2] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa: Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin	,407
K[i28_3] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa: Tunnen Suomea kohtaan suurta kunnioitusta	,833
K[i28_4] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa: Meidän pitäisi Suomessa olla ylpeitä saavutuksistamme	,789
K[i28_6] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa: Olen ylpeä siitä, että asun Suomessa	,797
K[i28_7] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa: Suomi pitää ympäristöasioita suuressa arvossa	,467
K[i28_8] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa: Yleisesti ottaen Suomi on parempi maa elää kuin useimmat muut maat	,552
K[i28_5] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa: Haluaisin mieluummin asua pysyvästi jossakin toisessa maassa	,521

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

a. 1 factors extracted. 5 iterations required.

Liite 3

Kysymyksien K1a–K1i (kyselylomake II) pohjalta tehty korrelaatiomatriisi.

	a)	b)	c)	d)	e)	f)	g)	h)	i)
a) Koen itseni eurooppalaiseksi	1								
b) Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten Suomen kansalaiseksi	0,21 3***	1							
c) Olen ylpeä siitä, että asun Euroopassa	0,46 0***	0,28 9***	1						
d) Tunnen itseni osaksi Eurooppaa	0,42 4***	0,29 2***	0,56 8***	1					
e) Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten maailman kansalaiseksi	0,35 3***	0,20 9***	0,42 0***	0,46 7***	1				
f) Minulla on enemmän yhteistä eurooppalaisten nuorten kuin muun maailman nuorten kanssa	0,26 9***	0,16 7***	0,35 7***	0,34 3***	0,37 2***	1			
g) Tunnen itseni osaksi Euroopan unionia	0,34 2***	0,26 5***	0,40 2***	0,60 8***	0,42 7***	0,38 4***	1		
h) Olen ylpeä siitä, että maani on Euroopan unionin jäsen	0,34 0***	0,20 9***	0,51 5***	0,44 1***	0,36 3***	0,33 3***	0,51 3***	1	
i) Tunnen itseni enemmän osaksi Eurooppaa kuin Pohjoismaita	0,14 0***	0,30 9***	0,19 2***	0,22 9***	0,15 1***	0,19 4***	0,29 1***	0,29 6***	1

* p<.05 tilastollisesti melkein merkitsevä

** p<.01 tilastollisesti merkitsevä

*** p<.001 tilastollisesti erittäin merkitsevä

Liite 4

Kysymyksien K1a–K1i (kyselylomake II) pohjalta tehty faktorianalyysi.

Total Variance Explained

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings ^a
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total
1	3,801	42,236	42,236	3,248	36,094	36,094	3,194
2	1,047	11,637	53,874	,550	6,109	42,203	1,417
3	,815	9,054	62,928				

4	,727	8,075	71,003			
5	,666	7,395	78,398			
6	,600	6,665	85,064			
7	,559	6,209	91,273			
8	,483	5,368	96,641			
9	,302	3,359	100,000			

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

a. When factors are correlated, sums of squared loadings cannot be added to obtain a total variance.

Pattern Matrix^a

	Factor	
	1	2
K[e1_1] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa: Koen itseni eurooppalaiseksi	,592	
K[e1_2] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa: Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten Suomen kansalaiseksi	,240	,280
K[e1_3] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa: Olen ylpeä siitä, että asun Euroopassa	,745	
K[e1_4] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa: Tunnen itseni osaksi Eurooppaa	,774	
K[e1_5] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa: Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten maailman kansalaiseksi	,644	
K[e1_6] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa: Minulla on enemmän yhteistä eurooppalaisten nuorten kuin muun maailman nuorten kanssa	,491	
K[e1_7] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa: Tunnen itseni osaksi Euroopan unionia	,641	,130
K[e1_8] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa: Olen ylpeä siitä, että maani on Euroopan unionin jäsen	,582	,131
K[e1_9] Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa: Tunnen itseni enemmän osaksi Eurooppaa kuin Pohjoismaita		,792

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

Rotation Method: Oblimin with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 4 iterations.

Liite 5

Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvojakaumat nuoren oman arvioidun koulutustason luokissa

K3 Minkä tasoisen koulutuksen odotat suorittavasi?	Kansallinen identiteetti			Eurooppalainen identiteetti		
	mean	SD	n	mean	SD	n
Tuskin käyn peruskoulua loppuun	2,27	1,10	5	2,44	0,98	5
Peruskoulun	3,22	0,58	192	3,13	0,53	190
Lukion tai keskiasteen ammatillisen tutkinnon	3,27	0,55	1384	3,11	0,49	1378
Erikoisammattitutkinnon lukion tai ammattikoulun jälkeen	3,30	0,53	521	3,11	0,47	517
Yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon	3,32	0,52	1150	3,19	0,48	1142
Kaikki	3,29	0,54	3252	3,14	0,49	3232

Liite 6

Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvot äidin tai naispuolisen huoltajan koulutustason mukaan.

K7 Minkä tasoinen koulutus äidilläsi tai naispuolisella huoltajallasi on?	Kansallinen identiteetti			Eurooppalainen identiteetti		
	mean	SD	n	mean	SD	n
Muutama vuosi kansakoulua	3,10	0,86	10	2,60	0,91	10
Kansa- tai kansalaiskoulu	3,33	0,54	94	3,11	0,53	92
Perus- tai keskikoulu	3,18	0,57	228	3,08	0,51	225
Lukiotutkinto tai keskiasteen ammatillinen tutkinto	3,32	0,53	1358	3,15	0,49	1349
Erikoisammattitutkinto lukion tai ammattikoulun jälkeen	3,30	0,51	747	3,14	0,49	743
Yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinto	3,26	0,55	741	3,14	0,46	737
Kaikki	3,29	0,54	3178	3,14	0,49	3156

Liite 7

Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvot äidin tai naispuolisen huoltajan poliittis-yhteiskunnallisen kiinnostuksen mukaan.

K10a Äidin tai naispuolisen huoltajan kiinnostus poliittisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin	Kansallinen identiteetti			Eurooppalainen identiteetti		
	mean	SD	n	mean	SD	n
Ei lainkaan kiinnostunut	3,24	0,62	80	3,06	0,68	78
Ei kovin kiinnostunut	3,22	0,57	1091	3,06	0,50	1082
Melko kiinnostunut	3,32	0,52	1815	3,18	0,46	1809
Hyvin kiinnostunut	3,37	0,55	242	3,27	0,53	239
Kaikki	3,29	0,54	3228	3,14	0,49	3208

Liite 8

Kansallisen ja eurooppalaisen identiteetin keskiarvojakaumat isän tai miespuolisen huoltajan poliittis-yhteiskunnallisen kiinnostuksen eri luokissa.

K10b Isän tai miespuolisen huoltajan kiinnostus poliittisiin ja yhteiskunnallisiin asioihin	Kansallinen identiteetti			Eurooppalainen identiteetti		
	mean	SD	n	mean	SD	n
Ei lainkaan kiinnostunut	3,16	0,70	119	3,07	0,63	116
Ei kovin kiinnostunut	3,22	0,56	1008	3,06	0,49	1006
Melko kiinnostunut	3,33	0,52	1702	3,18	0,47	1694
Hyvin kiinnostunut	3,35	0,52	342	3,22	0,49	337
Kaikki	3,29	0,54	3171	3,14	0,49	3153

Liite 9

Vanhempien yhteiskunnallis-poliittisen kiinnostuksen korrelaatiot suhteessa kansalliseen ja eurooppalaiseen identiteettiin

Summamuuttujan korrelaatiot	Äidin yhteiskunnallis-poliittinen kiinnostus	Isän yhteiskunnallis-poliittinen kiinnostus
Kansallinen identiteetti (r/sig.)	0,09***	0,09***
Eurooppalainen identiteetti (r/sig.)	0,13***	0,13***

- * p<.05
- ** p<.01
- *** p<.001

Liite 10

Erotteluanalyysiin mukaan otetut muuttujat.

*=väittämän alkuperäinen vastauskaala on käännetty; dummy-muuttujien arvot on merkitty sulkeisiin.

Muuttujat kyselylomakkeesta I:

K2 (0=tyttö; 1=poika); K3*; K7*; K9*; K10a–K10b*; K13a–K13g; K14a–K14h*; K20a–K20l*; K21a–K21l*; K22a–K22g*; K23a–K23f*; K24a–K24g*; K25a–K25e*; K26a–K26f*; K27a–K27m*; K28b*; K28g*; K31a–K31i*; K32a–K32h*; K33a–K33e*

Muuttujat kyselylomakkeesta II:

K2a–K2i*; K4a–K4i; K6*; K7a–K7f*; K8a–K8j*; K9a–K9e*; K10a–K10i*; K11a–K11d*; K12a–K12g*; K13a–K13d*; K17a–K17f*

Aineistoon lisätty muuttuja:

asuinpaikka (0=maaseutu; 1=taajama)

Liite 11

KYSELYLOMAKE: FSD2760 NUORTEN YHTEISKUNNALLINEN
OSAAMINEN, OSALLISTU-
MINEN JA ASEENTEET 2009: OPPILAAT

QUESTIONNAIRE: FSD2760 INTERNATIONAL CIVIC AND CITIZENSHIP
EDUCATION STUDY (ICCS) IN FINLAND 2009: PUPILS

Tämä kyselylomake on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa.

Kyselylomaketta hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä. Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/>

This questionnaire forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive.

If the questionnaire is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

More information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Detta frågeformulär utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands sam- hällsvetenskapliga dataarkiv.

Om frågeformuläret är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Mer information: <http://www.fsd.uta.fi/>

OPPILAAN TUNNUS

Kansainvälinen yhteiskunnallisen osaamisen, osallistumisen ja asenteiden tutkimus

ICCS 2009

Oppilaan kyselylomake

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS

PL 35 (Keskussairaalantie 2)
40014 Jyväskylän yliopisto

INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR THE EVALUATION OF
EDUCATIONAL ACHIEVEMENT
© COPYRIGHT IEA, 2007

Tämän vihkön kysymykset koskevat:

- Sinua itseäsi, kotiasi ja perhettäsi
- toimintaasi koulussa ja koulun ulkopuolella sekä
- näkemyksiäsi erilaisista poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista.

Lue kukin kysymys huolellisesti ja vastaa niin tarkasti kuin osaat. Useimpiin kysymyksiin vastataan merkitsemällä rasti ruutuun. Mukana on lisäksi joitakin kysymyksiä, joihin vastataan lyhyesti kirjoittamalla.

Jos merkitset rastin vahingossa väärään ruutuun, pyyhi tai yliviivaa väärä merkintä selvästi pois ja merkitse rasti tarkoittamaasi ruutuun. Jos haluat korjata kirjoittamaasi vastausta, yliviivaa entinen ja kirjoita uusi sen viereen.

Tämän kyselylomakkeen kysymyksiin ei ole oikeita tai väärä vastauksia. Vastaa niin kuin itsestäsi tuntuu oikealta.

Voit pyytää apua, jos et ymmärrä jotakin kohtaa tai jos et ole varma, miten johonkin kysymykseen tulee vastata.

Vastauksesi yhdistetään muiden vastauksiin ja niitä tarkastellaan yhteistuloksina ja keskiarvoina, joista ei voi tunnistaa yksittäisiä vastaajia. Kaikkia vastauksiasi käsitellään luottamuksellisesti.

SINÄ ITSE

K1 Milloin olet syntynyt?

(Kirjoita kuukausi ja vuosi)

_____19_____
kuukausi vuosi

K2 Oletko tyttö vai poika?

tyttö poika

₁₂

K2b Mihin seuraavista ryhmistä katsot lähinnä kuuluvasi?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun)

Suomenkieliseen kantaväestöön ₁

Suomenruotsalaiseen väestöön ₂

Saamelaisiin ₃

Romaneihin ₄

Maahanmuuttajiin ₅

Paluumuuttajiin ₆

Johonkin muuhun ₇

K3 Minkä tasoisen koulutuksen odotat suorittavasi?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun)

Yliopisto- tai
ammattikorkeakoulututkinnon ₁

Erikoisammattitutkinnon lukion tai
ammattikoulun jälkeen ₂

Lukion tai keskiasteen ammatillisen
tutkinnon ₃

Peruskoulun ₄

Tuskin käyn peruskoulua loppuun ₅

KOTISI JA PERHEESI

Tässä osassa kysellään tietoja kodistasi ja perheestäsi.

Osa kysymyksistä koskee kotiasi ja vanhempiasi tai huoltajiasi (esimerkiksi isä-/äitipuoli tai sijaisvanhemmat).

Jos sinulla on useammat vanhemmat/huoltajat, joiden kesken aikasi jakautuu, vastaa sen mukaan, kenen luona vietät suurimman osan ajastasi.

K4 Missä maassa sinä ja vanhempasi olette syntyneet?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kussakin sarakkeessa)

	Sinä	Äiti tai naispuolinen huoltaja	Isä tai miespuolinen huoltaja
Suomessa	☐ ₁	☐ ₁	☐ ₁
Ruotsissa	☐ ₂	☐ ₂	☐ ₂
Venäjällä	☐ ₃	☐ ₃	☐ ₃
Virossa	☐ ₄	☐ ₄	☐ ₄
Muussa maassa	☐ ₅	☐ ₅	☐ ₅

K5 Mitä kieltä enimmäkseen puhut kotona?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun)

Suomea ₁

Ruotsia ₂

Saamea ₃

Romanikieltä ₄

Venäjää ₅

Viroa ₆

Muuta kieltä ₇

K6a Mikä on äitisi tai naispuolisen huoltajasi päätyö?
(Esim. lukion opettaja, keittiöapulainen, myyntipäällikkö)

(Ellei hän ole tällä hetkellä työssä, kerro hänen viimeisin päätyönsä. Jos hän ei ole ollut missään työssä, kerro mitä hän nykyisin tekee.)

Kirjoita ammattinimike tähän.

K6b Mitä äitisi tai naispuolinen huoltajasi tekee päätyössään?
(Esim. opettaa lukiolaisia, auttaa kokkia ravintolan keittiössä, johtaa myyntitiimiä)

Kuvaile hänen työtehtäviään yhdellä virkkeellä.

K7 Minkä tasoinen koulutus äidilläsi tai naispuolisella huoltajallasi on?

Jos et ole varma oikeasta vaihtoehdosta, kysy neuvoa kokeen valvojalta.

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun)

Yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinto (esim. maisteri, kandidaatti, lääkäri, erikoissairaanhoitaja, diplomi-insinööri, amk-insinööri, ekonomi, tradenomi) ₁

Erikoisammattitutkinto lukion tai ammattikoulun jälkeen (esim. opistotutkinto, sairaanhoitaja, opistoinsinööri, yomerkonomi, merkonomi) ₂

Lukiotutkinto tai keskiasteen ammatillinen tutkinto (esim. ylioppilas, ammattikoulu, perus- tai lähihoitaja, teknikko, merkantti) ₃

Perus- tai keskikoulu ₄

Kansa- tai kansalaiskoulu ₅

Muutama vuosi kansakoulua ₆

K8a Mikä on isäsi tai miespuolisen huoltajasi päätyö?
(Esim. lukion opettaja, keittiöapulainen, myyntipäällikkö)

(Ellei hän ole tällä hetkellä työssä, kerro hänen viimeisin päätyönsä. Jos hän ei ole ollut missään työssä, kerro mitä hän nykyisin tekee.)

Kirjoita ammattinimike tähän.

K8b Mitä isäsi tai miespuolinen huoltajasi tekee päätyössään?
(Esim. opettaa lukiolaisia, auttaa kokkia ravintolan keittiössä, johtaa myyntitiimiä)

Kuvaile hänen työtehtäviään yhdellä virkkeellä.

K9 Minkä tasoinen koulutus isälläsi tai miespuolisella huoltajallasi on?

Jos et ole varma oikeasta vaihtoehdosta, kysy neuvoa kokeen valvojalta.

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun)

Yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinto (esim. maisteri, kandidaatti, lääkäri, erikoissairaanhoitaja, diplomi-insinööri, amk-insinööri, ekonomi, tradenomi) ₁

Erikoisammattitutkinto lukion tai ammattikoulun jälkeen (esim. opistotutkinto, sairaanhoitaja, opistoinsinööri, yomerkonomi, merkonomi) ₂

Lukiotutkinto tai keskiasteen ammatillinen tutkinto (esim. ylioppilas, ammattikoulu, perus- tai lähihoitaja, teknikko, merkanti) ₃

Perus- tai keskikoulu ₄

Kansa- tai kansalaiskoulu ₅

Muutama vuosi kansakoulua ₆

K10 Kuinka kiinnostuneita vanhempasi ovat poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Hyvin kiinnostu- nut</i>	<i>Melko kiinnostu- nut</i>	<i>Ei kovin kiinnostu- nut</i>	<i>Ei lainkaan kiinnostu- nut</i>
a) Äiti tai naispuolinen huoltaja	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Isä tai miespuolinen huoltaja	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K11 Kuinka monta kirjaa teillä on kotona?

Kirjahyllyssä on yleensä noin 40 kirjaa metriä kohti. Älä laske mukaan aikakaus- ja sanomalehtiä, sarjakuvia tai koulukirjojasi.

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun)

0–10 kirjaa	☐ ₁
11–25 kirjaa	☐ ₂
26–100 kirjaa	☐ ₃
101–200 kirjaa	☐ ₄
201–500 kirjaa	☐ ₅
Enemmän kuin 500 kirjaa	☐ ₆

K11b Asumatko seuraavat henkilöt kanssasi enimmäkseen tai vakituisesti?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Kyllä</i>	<i>Ei</i>
a) Äiti	☐ ₁	☐ ₂
b) Muu naispuolinen huoltaja (esimerkiksi äitipuoli tai sijaisäiti)	☐ ₁	☐ ₂
c) Isä	☐ ₁	☐ ₂
d) Muu miespuolinen huoltaja (esimerkiksi isäpuoli tai sijaisisä)	☐ ₁	☐ ₂
e) Sisarukset (veljet ja sisaret tai vastaavat uus- tai sijaisperheessä)	☐ ₁	☐ ₂
f) Isovanhemmat	☐ ₁	☐ ₂
g) Muut	☐ ₁	☐ ₂

TOIMINTASI

K12 Kuinka paljon aikaa käytät tavallisena koulupäivänä seuraaviin asioihin kouluajan ulkopuolella?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>En yhtään</i>	<i>Alle 30 minuut- tia</i>	<i>Noin 30–60 minuut- tia</i>	<i>Noin 1–2 tuntia</i>	<i>Yli 2 tuntia</i>
a) Television, videoiden tai DVD-tallenteiden katselu hovin vuoksi	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
b) Kotitehtävien tekeminen tai läksyjien lukeminen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
c) Tietokoneen tai internetin käyttö hovin vuoksi	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
d) Lukeminen hovin vuoksi	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
e) Jutteleminen ystävien kanssa puhelimitse tai verkossa (mukaan lukien tekstiviestit ja pikaviestit, esim. ”mesetys”)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅
f) Oleskelu ystävien kanssa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄	☐ ₅

K13 Kuinka usein teet seuraavia asioita kouluajan ulkopuolella?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>En koskaan tai hyvin harvoin</i>	<i>Kuukau- sittain (vähin- tään kerran kuukau- dessa)</i>	<i>Viikoittain (vähin- tään kerran viikossa)</i>	<i>Päivit- tään tai lähes päivit- tään</i>
a) Keskustelet vanhempiesi kanssa poliittisista tai yhteiskunnallisista asioista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Katsot televisiota saadaksesi tietoa koti- ja ulkomaan uutisista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Luet sanomalehteä saadaksesi tietoa koti- ja ulkomaan uutisista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Keskustelet ystäväiesi kanssa poliittisista tai yhteiskunnallisista asioista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Haet internetistä tietoa koti- ja ulkomaan uutisista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Keskustelet vanhempiesi kanssa ajankohtaisista ulkomaiden tapahtumista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Keskustelet ystäväiesi kanssa ajankohtaisista ulkomaiden tapahtumista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Osallistut johonkin nuorten harrasteryhmään (esim. partio, 4H-kerho, urheiluseura, musiikkikoulu tai -ryhmä)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K14 Oletko koskaan ollut mukana seuraavien järjestöjen, kerhojen tai ryhmien toiminnassa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Olen, viimeksi kuluneen vuoden aikana</i>	<i>Olen, mutta yli vuosi sitten</i>	<i>En koskaan</i>
a) Poliittinen nuorisoyjärjestö	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
b) Ympäristöjärjestö (esim. Greenpeace, WWF, Luonto-Liitto)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
c) Ihmisoikeusjärjestö (esim. Amnesty International)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
d) Vapaaehtoistyötä omalla paikkakunnalla tekevä ryhmä tai järjestö	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
e) Johonkin sosiaaliseen tarkoitukseen rahaa keräävä järjestö	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
f) Johonkin etniseen ryhmään liittyvä kulttuurijärjestö	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
g) Uskonnollinen ryhmä tai järjestö	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
h) Jonkin asian puolesta kampanjoiva nuorisoryhmä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃

K15 Oletko koskaan tehnyt seuraavia asioita koulussa?

Ajattele tässä koko kouluaikaasi ensimmäiseltä luokalta alkaen.

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Olen, viimeksi kuluneen vuoden aikana</i>	<i>Olen, mutta yli vuosi sitten</i>	<i>En koskaan</i>
a) Osallistunut vapaaehtoisena koulun musiikki- tai näytelmätoimintaan tavallisten oppituntien ulkopuolella	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
b) Ottanut aktiivisesti osaa väittelyyn	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
c) Äänestänyt luokan edustajan tai oppilaskunnan vaalissa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
d) Ollut päättämässä siitä, millä tavoin koulua johdetaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
e) Osallistunut keskusteluun oppilaskokouksessa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
f) Ollut ehdokkaana luokan edustajaksi tai oppilaskuntaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃

KOULUSI

K16 Kun tavallisilla oppitunneilla käsitellään poliittisia ja yhteiskunnallisia asioita, kuinka usein tapahtuu seuraavaa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Ei koskaan</i>	<i>Harvoin</i>	<i>Toisi- naan</i>	<i>Usein</i>
a) Oppilaat voivat olla avoimesti eri mieltä kuin opettaja	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Opettajat kannustavat oppilaita tekemään itsenäisiä päätöksiä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Opettajat rohkaisevat oppilaita ilmaisemaan mielipiteitään	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Oppilaat ottavat esille ajankohtaisia poliittisia tapahtumia keskusteltavaksi luokassa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Oppilaat ilmaisevat luokassa mielipiteitään, vaikka ne eroaisivatkin luokan enemmistön mielipiteistä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Opettajat kannustavat oppilaita keskustelemaan asioista erilaisia mielipiteitä edustavien ihmisten kanssa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Selittäessään asioita tunnilla opettajat tarkastelevat niitä eri puolilta	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K17 Missä määrin oppilaiden mielipiteet otetaan koulussasi huomioon seuraavista asioista päätettäessä?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Paljon</i>	<i>Jossain määrin</i>	<i>Vähän</i>	<i>Ei lainkaan</i>
a) Millä tavoin tunneilla opetetaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Mitä tunneilla opetetaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Opetus-/oppimateriaalit	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Lukujärjestys	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Luokan säännöt	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Koulun säännöt	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Koulun kerhotoiminta ja vapaaehtoiset projektit	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K18 Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien sinua ja kouluasi koskevien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Useimmat opettajani kohtelevat minua oikeudenmukaisesti	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Oppilaat tulevat hyvin toimeen useimpien opettajien kanssa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Useimmat opettajat ovat kiinnostuneita oppilaiden hyvinvoinnista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Tunnen itseni koulussa ulkopuoliseksi	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Useimmat opettajani todella kuuntelevat, mitä sanottavaa minulla on	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Jos tarvitsen lisäapua, saan sitä opettajiltani	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Pelkään toisten oppilaiden kiusaavan minua	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K19 Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa, jotka koskevat oppilaiden osallistumista koulussa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Oppilaiden osallistuminen koulun päätöksentekoon voi tehdä kouluista parempia	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Oppilaiden yhteistyöllä voi saada kouluissa aikaan paljon myönteisiä muutoksia	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Oppilaiden mielipiteitä esiin tuovien oppilasryhmien perustaminen voi auttaa ratkaisemaan koulujen ongelmia	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Kaikissa kouluissa pitäisi olla oppilaskunta	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Toimimalla yhdessä oppilaat voivat vaikuttaa koulun asioihin paremmin kuin yksinään	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

KANSALAISET JA YHTEISKUNTA

K20 On olemassa erilaisia näkemyksiä siitä, millainen yhteiskunnan tulisi olla. Meitä kiinnostaa sinun näkemyksesi asiasta. **Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Jokaisella pitäisi aina olla oikeus ilmaista mielipiteensä vapaasti	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Poliittisten johtajien ei tulisi saada jakaa valtionhallinnon työpaikkoja lähisukulaisilleen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Mikään yhtiö tai valtio ei saisi omistaa maan kaikkia sanomalehtiä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Poliisilla tulisi olla oikeus pitää kansallisen turvallisuuden vaarantamisesta epäiltyjä vangittuna ilman oikeudenkäyntiä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Kaikkien ihmisten yhteiskunnallisia ja poliittisia oikeuksia tulisi kunnioittaa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Ihmisillä tulisi aina olla vapaus arvostella valtiovaltaa julkisesti	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Turvallisuuselinten tulisi saada valvoa kenen tahansa kirjeitä, puheluita ja sähköpostia, jos häntä epäillään kansallisen turvallisuuden vaarantamisesta.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Kaikilla kansalaisilla tulisi olla oikeus valita johtajansa vapailla vaaleilla	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K20 jatkoa

On olemassa erilaisia näkemyksiä siitä, millainen yhteiskunnan tulisi olla. Meitä kiinnostaa sinun näkemyksesi asiasta. **Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
i) Ihmisten pitäisi voida protestoida, jos he pitävät jotakin lakia epäoikeudenmukaisena	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
j) Poliittisen protestin ei tulisi koskaan olla väkivaltainen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
k) Rikkaiden ja köyhien välisten tuloerojen tulisi olla pieniä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
l) Kun kansallinen turvallisuus on väkivaltaisesti uhattuna, valtiovallalla tulisi olla valta säädellä, mitä tiedotusvälineissä esitetään.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K21 Kuinka tärkeää on toimia seuraavin tavoin ollakseen hyvä aikuinen kansalainen?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Hyvin tärkeää</i>	<i>Melko tärkeää</i>	<i>Ei kovin tärkeää</i>	<i>Ei lainkaan tärkeää</i>
a) Äänestää kaikissa valtakunnallisissa vaaleissa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Liittyä johonkin puolueeseen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Perehtyä maan historiaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Seurata politiikkaa sanomalehdistä, radiosta, televisiosta tai internetistä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Osoittaa kunnioitusta valtiiovallan edustajia kohtaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Osallistua poliittisiin keskusteluihin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Osallistua rauhanomaisiin protesteihin epäoikeudenmukaisiksi koettuja lakeja vastaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Osallistua oman paikkakunnan ihmisiä hyödyttävään toimintaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
i) Ottaa osaa ihmisoikeuksia edistävään toimintaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
j) Ottaa osaa ympäristönsuojeluun	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
k) Tehdä ahkerasti työtä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
l) Noudattaa aina lakia	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

SINÄ JA YHTEISKUNTA

K22 Kuinka kiinnostunut olet seuraavista asioista?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Hyvin kiinnostu- nut</i>	<i>Melko kiinnostu- nut</i>	<i>En kovin kiinnostu- nut</i>	<i>En lainkaan kiinnostu- nut</i>
a) Oman paikkakuntasi poliittisista kysymyksistä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Maasi poliittisista kysymyksistä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Maasi yhteiskunnallisista kysymyksistä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Muiden maiden politiikasta	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Kansainvälisestä politiikasta	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Ympäristökysymyksistä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Euroopan politiikasta	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K23 Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien sinua ja politiikkaa koskevien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Tiedän enemmän politiikasta kuin useimmat ikäiseni	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Kun puhutaan poliittisista kysymyksistä tai ongelmista, minulla on yleensä jotakin sanottavaa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Ymmärrän vaivatta useimmat poliittiset asiat	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Minulla on kuulemisen arvoisia poliittisia mielipiteitä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Aikuisena pystyn osallistumaan politiikkaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Olen hyvin selvillä Suomea koskevista poliittisista kysymyksistä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

OIKEUDET JA VELVOLLISUUDET

K24 On olemassa erilaisia näkemyksiä naisten ja miesten rooleista yhteiskunnassa. **Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Miehillä ja naisilla tulisi olla tasavertaiset mahdollisuudet osallistua hallintoon	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Miehillä ja naisilla tulisi olla kaikin puolin samat oikeudet	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Naisten pitäisi pysytellä poissa politiikasta	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Mikäli työpaikkoja on tarjolla niukasti, miehillä tulisi olla niihin suurempi oikeus kuin naisilla	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Miesten ja naisten tulisi saada samasta työstä sama palkka	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Miehet ovat naisia pätevämpiä poliittisiksi johtajiksi	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Naisten tärkeimpänä tehtävänä tulisi olla lasten kasvattaminen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K25 On olemassa erilaisia näkemyksiä erilaisten etnisten ryhmien oikeuksista ja velvollisuuksista yhteiskunnassa. **Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Kaikilla etnisillä ryhmillä tulisi olla Suomessa tasavertaiset mahdollisuudet hankkia hyvä koulutus	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Kaikilla etnisillä ryhmillä tulisi olla Suomessa tasavertaiset mahdollisuudet saada hyviä työpaikkoja	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Koulujen tulisi opettaa oppilaat kunnioittamaan kaikkien etnisten ryhmien jäseniä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Kaikkien etnisten ryhmien jäseniä tulisi rohkaista asettumaan ehdolle poliittisissa vaaleissa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Kaikkien etnisten ryhmien jäsenillä tulisi olla samat oikeudet ja velvollisuudet	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K26 Ihmiset muuttavat yhä enemmän maasta toiseen. **Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien maahanmuuttajia koskevien väittämien kanssa?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Maahanmuuttajien tulisi edelleen voida puhua omaa kieltään	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Maahanmuuttajalapsilla tulisi olla samat koulutusmahdollisuudet kuin muillakin lapsilla kyseisessä maassa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Useita vuosia uudessa maassa asuneilla maahanmuuttajilla tulisi olla mahdollisuus äänestää vaaleissa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Maahanmuuttajien tulisi edelleen voida noudattaa omia tapojaan ja elämäntapaansa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Maahanmuuttajilla tulisi olla samat oikeudet kuin kaikilla muillakin kyseisen maan asukkailla	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Kun työpaikkoja on tarjolla niukasti, maahanmuuttoa tulisi rajoittaa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

INSTITUUTIOT JA YHTEISKUNTA

K27 Kuinka paljon luotat seuraaviin tahoihin tai instituutioihin?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin</i>	<i>Melko paljon</i>	<i>Vähän</i>	<i>En lainkaan</i>
a) Suomen valtionhallintoon	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Asuinkuntasi kunnallishallintoon	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Oikeusistuimiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Poliisiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Poliittisiin puolueisiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Eduskuntaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Tiedotusvälineisiin (televisio, sanomalehdet, radio)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Puolustusvoimiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
i) Koululaitokseen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
j) Yhdistyneisiin kansakuntiin (YK)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
k) Ihmisiin yleensä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
l) Euroopan komissioon	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
m) Euroopan parlamenttiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K28 Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien Suomea koskevien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Suomen lippu on minulle tärkeä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Suomen poliittinen järjestelmä toimii hyvin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Tunnen Suomea kohtaan suurta kunnioitusta	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Meidän pitäisi Suomessa olla ylpeitä saavutuksistamme	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Haluaisin mieluummin asua pysyvästi jossakin toisessa maassa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Olen ylpeä siitä, että asun Suomessa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Suomi pitää ympäristöasioita suuressa arvossa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Yleisesti ottaen Suomi on parempi maa elää kuin useimmat muut maat	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K29 Suomessa on useita puolueita. **Onko niiden joukossa jokin, josta pidät muita enemmän?**

Kyllä

Ei

₁₂

Jos vastasit kyllä, kuinka voimakkaasti kannatat kyseistä puoluetta?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun)

Paljon

₁

Jonkin verran

₂

Vähän

₃

YHTEISKUNNALLINEN OSALLISTUMINEN

K30 Kuinka hyvin arvelisit suoriutuvasi, jos sinun tulisi...

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Erittäin hyvin</i>	<i>Melko hyvin</i>	<i>En kovin hyvin</i>	<i>En lainkaan</i>
a) keskustella sanomalehtiartikkelista, joka käsittelee valtioiden välistä konfliktia?	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) perustella näkökantasi jostakin kiistanalaisesta poliittisesta tai yhteiskunnallisesta kysymyksestä?	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) olla ehdokkaana koulun vaaleissa?	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) perustaa oppilasryhmä, jotta koulussa saataisiin aikaan muutoksia?	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) seurata jotakin kiistakysymystä koskevaa televisioväittelyä?	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) laatia sanomalehteen mielipidekirjoitus jostakin ajankohtaisesta aiheesta?	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) puhua luokan edessä jostakin yhteiskunnallisesta tai poliittisesta aiheesta?	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K31 Kansalaiset voivat protestoida väärinä pitämiään asioita vastaan monin eri tavoin. **Olisitko mahdollisesti itse valmis protestoimaan tulevaisuudessa seuraavin tavoin?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Kyllä varmasti</i>	<i>Kyllä luultavasti</i>	<i>Luultavasti <u>en</u></i>	<i>Varmasti <u>en</u></i>
a) Kirjoittamaan sanomalehden yleisönosastoon	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Käyttämään mielipiteesi ilmaisevaa rintamerkkiä tai t-paitaa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Ottamaan yhteyttä kansanedustajaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Ottamaan osaa rauhanomaiseen mielenosoitusmarssiin tai joukkokokoukseen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Keräämään allekirjoituksia kansalaisadressiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Kieltäytymään ostamasta tiettyjä tuotteita	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Maalaamaan iskulauseita seiniin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Tukkimaan liikenteen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
i) Valtaamaan julkisia rakennuksia	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K32 Alla on lueteltu eri tapoja, joilla aikuiset voivat osallistua aktiivisesti poliittiseen elämään. **Mitä arvelet itse tekeväsi, kun olet aikuinen?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Kyllä varmasti</i>	<i>Kyllä luultavasti</i>	<i>Luultavasti <u>en</u></i>	<i>Varmasti <u>en</u></i>
a) Äänestän kuntavaaleissa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Äänestän valtiollisissa vaaleissa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Hankin tietoa ehdokkaista ennen äänestämistä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Osallistun jonkin ehdokkaan tai puolueen vaalityöhön	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Liityn johonkin puolueeseen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Liityn johonkin ammattiliittoon	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Asetun ehdolle kuntavaaleissa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Äänestän eurovaaleissa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K33 Alla on lueteltu eri asioita, joihin sinä nuorena voit osallistua lähivuosina. **Mihin niistä arvelet osallistuvasi?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Kyllä varmasti</i>	<i>Kyllä luultavasti</i>	<i>Luultavasti <u>en</u></i>	<i>Varmasti <u>en</u></i>
a) Teen vapaaehtoistyötä oman paikkakuntani ihmisten auttamiseksi	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Puhun toisille omista yhteiskunnallisista ja poliittisista näkemyksistäni	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Kirjoitan sanomalehteen poliittisista ja yhteiskunnallisista kysymyksistä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Osallistun poliittisiin ja yhteiskunnallisiin nettikeskusteluihin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Liityn jotakin poliittista tai yhteiskunnallista asiaa edistävään järjestöön	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

Kiitos vastauksistasi!

Liite 12

KYSELYLOMAKE: FSD2760 NUORTEN YHTEISKUNNALLINEN
OSAAMINEN, OSALLISTUMINEN JA ASENTEET 2009: OPPILAAT
QUESTIONNAIRE: FSD2760 INTERNATIONAL CIVIC AND CITIZENSHIP
EDUCATION STUDY (ICCS) IN FINLAND 2009: PUPILS

Tämä kyselylomake on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa.

Kyselylomaketta hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä. Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/>

This questionnaire forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social Science Data Archive.

If the questionnaire is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means of an appropriate bibliographic citation.

More information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Detta frågeformulär utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands sam- hällsvetenskapliga dataarkiv.

Om frågeformuläret är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Mer information: <http://www.fsd.uta.fi/>

OPPILAAN TUNNUS

Kansainvälinen yhteiskunnallisen osaamisen, osallistumisen ja asenteiden tutkimus

ICCS 2009

Eurooppa-kysely Osa 2

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS

PL 35 (Keskussairaalantie 2)
40014 Jyväskylän yliopisto

INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR THE EVALUATION OF
EDUCATIONAL ACHIEVEMENT
© COPYRIGHT IEA, 2007

Yleisiä ohjeita

OSA 2

Seuraavissa ohjeissa kerrotaan, miten sinun tulee menetellä osassa 2 eli kyselyssä.

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää, mitä sinä ajattelet Euroopasta ja Euroopan asioista.

Tämän osan kysymykset koskevat:

- sinua ja kouluasi
- osaamiasi kieliä ja näkemyksiäsi kielten opiskelusta
- näkemyksiäsi erilaisista poliittisista ja yhteiskunnallisista asioista.

Seuraavassa on hieman taustatietoa Euroopasta.

Yleisiä ohjeita (jatkoa)

EUROOPASTA

Kuten tiedät, Suomi sijaitsee maanosassa, jota kutsutaan **Euroopaksi**. Kaikki oppilaat, jotka vastaavat kokeen tähän osaan, asuvat jossakin Euroopan maassa. Jotkut Euroopan maat ovat suuria ja niiden alue ulottuu myös toisiin maanosiin (kuten Aasiaan).

Katso alla olevaa karttaa (Kuvio 1). Tummennettu alue on Eurooppa. Jotta jokin maa luokiteltaisiin Euroopan maaksi, sen maa-alueen on oltava kokonaan tai suurimmaksi osaksi kartan tummennetulla alueella.

KUVIO 1

Yleisiä ohjeita (jatkoa)

Monet kielet tunnetaan "eurooppalaisina kielinä". Eurooppalaiset kielet ovat niiden maiden virallisia kieliä, joista Eurooppa muodostuu.

Osa Euroopan maista kuuluu organisaatioon, jota kutsutaan Euroopan unioniksi (EU). Se on demokraattisten eurooppalaisten valtioiden yhteenliittymä. Kyselyn viimeiset kolme kysymystä koskevat Euroopan unionia.

Osassa 2 (kyselyssä) on kahdentyypisiä kysymyksiä:

Asennekysymykset

Näissä tehtävissä sinulle esitetään joukko väittämiä. Niihin ei ole olemassa oikeita tai vääriä vastauksia. Haluamme vain tietää sinun näkemyksesi asioista. Rastita se vaihtoehto, joka parhaiten vastaa näkemystäsi.

Faktakysymykset

Nämä kysymykset koskevat nykyistä tai aiempaa toimintaasi. Et ehkä voi aina muistaa tarkasti, oletko ja miten usein tehnyt kysytyjä asioita, mutta yritä valita luultavimmin paikkansa pitävä vastausvaihtoehto.

Ohjeet osaan 2 (kyselyyn)

Lue jokainen kysymys huolellisesti ja vastaa niin hyvin kuin osaat. Vastaaminen tapahtuu rastittamalla oikeaksi katsomasi vaihtoehto.

Jos haluat muuttaa vastaustasi, pyyhi entinen vastaus pois tai mustaa se kokonaan ja merkitse sitten rasti tarkoittamaasi ruutuun.

Muista, että ainoastaan tutkijat näkevät vastauksesi.

Sinulla on **17 minuuttia** aikaa vastata osan 2 (kyselyn) kysymyksiin.

K1 Haluaisimme tietää, millaisena näet itsesi.

Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Koen itseni eurooppalaiseksi.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten Suomen kansalaiseksi.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Olen ylpeä siitä, että asun Euroopassa.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Tunnen itseni osaksi Eurooppaa.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Koen itseni ensiksi Euroopan ja sitten maailman kansalaiseksi.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Minulla on enemmän yhteistä eurooppalaisten nuorten kuin muun maailman nuorten kanssa.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Tunnen itseni osaksi Euroopan unionia.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Olen ylpeä siitä, että maani on Euroopan unionin jäsen.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
i) Tunnen itseni enemmän osaksi Eurooppaa kuin Pohjoismaita.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K2 Oletko koskaan osallistunut seuraaviin toimiin?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Kyllä viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana</i>	<i>Kyllä, mutta yli vuosi sitten</i>	<i>En koskaan</i>
a) Omalla paikkakunnalla järjestetty toiminta, johon kuului muista Euroopan maista tulevien ihmisten tapaamista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
b) Toiminta, joka liittyi oman paikkakuntani ja muiden eurooppalaisten kaupunkien välisiin ystävyyshankkeisiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
c) Musiikki-, tanssi- tai elokuvafestivaalit jossakin muussa Euroopan maassa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
d) Urheilutapahtuma(t) jossakin muussa Euroopan maassa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
e) Jotakin muuta Euroopan maata koskevan tiedon kerääminen internetistä tai tiedotusvälineistä (lehdet, TV tai radio)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
f) Opiskelijavaihto-ohjelmat muiden Euroopan maiden kanssa (vierailu ulkomailla tai ulkomaisten vieraiden tulo Suomeen)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
g) Koulun retki toiseen Euroopan maahan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
h) Lomamatkat muihin Euroopan maihin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃
i) Muiden Euroopan maiden taidetta ja kulttuuria (esim. musiikki, elokuvat) esittelevät näyttelyt, festivaalit tai muut tapahtumat	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃

K3 Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

Kouluni antaa minulle mahdollisuuksia...	Täysin samaa mieltä 1	Samaa mieltä 2	Eri mieltä 3	Täysin eri mieltä 4
a) vieraillla muissa Euroopan maissa.	☐	☐	☐	☐
b) tavata muiden Euroopan maiden nuoria.	☐	☐	☐	☐
c) saada tietoa muiden Euroopan maiden poliittisista ja taloudellisista asioista.	☐	☐	☐	☐
d) saada tietää, mitä muissa Euroopan maissa on tapahtumassa.	☐	☐	☐	☐
e) hankkia muita Euroopan maita koskevaa tietoa internetin tai tiedotusvälineiden (lehdet, TV tai radio) kautta.	☐	☐	☐	☐
f) saada tietoa muiden Euroopan maiden kulttuurista ja taiteesta (esim. musiikki, elokuvat).	☐	☐	☐	☐
g) saada tietoa muiden Euroopan maiden urheilusta.	☐	☐	☐	☐
h) hankkia tietoa siitä, minkälaista eläminen muissa Euroopan maissa on.	☐	☐	☐	☐
i) saada tietoa siitä, kuinka voisin työskennellä muissa Euroopan maissa.	☐	☐	☐	☐

K4 Kuinka usein teet seuraavaa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<u>En</u> <u>koskaan</u> <u>tai en</u> <u>juuri</u> <u>koskaan</u>	<u>Vuosit-</u> <u>tain</u> (vähin- tään kerran vuodes- sa	<u>Kuukau-</u> <u>sittain</u> (vähin- tään kerran kuukau- dessa)	<u>Viikoit-</u> <u>tain</u> (vähin- tään kerran viikossa)
a) Katson televisiota saadakseni tietoa Euroopan uutisista.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Luen sanomalehtiä saadakseni tietoa Euroopan uutisista.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Keskustelen ystävien tai perheen kanssa muiden Euroopan maiden poliittisesta tai taloudellisesta tilanteesta.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Keskustelen ystävien tai perheen kanssa eurooppalaisista urheilutapahtumista.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Keskustelen ystävien tai perheen kanssa muiden Euroopan maiden taiteesta ja kulttuurista (esim. musiikista, elokuvista).	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Keskustelen ystävien tai perheen kanssa Euroopan unionista.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Keskustelen ystävien tai perheen kanssa Euroopan parlamentissa esille nousseista kysymyksistä.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Puhun ystävien tai perheen kanssa siitä, millaista elämä on muissa Euroopan maissa.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
i) Puhun ystävien tai perheen kanssa siitä, millaista mahtaisi olla työskennellä muissa Euroopan maissa.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K5 Pystytkö käyttämään tai ymmärtämään jotakin muissa Euroopan maissa puhuttua kieltä? Suomea ei lasketa mukaan.

Kyllä ₁ En ₂ → (Siirry kysymykseen 7)

(Siirry kysymykseen 6)

**K6 Ajattele näistä muista kielistä sitä, jota osaat parhaiten.
Kuinka hyvin pystyt kommunikoimaan muiden ihmisten kanssa tällä kielellä?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

<u>Erittäin hyvin</u> <i>(Kommunikointi onnistuu hyvin)</i>	<u>Hyvin</u> <i>(Kommunikointi onnistuu toisinaan hyvin)</i>	<u>En kovin hyvin</u> <i>(Kommunikointi <u>ei</u> usein onnistu hyvin)</i>
☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃

Siirry kysymykseen 7 →

K7 Haluaisimme tietää, mitä ajattelet muissa Euroopan maissa puhuttavien kielten opiskelusta/oppimisesta.

Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Vieraan eurooppalaisen kielen oppiminen on tärkeää Euroopassa matkustamisen ja lomamatkailun kannalta.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Vieraiden eurooppalaisten kielten oppiminen voi helpottaa työnsaantia.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Vieraan eurooppalaisen kielen oppiminen on tärkeää toisessa Euroopan maassa tapahtuvan opiskelun tai työskentelyn kannalta.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Vieraan eurooppalaisen kielen oppiminen auttaa ihmisiä ymmärtämään paremmin muita Euroopan kulttuureja.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Kaikkien Euroopan nuorten tulisi opiskella vähintään kahta vierasta eurooppalaista kieltä.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Koulujen tulisi antaa nuorille enemmän mahdollisuuksia opiskella muissa Euroopan maissa käytettäviä vieraita kieliä.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K8 Oheiset väittämät koskevat Euroopan maiden kansalaisten matkustamista Euroopassa tai muuttamista asumaan johonkin toiseen Euroopan maahan (missä heistä tulee siis maahanmuuttajia).

Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Euroopan maiden kansalaisten tulee saada asua ja tehdä työtä missä tahansa Euroopassa.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Eurooppalaisten matkustamista Euroopassa tulee rajoittaa terrorismin vastaisen taistelun helpottamiseksi.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Muiden eurooppalaisten asuminen Suomessa johtaa riitoihin ja vihamielisyyteen eri kansallisuusryhmien välillä.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Suomen kansalaiset ovat paremmin turvassa rikoksilta, jos he sulkevat rajat muista Euroopan maista tulevilta maahanmuuttajilta.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) On hyvä, että muiden eurooppalaisten sallitaan asua Suomessa, sillä he tuovat mukanaan erilaisia kulttuureja.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Se, että muiden Euroopan maiden kansalaisten sallitaan tulla tänne töihin, merkitsee suomalaisille lisää työttömyyttä.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Eurooppalaisten matkustamisen rajoittaminen Euroopassa estää ihmisiä tutustumasta Eurooppaan paremmin.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K8 jatkuu

Oheiset väittämät koskevat Euroopan maiden kansalaisten matkustamista Euroopassa tai muuttamista asumaan johonkin toiseen Euroopan maahan (missä heistä tulee siis maahanmuuttajia).

Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
h) Se, että muiden Euroopan maiden kansalaisten sallitaan työskennellä täällä, on Suomen kansantalouden kannalta hyvä asia.				
i) Työvoiman liikkumista Euroopan maiden välillä tulee rajoittaa, sillä muutoin jotkut maat täyttyvät maahanmuuttajista.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
j) Eurooppalaisten tulee saada matkustaa vapaasti missä tahansa Euroopassa; siten he oppivat ymmärtämään paremmin muita Euroopan kulttuureja.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K9 Alla on joitakin väittämiä mahdollisuuksista, jotka Euroopan maiden kansalaisilla tulee olla Suomessa.

Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

Suomeen tulevilla Euroopan maiden kansalaisilla tulee olla samat mahdollisuudet kuin suomalaisillakin...	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) riippumatta heidän etnisestä tai rodullisesta taustastaan.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) riippumatta heidän uskonnostaan tai vakaumuksestaan.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) riippumatta heidän puhumastaan kielestä.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) riippumatta siitä, tulevatko he rikkaasta vai köyhästä maasta.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) riippumatta heidän koulutustasostaan.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K10 Seuraavat väittämät koskevat Euroopan maita ja sitä, miten niiden tulisi järjestäytyä.

Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin riville)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Euroopan maat menettäisivät yksilöllisen identiteettinsä, jos ne kaikki kuuluisivat yhteen suureen poliittiseen liittoutumaan.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Kaikilla Euroopan mailla tulisi olla sama lähestymistapa suhteissaan Euroopan ulkopuolisiin maihin.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Euroopan maiden tulisi pyrkiä yhteisiin toimintalinjauksiin ympäristöasioissa.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Euroopan maiden tulisi pyrkiä samankaltaisiin koulutusjärjestelmiin.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Euroopan maiden valtion päämiehet (presidentit, kuninkaat, kuningattaret jne.) tulisi jonain päivänä korvata koko Euroopan presidentillä.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Olisi hyvä, jos Euroopan mailla olisi yhtäläisemmät lait ja säädökset.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Jokaisen Euroopan maan tulisi voida vapaasti päättää omista asioistaan.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Kun maat liittyvät Euroopan unioniin, niiden tulisi luopua omasta valtiovallastaan.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
i) Euroopan parlamentin tulisi jonain päivänä korvata kaikkien Euroopan maiden parlamentit.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K11 Seuraavat väittämät koskevat Euroopan maita, niiden kansantalouksia ja valuuttoja (niissä käytettävä raha). Joissakin väittämistä puhutaan eurosta, joka on käytössä useissa EU-maissa ja jota nimitetään sen vuoksi "yhteisvaluutaksi".

Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Kaikkien Euroopan maiden tulisi soveltaa samanlaista talouspolitiikkaa.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Jos kaikilla Euroopan mailla olisi sama valuutta, ne olisivat taloudellisesti vahvempia.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Yhteisvaluuttaan, kuten euroon, liittymisestä on enemmän etua kuin haittaa.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Kaikkien Euroopan maiden tulisi liittyä euroon.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K12 Seuraavat väittämät koskevat Euroopan unionia ja sen laajentumista (jäsenmaiden lukumäärän kasvua).

Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin samaa mieltä</i>	<i>Samaa mieltä</i>	<i>Eri mieltä</i>	<i>Täysin eri mieltä</i>
a) Euroopan unionin tulisi jatkaa laajentumista, kunnes kaikki Euroopan maat kuuluvat siihen.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Euroopan unionin tulisi laajentua, jotta useammat maat hyötyisivät sen tuomista taloudellisista eduista.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Kaikkien Euroopan maiden tulisi tavoitella Euroopan unionin jäsenyyttä.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Euroopan unionin laajentumisen hyvänä puolena on, että se kannustaa jäsenyyttä tavoittelevia maita demokraattisuuteen.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Euroopan unionin vaikutusvalta maailmassa kasvaa, jos siihen liittyy lisää maita.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Ollakseen merkittävä organisaatio Euroopan unionin on katettava kaikki Euroopan maat.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Euroopan unionin laajentumisen hyvänä puolena on, että se kannustaa jäsenyyttä tavoittelevia maita kunnioittamaan ihmisoikeuksia.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K13 Kuinka paljon tiedät seuraavista aihealueista?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Paljon</i>	<i>Melko paljon</i>	<i>Hieman</i>	<i>En mitään</i>
a) Faktat Euroopan unionista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Euroopan unionin lait ja toimintalinjaukset	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Euroopan unionin instituutiot (esim. Euroopan parlamentti)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Euro (joidenkin EU-maiden yhteinen valuutta)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

KANSALLISET KYSYMYKSET

K14 Kansalaiset voivat ilmaista mielipiteensä tai ottaa osaa yhteiskunnalliseen toimintaan monin eri tavoin. **Katsotko että ikäisesi voi vaikuttaa tärkeiksi kokemiensa ongelmien ratkaisemiseen seuraavilla tavoilla?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Paljon</i>	<i>Jossain määrin</i>	<i>Vähän</i>	<i>Ei lainkaan</i>
a) Osallistumalla vaalikampanjoihin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Osallistumalla oppilaskunnan toimintaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Toimimalla poliittisessa järjestössä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Toimimalla yhdistyksissä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Toimimalla yhteiskunnallisissa liikkeissä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Osallistumalla mielenosoituksiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Ostoboikoteilla	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Kirjoittamalla lehtien yleisönosastoon	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
i) Kirjoittamalla mielipidekirjoituksia verkkoon tai kirjoittamalla blogia	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
j) Osallistumalla puhelimitse tai verkon kautta radio- tai televisio-ohjelmiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
k) Rikkomalla tarkoituksellisesti sääntöjä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K14 jatkoa

Kansalaiset voivat ilmaista mielipiteensä tai ottaa osaa yhteiskunnalliseen toimintaan monin eri tavoin. **Katsotko että ikäisesi voi vaikuttaa tärkeiksi kokemiensa ongelmien ratkaisemiseen seuraavilla tavoilla?**

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Paljon</i>	<i>Jossain määrin</i>	<i>Vähän</i>	<i>Ei lainkaan</i>
l) Maalaamalla graffiteja	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
m) Omilla elämäntavoilla (esim. kulutusvalinnoilla)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
n) Hyödyntämällä ystävyys- ja tuttavuusverkostoja	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
o) Hyödyntämällä internet-verkostoja ja -yhteisöjä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
p) Osallistumalla internet-vetoomuksiin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
q) Allekirjoittamalla kansalaisvetoomuksia	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
r) Kääntymällä viranomaisten puoleen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
s) Kääntymällä opettajien puoleen	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K15 Kuinka usein osallistut seuraavien yhteisöjen tai järjestöjen toimintaan?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>En koskaan tai hyvin harvoin</i>	<i>Kuukausittain (vähintään kerran kuukaudessa)</i>	<i>Viikoittain (vähintään kerran viikossa)</i>	<i>Päivittäin tai lähes päivittäin</i>
a) Liikunta- ja urheiluseurat tai -ryhmät	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Musiikkiopistot ja -koulut tai musiikkiryhmät	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Muut taide- tai kulttuurijärjestöt, koulut, kerhot tai ryhmät (esim. kuvataide, teatteri, tanssi, sirkus)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Seurakunnan tai uskonnollisen järjestön kerhotoiminta	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Poliittisten puolueiden nuorisjärjestöjen toiminta (esim. Vesaiset, Nuoret Kotkat)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Muut nuorten harrastejärjestöt (esim. partio, 4H-kerho)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Koulun järjestämä kerhotoiminta	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Muu järjestö tai kerho	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K16 Kuinka tärkeä väline Internet on sinulle seuraavissa asioissa?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Hyvin tärkeä</i>	<i>Melko tärkeä</i>	<i>Ei kovin tärkeä</i>	<i>Ei lainkaan tärkeä</i>
a) Tiedonhankinnassa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Musiikin hankinnassa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Pelaamisessa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Vaihtoehtona televisionkatselulle	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Kavereille viestinnässä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
f) Ystävyysuhteiden solmimisessa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
g) Itsen ja omien ajatusten julkituomisessa	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
h) Vaikuttamisessa politiikkaan	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
i) Keskusteluissa suosikkiyhteistä, -esiintyjistä ja -sarjoista	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
j) Kuulumisessa samoista asioista kiinnostuneiden henkilöiden yhteisöön	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
k) Kansainvälisten kontaktien ja verkostojen luomisessa ja ylläpitämisessä	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

K17 Kuinka paljon luotat seuraaviin tahoihin tai instituutioihin?

(Merkitse rasti vain yhteen ruutuun kullakin rivillä)

	<i>Täysin</i>	<i>Melko paljon</i>	<i>Vähän</i>	<i>En lainkaan</i>
a) Yliopistoihin	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Yhteiskunnallisiin liikkeisiin (esim. luonnonsuojeluliikkeet, kehitysmaaliikkeet)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Hyväntekeväisyysjärjestöihin (esim. SPR, Unicef, Kirkon ulkomaanapu)	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

d) Evankelisluterilaiseen tai
ortodoksiseen kirkkoon

e) Muihin uskonnollisiin
yhteisöihin

f) Markkinavoimiin

